Adolfo Bioy Casares

Păpuşa Rusească

CUPRINS:

O păpuşă rusească... 5

Întâlnire la Rauch... 44

Cato... 55

Navigatorul se întoarce în patrie... 75

Călătoria noastră (Jurnal)... 78

Sub apă... 95

TREI FANTEZII MAI MICI

Margarita sau Puterea farmacopeei... 133

Despre un anume miros... 136

Iubire înfrântă. 150

Durerile de coloană m-au ţinut aproape un an de zile cu desăvârşire rupt de lume. Nu ieşeam din singurătatea mea decât arareori, şi atunci numai ca să colind pe la diverse cabinete de consultaţie şi institute specializate în radiografii şi analize. La un moment dat, amintindu-mi de Aix-les-Bains, mi-am spus că n-ar fi rău să încerc şi o cură de băi termale. Ca să fiu sincer, mi-am amintit în primul rând de faima pe care lumea

cea mai elegantă şi mai frivolă a Europei o aducea, cu fastul ei sezonier, acestui orăşel, dar şi de apele sale, ale căror virtuţi curative erau cunoscute încă de pe vremea lui Iuliu Cezar. La drept vorbind, ca să scap de starea sufletească apăsătoare în care mă găseam şi pentru ca schimbarea să fie binefăcătoare şi trupului, cred că aveam nevoie, mai mult decât de ape, de frivolitate.

Am luat avionul spre Paris, unde am stat mai puţin de o săptămână; un tren m-a dus, apoi, la Aix-les-Bains. Am coborât într-o gară atât de mică şi de modestă, încât m-am gândit: „Cât bun-gust, în ţările vechiului continent! Şi cât de grandomani suntem noi, în America noastră! Ar încăpea patru gări ca cea din Aix în noua gară din Mar del Plata.” Formulând ultima parte a acestei reflecţii, mărturisesc că am fost copleşit de un plăcut sentiment de mândrie patriotică.

Ieşind din gară am zărit două bulevarde: unul paralel cu calea ferată, iar celălalt perpendicular. Pe cel dinţii se îndrepta spre mine un pescar cu undiţa pe umăr şi cu un coş în mână. N-am luat în seamă ofertele pe care mi le făcea un taximetrist şi m-am apropiat de pescar.

— Fiţi amabil, am zis, mi-aţi putea spune cum să ajung la „Palace Hotel”?

— Veniţi cu mine. Mă duc într-acolo.

— Nu credeţi că ar fi bine să iau un taxi?

— Nu e nevoie. Urmaţi-mă.

L-am ascultat, cu teama că greutatea celor două valize ar putea avea consecinţe nefaste asupra mijlocului. Am luat-o pe celălalt bulevard, unde drumul, o bună bucată, urcă pieptiş. Ca să nu mă mai gândesc la bietul meu mijloc, l-am întrebat:

— Cum a mers pescuitul?

— Bine. Cu toate că pescuitul într-un lac bolnav nu prea îţi aduce cine ştie ce satisfacţii. Cum să vă spun, de fapt nu e-o plăcere decât pe jumătate, de vreme ce pescarul nu se poate bucura de trofeul lui, mâncând ori dăruind prietenilor ceea ce a pescuit.

— Şi de ce n-o poate face?

— Ia priviţi! In coşul ăsta am o mulţime de ombles chevaliers*. Numai cât te uiţi la ei şi-ţi lasă gura apă. Dacă îi mănânci, ţi se poate întâmpla însă ceva supărător. Să cazi la pat, de pildă. Poate că exagerez, dar nu prea tare.

* ombles chevalier (fr.) — varietate de somon care trăieşte în lacurile de munte ale Europei occidentale (n. t.).

— E cu putinţă?

— Desigur. Ba chiar mai mult: e probabil. Poluarea, scumpe domn, poluarea. Am ajuns.

Tocmai voiam să-l întreb unde, dar am înţeles că nu mai vorbea nici despre poluare, nici despre pescuit.

— Să nu-mi spuneţi că ăsta e hotelul?! Am exclamat cu o sinceră uluire.

— Chiar ăsta. De ce întrebaţi?

— Doar aşa.

M-am dat câţiva paşi înapoi şi am privit clădirea: nu era mică, dar nici n-avea nimic dintr-un palat, deşi la înălţimea etajului patru se putea citi, scris cu litere uriaşe: Palace Hotel.

Odată ajuns în holul de la intrare, spaţios dar cu fotolii care păreau destul de şubrede, m-am îndreptat spre recepţie. Aici, în locul domnului elegant, în sacou negru, la care mă aşteptam,

mă întâmpină o femeie tânără, drăguţă, îmbrăcată într-o rochie cenuşie oarecare.

— Aveţi camera douăzeci şi patru, mi-a spus. Urmaţi-mă, vă rog.

Am remarcat că era şchioapă. Ne-am înghesuit cu chiu cu vai, doamna, eu şi valizele, într-un lift foarte îngust, cu uşi cu resort ce păreau, în orice clipă, gata să te izbească ori să te prindă între ele. Urcam cu atâta încetineală, încât am avut răgaz să citesc nu numai instrucţiunile de folosire a ascensorului, dar şi o ordonanţă municipală care interzicea accesul minorilor neînsoţiţi în lift. Ne-am oprit la etajul doi.

Odaia mea era mare, cu draperii şi huse din creton uzat şi îngălbenit, în baie, lângă W. C., era o bară de alamă de care te puteai sprijini, iar rezervorul era montat sus şi avea lanţ. O bară de alamă identică se găsea şi în apropierea bideului. Picioarele vanei se terminau cu nişte gheare aşezate peste patru sfere de metal vopsite în alb.

La ora unu am coborât să iau prânzul. Mi-a ieşit în întâmpinare maâtre d'hotel: era chiar pescarul pe care îl întâlnisem în faţa gării. L-am întrebat ce îmi recomandă. Avea acum un cu totul alt aer şi mi-a răspuns, plin de morgă profesională, cu multă siguranţă:

— Pateul din carne de pasăre e o specialitate a casei şi e pe drept cuvânt renumit; aş putea să vă ofer şi nişte ombles chevaliers pescuiţi în lac.

I-am spus că aş prefera nişte carne de vită. O omletă cu cartofi prăjiţi şi apoi carne de vită, bine friptă. Mâncarea a fost delicioasă, dar porţiile cam lăsau de dorit. Am fost servit de o fetişcană îndemânatică şi prietenoasă, pe care o chema Julie.

Cu oarecare invidie, am observat la o altă masă un domn care era servit cu multă solicitudine de o tânără cu o înfăţişare mai plăcută decât cea a lui Julie, de însuşi maâtre d'hotel şi de sommelier*. Aveau cu toţii un aer curtenitor, părând că îi sorb cuvintele şi întrecându-se să-i îndeplinească dorinţele. „Probabil

că e vreun bogătaş", mi-am zis eu. Lângă masa lui, confirmându-mi ipoteza, se găsea o frapieră argintie, cu o sticlă de champagne. M-am gândit: „In orice caz, e om cu vază. Poate chiar industriaşul cel mai important din regiune." Oricum, porţiile pe care i le serveau erau cu mult mai mari decât ale mele. Constatarea asta m-a scos din sărite şi tocmai mă pregăteam să o chem pe Julie ca să-i cer socoteală. I-aş fi spus: „Se pare că pentru unii sunteţi mumă şi pentru alţii ciumă." Cum însă nu-mi venea în minte un cuvânt franţuzesc, m-am lăsat păgubaş. Când omul s-a ridicat să plece şi s-a întors cu faţa spre mine, îndreptându-se spre ieşire, nu mi-a venit să-mi cred ochilor. Şi pe bună dreptate. Bărbatul important, cu părul negru şi creţ, cu ochii mari de june-prim de cinema, cu costumul la două rânduri, care-i venea ca turnat, cu pantofii de lac ascuţiţi la vârf, părând că descinde de-a dreptul din anii douăzeci, nu era altul decât Pollo* Maceira, colegul meu de bancă de la Institute Libre. Cred că surpriza lui a fost tot atât de mare ca şi a mea. Şi-a deschis braţele si, fără să-i pese că atrage atenţia comesenilor francezi, care vorbeau în şoaptă, a răcnit:

— Frate! Tu aici! Să vezi şi să nu crezi! M-a îmbrăţişat. A expediat-o apoi pe Julie, care îmi adusese nota de plată, spunându-i că o va achita el, mai târziu. Ne-am dus să ne aşezăm în fotoliile din hol. Cum nu-mi place să vorbesc despre boala mea, i-am spus că lumbagoul era doar un pretext ca să vin să petrec o vreme printre cei din lumea bună... Maceira m-a întrerupt, spunându-mi:

— Şi când colo, ai dat peste bătrâneii care vin aici prin Asigurările sociale. Să mori şi alta nu! Şi eu am păţit la fel. Doar mă cunoşti. Mi-am zis: deocamdată singura soluţie valabilă pentru un latino-american, aici în Franţa, este să pună mâna pe o avere frumuşică... Venisem cu gândul nebunesc de a întâlni aici elita societăţii şi, cum mă descurc de minune cu femeile...

Avea să descopere însă curând că lumea mondenă a orăşelului Aix încetase să mai existe încă înaintea celui de-al doilea, dacă nu chiar a primului război mondial.

— Acum are alte farmece, i-am spus.

— Aşa e. Dar nu cele la care te-ai fi aşteptat.

— Eşti dezamăgit?

— Nu mai mult decât tine, a replicat el, îmbrăţişându-mă din nou.

— Lăsând gluma la o parte, văd totuşi că ai un aer destul de prosper.

— N-o să-ţi vină să crezi, dar am găsit ceea ce căutam, mi-a răspuns, fără să-şi poată stăpâni râsul.

— Ai dat de o femeie bogată cu care să te însori?

— Exact. Povestea e de-a dreptul extraordinară. Fireşte că n-ar trebui s-o povestesc, dar faţă de tine, frate, n-am secrete.

Iată istoria pe care mi-a povestit-o Maceira: Sosise la Aix cu banii pe care îi câştigase într-o zi norocoasă la cazinoul din Deauville. Îşi pusese serios în gând să cunoască o femeie bogată. Mi-a spus sentenţios:

— Căutam marea soluţie.

În cea de-a treia zi de când se tot vântura prin hoteluri, mânca pe la restaurante iar seara se ducea în parc să asculte concertul dat de orchestra oraşului, şi-a zis: „De aici nu iese nimic”, şi i-a comunicat proprietăresei hotelului intenţia sa de a pleca în ziua următoare.

— Ce păcat! Exclamă aceasta, sincer mâhnită. Plecaţi chiar cu o zi înainte de marele bal.».

— Ce bal?

Era vorba de petrecerea pe care o dădea un anume domn Cazalis, „important industriaş din zonă”, în cinstea fiicei sale, Chantal.

— La Hotelul Ducilor de Savoia, un adevărat palace, la Chambery. Doamna pronunţase cu multă satisfacţie cuvântul palace.

— Cât de departe e Chambery?

— E la numai câţiva kilometri de aici.

— De fapt, nici nu ştiu ce mi s-a năzărit să vă întreb. N-am fost invitat şi nici măcar n-am smoking.

Proprietăreasa a fost de părere că nu merită să te ruinezi cumpărând un smoking ca să-l îmbraci o singură seară iar apoi să-l ţii în dulap. A mai adăugat:

— De altfel, nici vorbă să găsiţi un smoking de gata în magazinele din Aix şi, în vremuri ca acestea pe care le trăim, puteţi căuta mult şi bine în toată Franţa şi tot nu veţi întâlni un croitor dispus să vă facă acest costum de pe o zi pe alta. Vreţi să vă spun de ce? Nu-i nici un secret: nimeni nu mai munceşte cu tragere de inimă.

— Păcat, murmură Maceira, ca să spună şi el ceva.

— Ce-ar fi să încercaţi smokingul răposatului meu soţ? Să fiu în locul dumneavoastră, n-aş refuza propunerea, sugeră proprietăreasa. Ei, ce spuneţi?... Bărbah^meu era cam de talia dumneavoastră şi, oricum, un centimetru în plus sau în minus nu contează.

A urmat-o pe femeie în apartamentul ei. Spre surprinderea lui, Maceira a descoperit aici o adevărată casă în interiorul hotelului, şi încă o casă aranjată cu mult gust, lucru la care nu se aşteptase câtuşi de puţin, dacă te gândeşti că imaginea despre hotelul „Palace” din Aix se confunda pentru el cu cretonul uzat din odaia lui şi cu fotoliile şubrede din hol. „Şchioapa asta ştie să trăiască, nu glumă!”, şi-a zis el. Mobilele din apartament erau de pe vremuri şi foarte frumoase, dar ceea ce a stârnit cel mai mult interesul prietenului meu a fost o păpuşă rusească.

— Un dar de la tata, îl lămuri femeia. Trebuie că pe vremea aceea eram tare mică ori tare nătângă, deoarece tata a crezut de cuviinţă să-mi explice: „Are înăuntru nişte păpuşi identice, dar de mărimi mai mici. Dacă una se strică, îţi rămân celelalte.”

Apoi doamna i-a adus smokingul, spunându-i:

— Îmbrăcaţi-1, până mă duc să caut un papion. Am unul pe aici pe undeva.

Şi-a pus resemnat costumul, dar câhd s-a privit în oglindă a exclamat:

— Nu e rău deloc!

— Nu v-ar fi stat mai bine nici dacă v-ar fi fost făcut pe măsură, a confirmat din uşă proprietăreasa.

Sâmbătă avu loc balul. La intrare ar fi trebuit să prezinte invitaţia, însă a spus că o uitase. Dacă reuşise să intre, asta nu se datora, după părerea lui, decât aplombului pe care i-l dădea smokingul.

Ca să nu atragă atenţia (având în vedere că era neînsoţit şi poate unicul necunoscut printre toţi oamenii aceia) a intrat în vorbă cu o doamnă în vârstă. După ce au dansat două sau trei dansuri, s-au dus la buffet. Tocmai se pregăteau să ciocnească cupele cu champagne, când între ei s-a strecurat o tânără blondă, foarte frumoasă („o fi vreuna din belgienele acelea rumene şi zvăpăiate după care mă dau în vânt”, se gândi el) şi a spus:

— Văd că n-aveţi de gând să mă invitaţi la dans, aşa că o fac eu.

Râdea cu o veselie irezistibilă, în timp ce dansau, l-a rugat să nu se supere („auzi colo, să mă supăr!”), adăugind că, văzându-l acaparat „de cucoana aia”, crezuse că era de datoria ei să-l salveze. L-a dus apoi la o masă unde se găseau prieteni de-ai ei şi a făcut prezentările. Lui Maceira îi trecu fulgerător prin minte: „Când va trebui să-mi spun numele, mă vor descoperi.” Voia să

spună: „Vor descoperi că sunt un intrus.” N-a trebuit să-şi dea însă numele şi a presupus că ea voia să-i dea de înţeles că l-ar cunoaşte; ori poate să-i facă pe ceilalţi să creadă lucrul ăsta... Maceira îmi explică:

— Când o femeie pune ochii pe tine, se fereşte să fie prea curioasă. Nu de alta, dar nu-i convine să găsească motive să te lase din mână!

— Norocosule! Am spus eu.

— Mai norocos decât îţi închipui.

— Să nu-mi spui că era fiica industriaşului! > — Chiar ea.

Îmi mărturisi atunci că, în dorinţa lui arzătoare de a o măguli, era cât pe-aci să facă o gafă. Se pare că i-a spus:

— Straşnic om trebuie să fie tatăl dumitale! Petrecerea asta e un gest de mare senior. Jos pălăria!

Chantal l-a privit un timp îngândurată, ca şi cum ar fi vrut să-i pătrundă gândurile şi, într-un târziu, a izbucnit în râsul acela plin de veselie care era numai al ei.

— Farsorule! A exclamat ea. M-ai păcălit! Eram gata să cred că vorbeşti serios! Fii liniştit, oricâte petreceri ar da tata în cinstea mea, tot nu mă cumpără.

Pătimaşă şi parcă sub imperiul unei obsesii, fata a început să-i explice că partidul ecologist, din care făceau parte ea şi Benjamin Languellerie, pornise o campanie împotriva întreprinderii tatălui ei, a cărui fabrică polua lacul Le Bourget.

Maceira a reţinut numaidecât numele lui Benjamin Languellerie. În minţea lui a încolţit pe loc bănuiala că era vorba de un rival. Explicaţia liniştitoare a venit ceva mai târziu: Languellerie, prieten de-al tatălui ei şi de aceeaşi vârstă cu acesta, era ca un fel de unchi pentru Chanţal. O ştia de când era copilă şi, în ciuda diferenţei mari de vârstă, prietenia lor a fost dintotdeauna trainică. E adevărat că la un moment dat a intervenit o

schimbare destul de însemnată: dacă, la început, atitudinea ocrotitoare şi îngăduitoare a lui Languellerie fusese ca o pavăză împotriva severităţii excesive a tatălui, o dată cu trecerea anilor (cam pe vremea când fata avea cincisprezece ori şaisprezece ani) aceasta se transformase înti-o camaraderie galantă şi partizană care îmbrăţişa fără rezerve toate pasiunile şi maniile ei trecătoare, fie că era vorba de psihanaliză, de nonconformism, de balet sau de cea de acum, care era ecologia. Languellerie aderase şi el la partidul ecologist, iar acest lucru dovedea limpede că, dacă ar fi avut de ales între tată şi fiică, ar fi ales-o pe fiică, fără să şovăie. Cazalis nu-i putea nicicum ierta faptul că intrase în acest partid, deoarece, la vremea aceea, ecologiştii se confundau cu războiul care se ducea împotriva fabricii sale. Muncitorii din fabrică îl numeau pe Languellerie, în tot felul de fiţuici volante ori în neruşinate inscripţii pe ziduri, Iuda; şi tot aşa îl numea şi domnul Cazalis, în câte o discuţie cu fiica lui.

Maceira tocmai se pregătea s-o roage pe Chanţal să i-l arate pe tatăl ei, dacă se afla cumva prin preajmă, „ca să-mi cunosc socrul”, când îşi reaminti că trebuie să-şi înfrâneze curiozitatea: aflând că nu-l cunoaşte pe domnul Cazalis, fata putea să deducă foarte uşor că acesta nu-1 invitase şi că era, de fapt, un intrus. „Cine ştie”, îşi spuse el, „dacă n-aş pierde într-o clipă tot ceea ce sunt pe cale să câştig.”

După noaptea petrecerii, Chanţal şi Maceira s-au văzut în fiecare zi, iar întâlnirile lor au devenit foarte curând pătimaşe. Fata îi dădea atâtea mărturii de dragoste, încât Maceira, aşa „vulpoi bătrân şi neîncrezător” cum era, a ajuns încetul cu încetul la convingerea că se îndreptau cu paşi siguri spre căsătorie. „Ce mi-aş putea dori mai mult!” îşi spunea el. „E o fată clasa-ntâi şi mă simt grozav cu ea.”

— N-am auzit-o niciodată spunând vreo stupizenie, m-a încredinţat Maceira. Poate că singura prostie pe care aş putea să i-o reproşez este ecologia. Şi ascultă-mă bine: nici măcar nu sunt convins că e o stupizenie, deşi, în ce mă priveşte, n-aş mişca un deget ca să protejez bietul nostru pământ. Unde mai

pui că atitudinea lui Chanţal dovedea şi o intransigenţă morală ieşită din comun. Pur şi simplu nu-ţi venea să crezi: era hotărâtă să declare război propriilor ei interese.

Adică propriilor noastre interese. Dacă ar fi fost după mine, n-aş fi renunţat nici măcar la un franc din milioanele domnului Cazalis, cu toate că, la drept vorbind, sunt atât de multe, încât şi în cazul în care s-ar fi închis fabrica, Chantal şi cu mine am fi putut trăi în lux şi fără nici o grijă, tot restul vieţii. Nu ştiu dacă am fost limpede: dacă ei nu-i păsa că îşi micşorează astfel propria avere, mie nici atât, în cadrul unor limite rezonabile, fireşte.

A început atunci o perioadă pe care Maceira n-avea s-o uite cu uşurinţă. Deşi dormea toate nopţile la hotelul său din Aix, îşi petrecea cea mai mare parte a timpului cu Chantal, la Chambery ori făcând excursii prin Savoia, una dintre cele mai frumoase regiuni ale Franţei. Au fost la Annecy, la La Charmette, la Belley, la Collonge, unde există şi un castel, la Chamonix, la Megeve. Odată, după ce a însemnat pe o hartă a regiunii oraşele şi satele pe unde trecuseră până atunci, Chantal a afirmat:

— Dacă vrei să-ţi cunoşti ca lumea provincia, cel mai nimerit lucru este să-ţi iei un iubit străin.

Cu ochii aţintiţi pe hartă, obişnuia deseori să facă şi observaţii de genul: „La Evian, n-am făcut încă dragoste.” în grupul de prieteni ai lui Chantal, situaţia lui Maceira era recunoscută şi respectată ca atare. „Sunt al naibii de norocos!” şi-a zis el nu o dată. O singură grijă îl năpădea uneoripe neaşteptate: cât o să-l mai tină, oare, punga? Într-adevăr, Chantal n-avea obiceiul să plătească (obicei tipic pentru unele femei bogate şi întotdeauna jignitor pentru amorul propriu masculin). Totuşi între vlăguirea atât de plăcută pe care o resimţea seara şi somnul binemeritat al nopţii, îi rămânea prea puţin timp lui Maceira să-şi facă griji. De altfel, notele de plată de pe la hanuri şi restaurante, care însumate ar fi putut să-l alarmeze, luate fiecare în parte, îi măgulеau orgoliul. Nu petreceau împreună, desigur, ceasurile pe care Chantal le dedica partidului ecologist; apoi însă, fata îi povestea, cu inima deschisă, toate vicisitudinile campaniei

împotriva fabricii tatălui ei. La un moment dat, a adus vorba despre faptul că activiştii sindicatului muncitoresc trimit scrisori de ameninţare.

— Cui? Întrebă Maceira.

— Mie, bineînţeles. Şi unchiului Benjamin, sărmanul. Aşa îl numea ea pe Languellerie.

Deşi avea destule motive reale de îngrijorare, fie şi numai din pricina ameninţărilor din scrisori şi a cheltuielilor care sporeau vertiginos, aceea a fost o perioadă fericită pentru Maceira. Ajunsese să se simtă uluit de cursul triumfal pe care îl luase viaţa lui.

— Îţi dai seama că mă feream să recunosc aşa ceva.

— De ce?

— Din superstiţie, fireşte. Ştii, sunt mai superstiţios decât un artist şi mi-am zis că o să-mi poarte ghinion dacă-mi tot repet că stau sub o stea norocoasă. Noroc, ce-i drept, am avut — rosti el sentenţios, părând să uite de codul lui de superstiţii. Ori ţi se pare că exagerez? Iubit de o femeie, pe cât de frumoasă, pe atât de bogată, care nu numai că nu se sfia să-şi arate dragostea pentru mine, dar mai şi povestea în dreapta şi în stingă despre planurile ei după ce ne vom fi căsătorit… Singura mea teamă era că nunta nu va avea loc la timp. Vreau să spun, înainte ca eu să ajung fără o leţcaie. Cert e că numai şi numai hazardul mi-a scos-o în cale pe această femeie în toate privinţele superbă. Dacă cineva mi-ar fi făcut atunci socoteala şi mi-ar fi spus cât cheltuiam doar pe benzina pentru Delahaye-ul lui Chantal, cred că m-ar fi lovit damblaua.

Nu lipseau însă compensaţiile. De fiecare dată, fata îi împrumuta maşina ca să se întoarcă noaptea la hotel. Arunci când se afla la volanul acelei Delahaye, de doisprezece cilindri, trăia mai intens ca niciodată sentimentul că era „marele favorit al destinului”. Nu se grăbea, oricât de târziu ar fi fost, spre a-l putea savura în voie şi cu toată luciditatea.

La urma urmelor, îşi dădea foarte bine seama că zilele minunate pe care le trăia aveau să-1 ducă, fatalmente, la triumf ori la dezastru; la căsătorie ori la clipa când se va pomeni fără un ban în buzunar şi va fi nevoit să dispară; totul depindea de ceea ce avea să se întâmple mai întâi. Un fapt neprevăzut schimbă însă cursul lucrurilor.

Petrecuseră după-amiaza la un han din SaintAlbin (ori poate din vreun alt sat cu nume asemănător), înainte de plecare, pe când se însera, s-au aşezat la fereastră să privească lacul.

— Nu e chiar atât de mare ca acela din Aix sau de la Annecy, dar mie îmi place mai mult, spuse Chantal. Poate pentru că e mai sălbatic.

Maceira a încuviinţat, deşi n-avea nici o părere în privinţa asta. „O fi el foarte frumos", îşi spuse, „dar e mai puţin vesel decât celelalte." Lacul era străjuit de peretele vertical al unui munte, iar amurgul îl cufunda cu repeziciune în întuneric.

— Când suntem împreună uit de toate. Nu ţi-am spus că suntem pe cale să câştigăm partida.

— Ce partidă?

Chantal i-a explicat că urmau să se ia noi mostre de apă din diferite zone ale lacului Le Bourget. Ba mai mult: a doua zi chiar, un zoolog şi un botanist, propuşi de partidul ecologist, aveau să se scufunde pe fundul lacului, însoţiţi de domnul Cazalis însuşi, ca să culeagă specimene de floră şi faună. Chantal comentă:

— Mai rău e că tata are mulţi bani.

— Şi ce vezi rău în asta?

— De dragul banilor, oamenii sunt în stare să-şi renege convingerile, afirmă fata cu tonul grav pe care îl lua atunci când vorbea despre ecologie. Oricât de cinstiţi ar fi zoologul şi botanistul nostru…

— Tatăl tău i-ar putea cumpăra?

— De ce nu? Ca să fim absolut siguri, ar trebui să mă scufund eu sau Benjamin. Tata însă nu mă lasă. Nu că m-ar iubi cine ştie cât, dar e de părere că noi doi nu trebuie cu nici un chip să înfruntăm deodată acelaşi risc. Dacă murim amândoi, fabrica ajunge pe mâini străine, şi nu suportă gândul ăsta.

— Iar pe Benjamin nu-l acceptă pentru că îi poartă pică?

— Nu, cea care se opune de data asta sunt eu. Benjamin e prea bătrân. Are probleme cu tensiunea. Cum mănâncă ceva sărat, face un puseu de tensiune, în caz că i s-ar întâmpla ceva acolo jos şi ar fi silit să se ridice rapid la suprafaţă, bietului bătrân i-ar plesni cu siguranţă capul.

Cu convingerea că fata nu-l va lăsa să se scufunde, Maceira s-a oferit s-o facă el. Logodnica lui însă nu numai că n-a protestat, dar s-a arătat încântată de idee.

— Nu vreau să te silesc, a spus el. Poate că n-ai încredere în mine.

— Asta-i bună! Cum să n-am încredere în tine!

— Dacă orice om îşi are preţul lui…

— De asta nu mă îndoiesc, dar ştiu că există excepţii şi că te iubesc.

Maceira a înghiţit în sec, resemnat, gândindu-se că, de bine, de rău, îi rămânea măcar satisfacţia de a fi aflat că Chantal are încredere în el. Oricum, fata l-a îmbrăţişat şi l-a sărutat mai drăgăstos ca niciodată. Au comandat champagne.

— Pentru curajul tău, închină ea.

— Pentru dragostea noastră.

— Pentru dragostea noastră şi pentru ecologie.

În noaptea aceea avu parte de atâtea dezmierdări încât, după ce o lăsase pe Chantal la Chambery, s-a întors la Aix într-o stare

vecină cu extazul, care l-a făcut să uite cu desăvârşire că se angajase să îndeplinească o misiune ingrată a doua zi. Ca prin farmec, extazul s-a risipit în momentul în care a pătruns la el în odaie. Era ca şi cum acolo l-ar fi aşteptat frica.

În timpul nopţii s-a simţit, nu o dată, îndemnat să fugă. Cu puţin înainte de ora trei dimineaţa, un imbold mai violent decât toate celelalte l-a făcut să sară din pat şi să înceapă să-şi strângă lucrurile. Curios, dar în timp ce şi le arunca de-a valma în valize, neliniştea dispărea. Dacă totuşi nu s-a putut calma pe de-a-ntregul, de vină a fost numai surescitarea care l-a cuprins la gândul că în curând avea să fie la adăpost de primejdie. Apucase tocmai cele două valize, când şi-a pus întrebarea: „Vreau să renunţ la căsătoria cu Chantal Cazalis?” Nu, nu voia. Şi-atunci, de ce să nu profite de această coborâre pe fundul lacului? Dovadă de netăgăduit a loialităţii şi a curajului său, aceasta îi va conferi destulă autoritate spre a putea, în sfârşit, fixa data căsătoriei, evitând astfel riscul de a rămâne fără un ban şi de a se vedea silit să recurgă la o retragere prea puţin onorabilă.

Maceira îşi spunea: „în relaţia dintre un bărbat şi o femeie bogată, atâta timp cât bărbatul nu-şi asumă nici o răspundere, rolul bărbatului îl joacă femeia. Poate că o probă de curaj viril ar reuşi să restabilească echilibrul.” în noaptea aceea de insomnie, frica pusese în nenumărate rânduri stăpânire pe el şi tot de atâtea ori şi-o reprimase, în cele din urmă, spre dimineaţă, a ajuns la concluzia că pericolul nu putea fi chiar atât de mare din moment ce domnul Cazalis însuşi, un botanist şi un zoolog acceptaseră să se scufunde. Gândul acesta liniştitor l-a ajutat să adoarmă. La trezire şi-a spus însă din nou: „Şi totuşi Chantal nu vrea ca Languellerie să ne însoţească, şi nici Cazalis nu e dispus s-o lase să se scufunde pe fiica lui, care e mai zdravănă decât un cal.” Să nu se creadă că Maceira întrebuinţase această expresie pentru că, de fapt, n-ar fi iubit-o pe Chantal. Ştim cu toţii că atunci când eşti înspăimântat peste măsură, îţi pierzi cumpătul. Asta-i tot.

Ceasul deşteptător sună la ora şase. Maceira privi pe fereastră: era încă noapte; ploua; rafale de vânt cutremurau coroanele copacilor. „Pe o vreme ca asta probabil că vor renunţa la experiment. Măcar de-ar fi aşa!”

Se îmbăie, îşi dădu părul cu briantină şi se îmbrăcă. Micul dejun i-a fost adus cu oarecare întârziere, şi nu de femeia care i-l servea de obicei, ci de un individ care de fapt lucra la hotel ca hamal.

— Mai am ceva pentru dumneavoastră, anunţă omul; ieşi în grabă din încăpere şi se întoarse cu un pachet voluminos. A fost lăsat la portar. E pentru dumneavoastră.

Îndată ce plecă hamalul, Maceira se repezi să deschidă pachetul, înăuntru era un costum complet de scafandru. „Deci totul se desfăşoară conform planului”, îşi spuse el cu voce pierită. „Şi totuşi dacă vremea rea se menţine, e limpede că... Nu, nu vreau să mă amăgesc.” Ca pentru a întări cele spuse, puse pe el costumul de scafandru. Se privi în oglindă. „Prefer smokingul”, murmură el şi începu să mănânce. Cafeaua se răcise. „E deja târziu. Am să ajung cu siguranţă după şapte, chiar dacă nu e din vina mea, şi poate că lui Cazalis nu-i place să aştepte. Dar nu trebuie să-mi fac iluzii.” Înmuind cornul în cafeaua cu lapte, i-a venit un gând ridicol, care a făcut să i se umezească ochii. „Poate că e ultimul meu corn”, şi-a spus el şi l-a privit înduioşat.

Când i-a lăsat cheia de la cameră, Felicitas — aşa o chema pe proprietăreasa hotelului — a exclamat pe un ton glumeţ:

— Asta-i oră de mers la bal mascat?!

— Îţi spun un secret, dar te rog să-l păstrezi, răspunse Maceira. Nu peste mult, am să cobor pe fundul lacului, ca să culeg probe de poluare.

Biata şchioapă păru îngrozită de-a binelea:

— De ce o faceţi, pentru Dumnezeu? Măcar vă plătesc bine?

— Nu-mi plătesc nimic.

— Dacă vreţi să ştiţi părerea mea, ei bine, eu n-aş coborî pentru nimic în lume. Habar n-aveţi cât de adânc e lacul nostru, drăguţul de el. Sute şi sute de metri. Nu coborâţi! Dacă totuşi ţineţi morţiş la ideea asta prostească, luaţi aminte la ce vă spun: coborâţi şi urcaţi puţin câte puţin. Ascultaţi-mă pe mine: dacă o faceţi repede, vă plesneşte capul.

Ajuns la punctul de întâlnire — restaurantul din aşa-numitul Port Mare — a constatat că locul era pustiu. Nu se afla acolo decât un marinar în sacou albastru şi cu bonetă cu ciucure roşu, care trăgea cu nădejde dintr-o pipă. „E prea tipic ca să fie marinar pe lac”, se gândi Maceira. După felul în care fuma, părea cam nemulţumit. S-a apropiat de Maceira şi i-a spus:

— Aţi venit pentru excursie? Nu vă fericesc. Cine iese în larg într-o zi ca asta nu stă bine aici — îşi ciocăni fruntea cu degetul şi văzând că Maceira nu-i răspunde numaidecât, îl preveni: Dacă naufragiem, o să trebuiască să-mi plătiţi barca.

— Asta-i bună! Am venit aici din obligaţie, şi dumneata mă faci răspunzător de toate.

— Bineînţeles că vă fac răspunzător. O să vă daţi seama şi singur cât de agitat e lacul. Nu e pic de vizibilitate.

— Să-i spui toate astea lui Cazalis. El a organizat plimbarea.

— N-o să fie o plimbare. Când lacul spumegă ca acum, e mai rău decât pe mare. Mai bine v-aţi aminti ce-a păţit iubita poetului*. S-a înecat în mijlocul lacului într-o zi ca asta.

— Vorbeşte cu Cazalis.

— Bineînţeles că o să vorbesc. Ca să ies în larg pe un timp ca ăsta, trebuie să-mi plătească tarif dublu.

— Ceea ce nu înţeleg eu e de ce ne îmbarcăm aici, dacă fabrica se află pe malul celălalt. Mie îmi convine pentru că locuiesc la Aix.

— Locuiţi la Aix? Un punct în favoarea dumneavoastră. Dar chiar dacă vă convine, vă daţi seama ce înseamnă să traversezi lacul, de la un capăt la celălalt, pe o vreme ca asta? Dacă n-o să ne scufundăm la dus, ne scufundăm precis la întors.

Maceira îi repetă că nu înţelege de ce a hotărât Cazalis să plece din Aix şi adăugă:

— Nu cred că s-a gândit să-mi vină mie la îndemână.

— S-a gândit la muncitori. Nu vrea ca ei să afle.

Marinarul îl lămuri că dacă portul din care urmau să plece ar fi fost în apropiere de Chambery, muncitorilor „le-ar fi ajuns sigur ceva la ureche” şi nu i-ar fi lăsat să iasă liniştiţi în larg să cerceteze dacă există sau nu motive să se închidă fabrica unde îşi câştigă ei pâinea.

Maceira îşi spuse că, în cazul în care Cazalis şi tehnicienii mai întârzie încă zece minute, se va întoarce cu conştiinţa împăcată la hotel. „Atunci când întârzie ei, scuza e că pur şi simplu n-au pu-

* Aluzie la poetul romantic francez Alphonse de Lamartine (1790-1869) care evocă, în primele sale elegii, moartea unei tinere necunoscute, pe care o numeşte Elvire (n. t.).

tut veni mai devreme; dacă aş întârzia eu, mi s-ar pune imediat în cârcă faptul că sunt sud-american. Fac prinsoare că, văzând ce vreme e, Cazalis a amânat ieşirea pentru când vor fi condiţii mai bune.”

— N-a apucat să-şi ducă gândul până la capăt, şi pe chei şi-au făcut apariţia trei domni în costum de scafandru, păşind într-un fel foarte caraghios. Unul dintre ei era rotofei, avea mustăţi lungi şi blonde şi un aer de conchistador viking ori poate normand; altul era un omuleţ care se mişca atât de încet, încât Maceira s-a întrebat dacă nu cumva era drogat sau bolnav, ori cufundat în rezolvarea vreunei probleme importante; cel de-al treilea avea

tenul cam întunecat şi părea supărat şi nervos. Maceira s-a grăbit să-l salute pe cel cu înfăţişare de conchistador.

— Încântat de cunoştinţă, domnule Cazalis.

— Domnul Cazalis e cel de colo, răspunse normandul şi i-l arătă cu degetul pe omuleţ.

— În schimb eu nu am cum să mă înşel, dumneata eşti Maceira.

Acestea fiind zise, omuleţul îl privi ţintă, fără să clipească, apoi clătină din cap, plin de resem- · nare. Nu-i întinse mâna.

— Mă numesc Le Bceuf, zise cel care părea normand.

— Parcă am mai auzit de numele ăsta, spuse Maceira.

— L-aţi văzut cu siguranţă pe flacoanele cu coaltar*. Mândria familiei mele. Vi-l prezint pe zoologul Koren.

* coaltar — gudron extras din huilă (n. t.),

Luându-şi inima în dinţi, Maceira îi atrase atenţia lui Cazalis:

— Marinarul susţine că nu e prudent să ieşim în larg pe o vreme ca asta.

— Dacă ţi-e frică, n-ai decât să nu vii. Marinarul îl luă deoparte pe Cazalis şi, după ce schimbară câteva cuvinte în şoaptă, rosti cu voce tare:

— Îmbarcarea!

— Vremea rea este un excelent pretext pentru ridicarea tarifului, remarcă domnul Cazalis, cu o surprinzătoare bună dispoziţie; apoi, adresându-i-se lui Maceira, adăugă: Fii sigur că pe mine unul experimentul ăsta nu mă încântă deloc. Am spus însă că am să-l duc la bun sfârşit azi şi mă ţin de cuvânt.

— Nu mai vine nimeni? Întrebă marinarul.

— Nimeni, răspunse Cazalis. Suntem şi aşa prea mulţi.

— Primul adevăr pe care îl rostiţi! Declară marinarul. Lacul e agitat şi încărcătura mare.

Maceira îi şopti candid lui Cazalis:

— Dacă doriţi, eu pot să rămân la mal.

— Dat fiind că dumneata reprezinţi cealaltă parte, se va spune că am potrivit în aşa fel lucrurile, încât să te dau deoparte, răspunse Cazalis şi, surâzând, adăugă ironic: Nu, la drept vorbind, ar fi urât din partea noastră să te lipsim de călătoria asta de plăcere.

După ce s-au îmbarcat cu toţii, barca s-a lăsat atât de tare, încât marginile erau aproape la nivelul apei.

— Domnilor pasageri, le spuse marinarul. După cum vedeţi, aveţi fiecare la îndemână câte o cutiuţă de tinichea. Vă rog s-o folosiţi. Dacă vreţi să nu ne scufundăm, trebuie să scoateţi apa care intră în barcă. Până la celălalt capăt al lacului nu e o cale tocmai scurtă.

„în fond de unde ştie marinarul, pe o vreme ca asta, dacă ne îndreptăm sau nu spre locul convenit? Mai mult ca sigur că de fapt habar n-are unde ne aflăm.”

Vântul nu numai că nu se domolea, dar s-a înteţit şi mai rău, aşa că înaintarea, anevoioasă încă de la început, devenise aproape imposibilă. Cu toate acestea, marinarul nu se oprea din vâslit. La un moment dat, pierzându-şi orice speranţă în utilitatea vreunui efort, Maceira vru să-şi tragă sufletul şi renunţă o clipă la îndeletnicirea cu cutia de tinichea. Numaidecât marinarul se răsti la el:

— Hei! Dumneata! Nu fă pe niznaiul! Scoate apă dacă nu vrei să ne înecăm cu toţii!

Maceira se gândi: „Omul ăsta îşi dă nişte aere, de parcă ar fi un as al orientării, în realitate e un neruşinat. Habar n-are unde ne aflăm şi nici încotro ne îndreptăm. Când o să obosească, o să spună: «Am ajuns», iar noi, ca nişte tâmpiţi, o să-1 credem.” Mânat de dorinţa de a pune cât mai repede capăt primei părţi a expediţiei, care se dovedea interminabilă, ar fi rostit cu dragă inimă ceea ce, fără îndoială, gândeau cu toţii: „Să ne oprim odată... Totuna e în care parte a lacului facem scufundarea.” Şi-a înghiţit însă vorbele, de teamă că domnul Cazalis i le va repeta lui Chantal.

— Am ajuns, îi anunţă marinarul.

— Uraa!... Exclamă botanistul.

— Păcat că trebuie să ne scufundăm, spuse zoologul.

— E adevărat. Uitasem... Răspunse botanistul, posomorându-se.

— Domnilor, să isprăvim cât mai iute. Am să cobor eu primul! Anunţă Cazalis.

— Eu, ultimul, se grăbi să spună Maceira. Înainte de a sări în apă, botanistul zise:

— Marinar, dumneata să fii cu ochii în patru! Dacă vrem să urcăm, o să smucim de frânghie o dată; dacă vrem să urcăm repede, de două ori.

— Ar fi mai bine pentru dumneavoastră să nu vreţi să urcaţi repede! I-o întoarse morocănos marinarul.

Coborârea a fost lungă, după cum i se păru lui Maceira şi, cel puţin în ceea ce îl privea, deosebit de neliniştitoare. Urechile îi vuiau de tot felul de sunete, venite nu se ştie de unde, care aduceau cu zgomotul apei scurgându-se într-un canal. De două sau de trei ori, fiind „la capătul nervilor”, a fost gata-gata să smucească de frânghie. Se întreba dacă avea să ajungă vreodată la capăt şi dacă nu cumva lacul acela era fără fund.

În sfârşit, simţi sub picioare fundul mâlos şi plin de ierburi al lacului. Privi înaintea sa şi-i văzu pe ceilalţi din grup îndreptându-se spre gura, în formă de arc, a unui tunel vegetal, întunecat la mijloc, alcătuit de nişte enorme plante albastre, cu frunze cărnoase, ce se împleteau în partea de sus, închizând perfect arcul. „Au mult curaj, dacă o iau într-acolo”, se gândi Maceira. Tunelul era o suprafaţă întunecată, o adevărată gură de lup, înconjurată de plante ce păreau nişte vipere. Nu, nu vipere. Mai degrabă nişte şerpi boa.

Ca să nu se lase mai prejos decât ceilalţi, a vrut să înainteze şi el, dar pesemne că încordarea îl paralizase, deoarece n-a reuşit să facă nici un pas. Povestindu-mi asta, Maceira mi-a zis: „Orice se poate spune despre Pollo Maceira, în afară de faptul că e laş. Numai că una e să te arăţi viteaz în viaţa cea de toate zilele, şi alta să te afli pe fundul lacului Le Bourget.”

Când, după un timp, s-a simţit în stare să facă pasul, în jumătatea superioară a gurii tunelului au apărut două luminiţe de un albastru gălbui, care l-au făcut să se gândească la nişte faruri de ceaţă. Faruri de formă ovală, asemeni ochilor unei pisici uriaşe. Observă numaidecât, nu fără îngrijorare, că farurile se mişcau, înaintând cu extremă lentoare. În prima clipă şi-a imaginat un lucru de-a dreptul neverosimil: „un camion, aici, pe fundul lacului!” Un camion care o să accelereze dintr-o dată şi o să dea peste el. Dar n-o să-l ia pe nepregătite, pentru că la momentul potrivit avea să sară într-o parte şi să smucească de două ori de frânghie. Apoi însă a văzut limpede cum din tunel se strecoară afară un animal teribil de mare, o enormă omidă albastră care, cu multă râvnă şi pe-ndelete, îi devora, unul după altul, pe domnul Cazalis, pe zoolog şi pe botanist. Cine ştie, poate pentru că faptele se întâmplaseră în linişte, amintirea pe care i-au lăsat-o nu i se părea deloc reală. Asta nu l-a împiedicat totuşi să se simtă înspăimântat, după cum a dovedit-o şi violenţa cu care a smucit de mai multe ori de frânghie. Smuciturile erau atât de frenetice, încât marinarul se speriase. Ori cel puţin aşa a reacţionat: de parcă ar fi fost înspăimântat sau furios la culme; uitând de orice precauţie, l-a tras pe Maceira la suprafaţă cât a putut de repede. Vina asta îi poate fi lesne

iertată: dacă reacţia lui ar fi fost mai puţin promptă, Maceira n-ar fi reuşit să scape de omidă. A ajuns la suprafaţă într-o stare jalnică, cu faţa însângerată şi plină de vânătăi din cauza izbiturilor de chila bărcii. Nu scotea o vorbă şi nici nu răspundea la întrebări. Gemea doar şi-şi ducea mâinile la cap.

Primele îngrijiri le-a primit la Asistenţa Publică din Chambery, dar a fost trimis fără întârziere la spitalul din Aix, unde exista o sală specială de decompresie.

După câteva zile starea lui se îmbunătăţise simţitor.

— N-a venit nimeni să mă vadă de când sunt în spitalul ăsta? O întrebă el pe infirmieră.

Aceasta era blondă, tânără şi cu cearcăne în jurul ochilor. Avea o privire care exprima oboseală sau îngrijorare.

— Nu ştiu. Trebuie să-l întrebăm pe portar.

— N-am primit nici telefoane?

— Aşteptaţi pe cineva anume? Nu ştiu de ce întreb, dacă tot n-aveţi de gând să-mi spuneţi... De fapt, n-ar trebui să-i ascundeţi nimic infirmierei dumneavoastră. Ştiu eu bine că atâta timp cât staţi aici, sunteţi drăguţi cu mine, dar cum o să puneţi piciorul în stradă o să mă uitaţi. Trist lucru!

I-a pus aceleaşi întrebări şi infirmierei de noapte — o femeie voluminoasă şi maternă.

— Ar trebui să vorbiţi cu Larquier.

— Cine e Larquier?

— Cea care a fost mai înainte, cea din tura de zi, în timpul nopţii vizitele sunt interzise, iar telefoanele care se primesc sunt, în general, urgenţe. Totuşi, dacă-mi amintesc bine, în primele seri v-a telefonat o doamnă.

— Chantal Cazalis?

— Exact. Mi s-a confirmat pe urmă. Şi am notat telefonul.

— Acum pot primi vizite?

— Puteţi primi pe oricine doriţi.

În dimineaţa următoare îi spuse infirmierei Larquier:

— Dacă vine o domnişoară blondă, te rog s-o laşi să intre.

Spre seară, Maceira primi cea dintâi vizită. Un ziarist care îl întrebă:

— Vă simţiţi mai bine? Credeţi că mi-aţi putea răspunde la câteva întrebări? N-aş vrea să vă obosesc.

— Întrebaţi-mă, răspunse Maceira.

Se gândi: „Acu-i acu. Trebuie să mă hotărăsc cât mai repede. Povestesc sau nu ce s-a petrecut pe fundul lacului? Dacă am să spun că n-am văzut nimic şi că am tras de frânghie doar pentru că mi-a venit rău, ceea ce s-a petrecut acolo jos va rămâne pentru totdeauna un mister; în felul acesta nu voi fi pus în situaţia de a aduce nici un argument în favoarea închiderii fabricii, iar când ne vom căsători şi vom primi toată averea domnului Cazalis, minus impozitele, fireşte, voi avea destule motive să mă felicit; la naiba însă, măcar o dată în viaţă să fiu cinstit cu femeia pe care destinul mi-a scos-o în cale! Dacă ceea ce spun acum va duce la închiderea fabricii şi într-o bună zi are să-mi pară rău, ce contează! Măcar o dată vreau să fiu cinstit, cinstit orbeşte!”

— Prima întrebare, spuse ziaristul, este următoarea: Ce-aţi văzut pe fundul lacului? Ce s-a întâmplat, de fapt, acolo?

Maceira îşi dădu silinţa să fie sincer, să nu ascundă nimic, în afara propriilor sale reacţii. Voia să fie obiectiv.

Ziaristul l-a ascultat în tăcere. Apoi l-a rugat să-i mai vorbească despre omidă.

— Era foarte mare? Vreau să spun, vi se părea mare pentru o omidă?

— Un animal gigantic.

— Ce diametru avea?

— Cel puţin patru metri. Ultima dată când 1-am văzut pe Le Bceuf, un bărbat de vreun metru optzeci, acesta stătea în picioare în gura deschisă a omidei.

După alte câteva întrebări lipsite de importanţă, chiar înainte de plecare, ziaristul a trecut la întrebări personale, de genul: „Au existat cazuri de nebunie în familia dumneavoastră? Aţi fost vreodată internat într-o clinică psihiatrică?” în sfârşit, ziaristul plecă. Maceira o întrebă pe infirmieră dacă domnişoara Chantal Cazalis venise să-l vadă ori dacă întrebase de el. I s-a răspuns că nu.

— Mi se pare ciudat că n-a venit.

— Vorbiţi de blonda pe care o aşteptaţi? Am să spun să fie lăsată să intre.

A doua zi Larquier l-a anunţat că a sosit tânăra blondă. Maceira a rugat-o să facă ordine în salon, apoi s-a ridicat din pat să se spele puţin, să se pieptene şi să verifice în oglindă dacă îi venea bine pijamaua. Admiră rapiditatea şi precizia de prestidigitator cu care infirmiera îi aranja patul: o fluturare aproape nevăzută a mâinilor, şi cearşafurile şi păturile păreau neatinse.

În încăpere intră o fetişcană blondă, necunoscută.

— Sunt trimisă de personalul fabricii, spuse ea. Îmi pare bine că m-aţi primit, în felul ăsta, n-o să puteţi spune că nu v-am avertizat.

Era una din blondele acelea, de obicei belgiene, care-i plăceau lui atât de mult.

— Nu înţeleg, zise el.

— N-are importanţă. Cred că există probleme mult mai grave pe care tot nu le înţelegeţi.

— Ce probleme?

— Ştiţi dumneavoastră ce vreau să spun. Aţi coborât sau nu pe fundul lacului ca reprezentant al grupului ecologist, care cere închiderea fabricii?

— Dacă n-aş fi coborât, nu m-aş fi aflat aici. Şi-apoi a coborât şi proprietarul fabricii.

— Şi eu, care credeam că am să dau peste un om cumsecade şi dintr-o bucată! Când colo… Aţi putea să vă sculaţi o clipă şi să veniţi până la fereastră? Aţi vedea ceva care o să vă intereseze.

Tonul fetişcanei era ostil. Maceira se gândi: „Cel mai simplu ar fi să-i spun că nimic nu mă împiedică să mă ridic din pat, dar că nu simt câtuşi de puţin nevoia s-o fac…” Cum însă curiozitatea a fost totuşi mai puternică decât intenţia lui sănătoasă de a nu da curs invitaţiei fetei, s-a sculat, s-a sprijinit de pervaz şi a privit câteva clipe strada şi casele de peste drum.

— Nu văd nimic ieşit din comun, a conchis el.

— Chiar nu vedeţi un bărbat, acolo, în stânga? Acum, priviţi, vă rog, în dreapta, îl vedeţi pe celălalt?

— Şi ce-i cu asta?

— N-or să se clintească de-acolo. Şi când veţi ieşi, or să vă ia în primire. Sunt de la sindicat.

— Au de gând să tabere pe mine? Şi-au ieşit din minţi?

— Dacă nu continuaţi campania şi nu faceţi declaraţii compromiţătoare, n-aveţi de ce să vă temeţi.

— Ce numeşti dumneata declaraţii compromiţătoare?

— O să aflaţi când veţi ieşi de-aici.

— Aţi înnebunit cu toţii!

— Vă înfuriaţi deoarece vă e teamă că v-ar putea face vreun rău, replică fata şi continuă ţipând: dumneavoastră vă pasă că le faceţi rău celor cinci sute de persoane care ar putea rămâne fără lucru de pe o zi pe alta, din vina dumneavoastră? Răspundeţi!

În salon au năvălit mai multe infirmiere şi infirmieri, foarte alarmaţi.

— Ce se întâmplă aici?

— Nimic, a căutat să-i liniştească Maceira.

— O ceartă între logodnici? Întrebă pe un ton zeflemitor Larquier.

O altă infirmieră o luă la rost pe fată:

— Nu ţi s-a spus niciodată că e o lipsă de bună-cuviinţă să ţipi într-un spital? Ei bine, atunci ţi-o spun eu!

— E adevărat, îmi pare rău.

— Te asigur că puţin îmi pasă dacă-ţi pare rău sau nu. Vizita s-a terminat!

După câteva minute, când Larquier i-a adus nişte medicamente, Maceira i-a spus:

— Ştii de ce a venit blonda aceea? Ca să mă ameninţe.

— Vai de mine! A exclamat, îndurerată, Larquier. Blonda părea atât de la locul ei, încât nu mi-a dat prin cap că ar putea avea gânduri rele. Vă mărturisesc că ştiam foarte bine că nu e domnişoara Cazalis, dar am lăsat-o să intre dinadins, ca să vă văd dezamăgit. Sunt o idioată! N-o să mă puteţi ierta, nu-i aşa? Ar fi bine să anunţăm poliţia.

— De acord, răspunse Maceira. Dar nu de la telefonul de aici, de la etaj. Trebuie să existe vreun telefon public în spital.

— Sunt mai multe, la parter.

Larquier îi dădu dreptate; aici, la telefonul de la etaj, oricine ar fi putut trage cu urechea. Mai adăugă că era foarte important să telefoneze chiar el, şi îi făgădui să vorbească cu medicul de gardă ca să-i dea voie să coboare.

Doctorul a spus că-l găsise pe monsieur Maceira întremat şi că era deja timpul să înceapă să se plimbe pe culoare. N-avea nimic împotrivă ca acesta, sub supravegherea atentă a infirmierei, să coboare până la cabinele telefonice.

Maceira n-avusese însă nici o clipă intenţia să telefoneze poliţiei. A sunat acasă la Chantal.

— Domnişoara e plecată la Paris pentru nişte treburi administrative, i s-a răspuns. A încercat să vă vadă şi a fost tare necăjită că n-a reuşit, dar poliţia a sf ătuit-o să nu se ducă la spital din cauza pichetelor de activişti care vă supraveghează; domnişoara a ţinut tot timpul legătura cu infirmierele primind veşti îmbucurătoare despre starea sănătăţii dumneavoastră.

Maceira căută apoi în cartea de telefon numărul ziarului şi vorbi cu reporterul. Scuzându-se, acesta îl anunţă că interviul urma să apară numai a doua zi. Când Maceira îl întrebă dacă nu s-ar putea să mai arunce o privire peste declaraţiile sale, ziaristul îi spuse:

— Dacă am confirmarea că apare mâine, vi-1 aduc în seara asta. De acord? Perfect!

Ieşind din cabină, văzu că ochii infirmierei străluceau, plini de însufleţire.

— Vreau să-mi povestiţi. Mor de curiozitate, îl rugă ea.

— Nici un cuvânt mai mult! Ar fi primejdios să ne audă cineva, îţi promit însă, cu mâna pe inimă, că dumneata vei fi prima persoană căreia îi voi împărtăşi totul, la timpul potrivit.

S-a gândit că trăieşte clipe de mare intensitate. Momentele de satisfacţie alternau vertiginos cu cele de nelinişte. Vrând-nevrând, reportajul, ca şi ameninţările blondei îl făcuseră să devină unul dintre bolnavii cei mai importanţi din spital.

Ziaristul nu-i aduse reportajul în seara aceea. In dimineaţa următoare, infirmiera Larquier intră în salon fluturând ziarul în mână.

— Ia uitaţi-vă ce vă aduc. Ocupaţi o pagină întreagă. Se cuvine să sărbătoriţi evenimentul cu champagne. Dar fără blondă. Doar cu noi...

Maceira şi-a aruncat înfrigurat ochii peste pagina de ziar. În aceeaşi clipă a simţit că îi îngheaţă sângele în vine: „Acum chiar că am sfeclit-o”, şi-a zis el. Regreta amarnic că acţionase împotriva propriilor sale interese şi se întreba dacă n-ar putea îndrepta cumva lucrurile, mărturisindu-le celor de la sindicat că, de fapt, dreptatea era de partea lor, că s-a purtat ca un nătâng, spre propria-i pagubă, de vreme ce urma să se căsătorească cu Chantal. Avea să le promită că va lupta de acum încolo pentru a evita închiderea fabricii, făcându-i să înţeleagă că interesele lui coincid întru totul cu ale lor. Apoi însă reflectă: „E inutil. Oamenii ăştia sunt necruţători. Nu iartă.”

Interviul ocupa în realitate mai puţin de o jumătate de pagină; ce-i drept, în chenar. Parcurse repede titlul: „O omidă albastră, cu ochi de pisică. Supravieţuitorul acuză.” Citi mai departe: „Reporterul: La ce adâncime aţi ajuns?

Monsieur Moceim: Dacă e să mă iau după timpul cât a durat coborârea... Cred că la cel puţin o sută de metri.

Nota reporterului: Surse bine informate ne asigură că adâncimea atinsă nu putea depăşi douăzeci şi cinci-treizeci de metri.

Reporterul: Ce culoare avea omida?

M. Maceira: Albastră. Acolo totul e albastru.

Reporterul: După părerea dumneavoastră cu ce se hrăneşte omida?

M. Maceira: Cu deşeuri de la fabrică. Mi se pare evident.

Reporterul: De ce?

M. Maceira: Ne-am scufundat ca să vedem dacă există dovezi ale poluării. Am găsit o dovadă extraordinară: o omidă cu diametrul de trei sau patru metri. Până acum, nimeni n-a dat peste un asemenea monstru în lacurile nepoluate.

Reporterul: Cu mult timp înainte de a se pune problema poluării, într-un lac din Scoţia a apărut un monstru asemănător; dar să lăsăm asta. Ce s-a întâmplat cu cei care vă însoţeau în timpul scufundării?

M. Maceira: Au fost devoraţi de omidă.

Reporterul: Parcă spuneaţi că monstrul acela se hrăneşte numai cu deşeuri de la fabrică?

M. Maceira: Nu cred să-i mai fi servit şi alţi domni drept hrană, înainte de Cazalis şi de cei doi experţi.

Nota reporterului: La auzul acestei mostre de umor, cel puţin ciudat, al domnului Maceira, m-am grăbit să închei reportajul."

De parcă lectura ziarului nu l-ar fi nemulţumit şi-aşa îndeajuns, doctorul i-a dat o veste care 1-a indispus de-a binelea.

— Veţi părăsi spitalul nostru mai curând decât bănuiţi. Felicitările mele.

Maceira şi-a zis că ar trebui să treacă peste frică şi să se bucure, de vreme ce foarte curând îi va fi dat s-o vadă pe Chantal. I-a telefonat ca să-i dea vestea cea bună. Secretara i-a spus că

domnişoara Chantal se afla în continuare la Paris. Maceira s-a gândit: „Locul meu e la Paris, lângă femeia iubită, cât mai departe de activiştii ăştia de la fabrică.” în cea din urmă seară pe care Maceira trebuia s-o petreacă în spital, infirmiera Larquier i-a propus să coboare în cabina portarului, ca să joace cărţi cu „domnul de la centrală” (centrala telefonică) şi cu portarul. După trei sau patru partide ale unui joc asemănător cu brişcă*, brişca — măries, mariaj (joc de cărţi) (n. t.).

Larquier i-a anunţat că se duce până la bucătărie să pregătească un rând de cafele pentru toată lumea, dar mai ales pentru bolnăviorul ei, ca nu cumva să răcească, având în vedere că îşi petrecea seara într-un mod atât de nechibzuit. Deşi ar fi vrut să pară veselă, când Maceira i-a întâlnit privirea, în ochii lui Larquier se putea citi nelinişte, ba chiar deznădejde. Asta l-a făcut să reflecteze că unii bărbaţi, în categoria cărora se includea, firește, şi pe el, inspirau întotdeauna dragostea femeilor, chiar şi atunci când nu-şi propuneau să le cucerească. Omul de la centrala telefonică aduse vorba despre activiştii care stăteau la pândă. Însoţit de portar, Maceira se apropie de poarta care dădea spre stradă. Portarul o deschise şi aruncă o privire afară. Maceira întrebă:

— Sunt tot acolo?

— Nu-i văd, răspunse portarul. Uitaţi-vă şi dumneavoastră.

Nici n-a apucat bine să-şi scoată capul afară, că a şi fost înhăţat, luat pe sus, învelit în ceva greu şi miţos care s-a dovedit a fi o cuvertură de pat, şi vârât apoi într-o maşină.

— Nu te mişca, nu te ridica, nu vorbi! I-a poruncit în şoaptă o voce de femeie, care i se părea cunoscută, dar pe care, năucit şi chiar un pic înspăimântat cum era, n-a reuşit s-o identifice atunci, imediat.

În ciuda tulburării, i-a trecut totuşi prin minte că infirmiera Larquier îl trădase în mod josnic. „Sunt un prost”, se gândi el. „Cu femeile trebuie să fii tot timpul cu ochii în patru.”

La început au mers cu mare viteză, cu frânări bruşte şi scrâşnete de roţi la curbe. Apoi călătoria a fost mai liniştită. O voce aidoma cu aceea a bărbatului care era maitre la restaurantul Palace Hotel întrebă:

— Sunteţi sigură că nu ne urmăreşte nimeni?

— Absolut sigură, răspunse vocea de femeie, pe care Maceira o recunoscuse deja: era vocea lui Felicitas, patroana hotelului. La-o spre casă, Julio.

— Pot să mă ridic? Întrebă Maceira.

— Aşteptaţi să intrăm în garajul hotelului. Vă spun eu când o să fim în siguranţă.

Luară de pe el cuvertura. Felicitas îşi ceru iertare pentru felul în care acţionaseră, însă după declaraţiile făcute reporterului, muncitorii de la fabrică erau turbaţi de furie.

— O să staţi câteva zile ascuns în hotel. Important e să nu dea de dumneavoastră. Când or să se sature să mai patruleze prin Aix-les-Bains şi or să se întoarcă la Chambery, veţi fi liber să faceţi ce poftiţi.

Maceira nu ştia dacă să se bucure că stă ascuns, la adăpost de orice primejdie, ori să-şi plângă de milă pentru că era silit să-şi amâhe revederea cu Chantal.

În primele două zile a fost stăpânit de nelinişte. Uneori era decis să-i telefoneze lui Chantal, alteori i se părea că nu trebuie să comită o asemenea imprudenţă, în cele din urmă totuşi, a telefonat. Când o ceru pe Chantal, i-l dădură la telefon pe Languellerie.

— Trebuie să vă văd, i-a spus acesta.

— Nici nu ştiţi cât sunt de bucuros să dau tocmai de dumneavoastră. I-am telefonat de atâtea ori lui Chantal...

— Ştiu, ştiu. Am un mesaj de la ea pentru dumneavoastră. Trebuie să vi-l înmânez personal.

„Ce să fac?” se gândi Maceira. „Imposibil ca prietenul şi protectorul lui Chantal să mă trădeze.” întrebă:

— Sunteţi sigur că telefonul nu e interceptat?

— Absolut sigur.

— Mă aflu la „Palace Hotel” în Aix.

— Am să vă fac o vizită chiar în seara asta.

— Să nu spuneţi nimănui că veniţi să mă vedeţi şi băgaţi de seamă să nu fiţi urmărit.

O vreme a fost foarte agitat. Când a anunţat-o pe Felicitas de vizita lui Languellerie, femeii i-a sărit ţandăra:

— Şi când te gândeşti câtă osteneală ne-am dat ca să vă punem la adăpost! Zău că n-a meritat!

Degeaba a încercat Maceira să se justifice („Languellerie este un prieten credincios, putem avea încredere deplină în el” etc., etc.), şchioapa n-a vrut să-l mai asculte şi a plecat trântind uşa.

Maceira l-a primit cu multă căldură pe Languellerie. Îmi explică: „Vedeam în el un aliat.” Bătrânul îl salutase însă cu răceală.

— N-am să vă ascund că declaraţiile pe care le-aţi făcut ziarelor au produs o impresie deplorabilă, i-a spus el.

— Ştiu foarte bine. Activiştii…

— Nu mă refer la activişti, a precizat Languellerie. Mă refer la noi. La Chantal şi la mine. Moştenindu-şi tatăl, Chantal a preluat conducerea fabricii, iar dumneata, prietenul ei intim, după cum vorbeşte lumea, fără să te consulţi cu nimeni, te trezeşti făcând declaraţii neplăcute… Ba mai mult: inoportune.

— Am făcut-o din loialitate faţă de Chantal. Credeam…

— Nu ne interesează ce credeai dumneata! Înainte de a vorbi, ar fi trebuit să te gândeşti, măcar o clipă, că a intervenit o schimbare în situaţia lui Chantal. Dintr-o tânără fără nici o răspundere, care îşi putea permite să aibă opinii personale dintre cele mai extravagante, a ajuns în fruntea unui imperiu şi unica proprietară a unei fabrici în care muncesc cinci sute de muncitori. Nu ştiu dacă am fost destul de limpede: ar mai putea, oare, Chantal, în situaţia asta nouă, să privească cu ochi buni pe cineva care face totul ca să-i închidă fabrica?

— Înţeleg, a spus Maceira, clocotind de furie.

— Dacă înţelegi, a replicat Languellerie, nu ştiu de ce îmi vorbeşti pe tonul ăsta. Închiderea fabricii înseamnă şomaj pentru cinci sute de persoane şi mizerie pentru încă de două sau trei ori pe atâta. Acceptă sfatul unui prieten bătrân: stai liniştit, nu mai deschide gura, aşteaptă ca oamenii să uite, iar Chantal să ierte. Promit să pun o vorbă bună pentru dumneata.

A urmat un moment de tăcere, ca şi cum Maceira ar fi considerat încheiată istoria pe care tocmai mi-o povestise. L-am întrebat:

— Şi Languellerie s-a ţinut de cuvânt?

— S-a căsătorit cu Chantal.

— De necrezut…!

— Dar adevărat! O vreme am fost tare amărât, şi nici nu ştii cât timp mi-a trebuit să descopăr că Felicitas avea o vie atracţie pentru mine. Deşi şchioapă, e destul de frumuşică şi, cu timpul, va deveni poate mai uşor de suportat decât ar fi fost cealaltă. Parcă poţi fi sigur de ceva cu femeile? Sunt de acord că între cele două averi nu încape comparaţie, dar cel mai bine cotat hotel dintr-un oraş francez, faimos datorită apelor sale, nu e nici el tocmai de lepădat! În definitiv, de ce n-ar fi asta marea soluţie

pe care o căutam? In schimb, după cum bine ştii, orice industrie poate să însemne azi prosperitate, iar mâine faliment.

— Ai să te căsătoreşti cu Felicitas?

— Ne-am căsătorit deja, bătrâne. Misiune îndeplinită. Stai de vorbă cu însuşi proprietarul de la Palace Hotel.

Întâlnire la Rauch.

Joi dimineaţă, la orele opt fix, trebuia să mă prezint la ferma lui don Juan Pees, în regiunea Pardo, ca să închei vânzarea unei crescătorii de vite, prima operaţiune importantă pe care urma s-o conduc la casa de consignaţii şi licitaţii din oraşul Rauch, unde lucram. Obţinusem postul în decembrie 1929, şi dacă îl mai păstram încă după un an de zile, acest lucru se datora, probabil, stimei pe care o purtau strămoşilor mei cei de la firmă.

Miercuri, la micul dejun, am discutat despre călătoria de a doua zi. Mama m-a asigurat că nu pot lipsi de la întâlnire, deşi joi era Crăciunul. Iar tata, ca să evite orice pretext de amânare din parte-mi, mi-a împrumutat automobilul său: un Nash, dublu-faeton, „copilul lui preferat”, cum obişnuiam să-l numim cei ai casei. Nu voiau, desigur, să pierd afacerea, şi asta nu numai datorită comisionului — o sumă frumuşică —, dar şi pentru că dacă o ratam, s-ar fi putut foarte bine să rămân fără slujbă. Ne aflam în plină recesiune: şomerii erau un subiect la ordinea zilei. Şi apoi, poate că părinţii mei se gândeau că dacă soarta îmi va mai scoate în cale ocazii norocoase, de felul acestei vânzări de vite, şi dacă voi avea necontenit prilejul unor ieşiri la ţară, care să întrerupă rutina vieţii de birou, am să încep să prind gust pentru muncă. Li se părea primejdios ca un tânăr să dispună de timp liber; nu priveau cu ochi buni lecturile mele excesive şi nici ideile ciudate, care erau urmarea acestora.

Când am ajuns la birou, am discutat despre afacerea cu pricina. Membrii firmei şi contabilul erau de părere că, dându-mi această întâlnire, don Juan uitase că joia cădea pe 25, dar mi-au spus totodată că dacă nu voiam să pierd vânzarea trebuia să mă prezint în ziua fixată. Fiind un om care nu-şi calcă niciodată

cuvântul, don Juan era în stare să renunţe la afacere, oricât de profitabilă ar fi fost ea, dacă cealaltă parte nu respecta, până în cele mai mici amănunte, cele convenite. Unul din membrii firmei a comentat:

— Să presupunem că operaţiunea e ratată din vina ta. Să-ţi păstrezi slujba ar însemna să se creeze un precedent neplăcut…

— Din pricina mea nu va fi ratată, am replicat eu.

De vreme ce aveam la dispoziţie automobilul Nash, pentru nimic în lume n-aş fi renunţat la călătorie. Ca s-o încep în stil mare, am luat prânzul la hotel. Patroana îi aşezase pe comeseni la capătul unei mese foarte lungi, în total eram vreo şase: un domn mai în vârstă, trei sau patru comis-voiajori şi cu mine. Domnului mai în vârstă i se spunea domnul pasager. Nu mi-a plăcut din capul locului. Avea o blândeţe exagerată, care amintea de unele imagini ale sfinţilor. Mi se părea ipocrit şi, numai ca să nu fie el în centrul atenţiei, am prins să bat câmpii ca un nesăbuit despre afacerea cu don Juan. Am spus:

— Mâine încheiem târgul.

— Mâine e Crăciunul, a remarcat domnul pasager.

— Şi ce-i cu asta? I-am spus.

— Proprietatea lui don Juan se află în regiunea Pardo, a spus sau a întrebat unul dintre comis-voiajori.

— În Pardo.

— Dacă pleci cu maşina prin Cachari, ar fi bine s-o porneşti la drum de pe acum, a spus comis-voiajorul, arătând cu un gest vag spre fereastră.

Atunci am auzit şi am văzut ploaia. Turna cu găleata.

— Peste o bucată de vreme nimeni nu va mai putea trece pe drumul acela. Ascultă-mă pe mine: nici un suflet.

Am mai rămas totuşi, deoarece nu-mi place să mi se dea ordine. Nu mi-a lipsit nicicând îndrăzneala de a mă aventura cu maşina pe drumuri desfundate, dar cum vântul sufla dinspre răsărit, urmând, poate, să aducă ploaia pentru mai multă vreme, şi cum nu voiam să mă apuce noaptea pe drum, cel mai bun lucru era să pornesc cât mai degrabă.

— Plec, am zis.

În timp ce-mi puneam haina de ploaie, patroana se apropie de mine şi-mi spuse:

— M-a rugat un domn să te întreb dacă nu te-ar deranja prea mult să-l iei cu dumneata.

— Cine? Am întrebat. Răspunsul era previzibil:

— Domnul pasager.

— De acord, am spus.

— Mă bucur. E un om ciudat, dar cunoaşte multă lume, şi-apoi într-o călătorie ca aceea care te aşteaptă e mai bine să nu fi singur.

— De ce?

— E un drum afurisit. Se poate întâmpla orice. Tovarăşul meu de călătorie îşi făcu apariţia înainte de a fi fost chemat, îmi spuse cu vocea lui inconfundabilă:

— Mă numesc Swerberg. Dacă doreşti, te pot ajuta să pui lanţurile la roţi.

— Cine v-a spus că am de gând să le pun? Am mormăit eu înciudat. Dând din cap, am căutat în lada cu scule lanţurile şi cricul şi m-am apucat de treabă.

— Mă descurc singur, am răspuns. După câteva minute am pornit în călătorie.

Drumul era anevoios, porţiuni mocirloase erau din belşug, iar trăncăneala necontenită a tovarăşului meu mă călca pe nervi. Din când în când mă vedeam nevoit să-i răspund, deşi aş fi vrut să-mi concentrez toată atenţia asupra făgaşului din care nu trebuia să ies. Să străbaţi un şir de smârcuri ca acelea pe care le aveam în faţa noastră era un lucru plictisitor, chiar epuizant, şi cea mai mică neatenţie te putea face să comiţi erori. Bineînţeles că domnul pasager vorbea despre Crăciun şi despre faptul, pentru el absolut de neconceput, că don Juan şi cu mine ne întâlnim în ziua de 25 ca să încheiem o operaţiune de vânzare de vite.

— Ce vreţi să insinuaţi? Am întrebat. Că afacerea mea cu don Juan nu e decât o minciună şi că am scornit-o ca să fac pe grozavul ori ca să pun mâna pe o maşină de împrumut şi să ies la plimbare? Halal plimbare!

— Nu cred că minţi. Oricum însă ţin să-ţi spun că a deosebi adevărul de minciună nu e o treabă chiar atât de uşoară. Cu timpul, multe minciuni devin adevăruri.

— Nu-mi place ce-mi spuneţi, am replicat eu. Îmi pare rău, dar daţi de înţeles că mint. O minciună rămâne întotdeauna o minciună.

Cred că domnul pasager a spus în şoaptă: „Aici te înşeli.” Nu i-am dat atenţie. M-am concentrat asupra condusului, străduindu-mă să urmez făgaşul, în viteza a treia, înaintâhd lent. Nu chiar atât de lent însă încât să risc să mi se oprească motorul în faţa vreunui obstacol. Trebuia să mergi încet, dar destins, astfel încât să poţi menţine roţile pe făgaş, fără să depăşeşti niciodată marginea acestuia. „Sunt un virtuoz al condusului pe drumuri desfundate”, m-am gândit. Dacă omul acela mă scotea din sărite, asta nu se datora faptului că îmi distrăgea atenţia de la ceea ce făceam, ci pentru că mă obliga să-l ascult şi pentru că îmi vorbea pe un ton patern şi onctuos. Mi-a declarat:

— La noi, în Europa, nimeni nu încheie afaceri pe 25 decembrie.

— Ştiu. In numele lui don Juan şi al meu vă cer scuze.

— Am menţionat faptul doar ca să-ţi arăt că obiceiurile nu sunt aceleaşi peste tot. În America de Sud oamenii nu cunosc spiritul Crăciunului. Data trece aproape neobservată, excepţie făcând copiii, care aşteaptă daruri, în Germania şi în nordul Europei, Santa Claus, pe care unii îl numesc Moş Crăciun, aduce jucării, înveşmântat în roşu aprins, într-o sanie trasă de reni. Există, oare, un dar mai frumos pentru imaginaţia copiilor decât o asemenea legendă?

Am căutat la repezeală un răspuns care să-mi oglindească într-un fel sau altul ostilitatea, în cele din urmă, am spus:

— Încă o minciună, ca şi cum nu li s-ar spune şi-aşa destule. Ce vor cu asta? Ca până la urmă copiii să ajungă să nu mai creadă în nimic?

— Nici o grijă, a răspuns el. Oamenii nu se desprind atât de uşor de credinţele lor.

— Chiar şi atunci când ştiu că sunt minciuni?

De cealaltă parte a râului Los Huesos drumul era extrem de anevoios şi curând se transformă într-o mlaştină fără sfârşit.

Domnul pasager spuse:

— Crezi că vom ieşi din mocirla asta? Mi se pare atât de înşelătoare. Mai încolo vom întâlni smârcuri şi mai primejdioase.

— Mă încurajaţi, nu glumă!

— Smârcurile vechi sunt înşelătoare. Iar cele de pe drumul ăsta sunt vechi de vreme ce figurează, cu nume şi cu toate datele, pe harta zonei.

— Aţi văzut harta?

— A văzut-o, cu ochii lui, reprezentantul morilor Guanaco. Un om ca el nu vorbeşte în vânt.

Am ajuns la o porţiune de drum unde pământul, deşi noroios, era mai ferm. Am spus:

— Ei, am răzbit sau nu?

— Credinţa că vei reuşi te-a ajutat să birui. Dumneata însă negi credinţa.

— Dacă nu mă înşel, pentru dumneavoastră cel mai puţin contează să conduci bine.

Mă simt întotdeauna indispus când nu mi se recunoaşte priceperea cu care conduc.

Apoi, fără ca ploaia să se domolească, cerul a fost brăzdat de un şir de fulgere. Cele mai puternice luminau, preţ de câteva secunde, nişte caverne adinei care se căscau printre nori. Domnul pasager afirmă:

— Când fulgeră ca acum, oamenii privesc la cer să vadă dacă nu cumva, într-unul din golurile astea, au să-l zărească pe Dumnezeu sau pe vreunul din îngeri. Sunt unii care spun că i-au văzut.

— Şi dumneavoastră îi credeţi. Ca şi pe reprezentantul de la Guanaco.

— Am să-ţi repet proverbul. Crede şi vei vedea.

— Dumneavoastră aţi văzut multe?

— Mai multe decât dumneata, tinere prieten, ceva mai multe. Dacă te gândeşti cât am trăit. Şi cât am călătorit.

— Argumente ale autorităţii…

— Şi care cântăresc greu.

— Aţi văzut în călătoriile dumneavoastră ceva care să merite osteneala? L-aţi văzut pe Dumnezeu printre nori?

— Dacă mă întrebi despre creatorul cerului şi al pământului, îţi spun din capul locului că pe el nu l-am văzut.

— Atâta pagubă.

— El s-a retras, după creaţiune, pentru ca noi, oamenii, să facem ce vrem cu pământul ăsta, după bunul nostru plac.

— Bănuiesc că ştiţi asta din sursă sigură. Prin urmare, cerul e gol?

— Cum de-ţi trece prin minte aşa ceva? De când e lumea lume, îi aşezăm acolo pe zeii noştri. Spune-mi adevărul. Nu-i aşa că începi să-nţelegi acum importanţa credinţelor?

Poate că i-am dat un răspuns cam nelalocul lui.

— Pentru mine, în clipa de fată, important e doar smârcul ăsta pe care-l străbatem.

Era dens, adânc şi, asemeni unora din cele prin care trecuserăm deja, părea fără sfârşit.

— E cumplit, spuse domnul pasager. Să fiu în locul dumitale, aş trece în viteza a doua.

— Nu v-am cerut sfatul.

— Ştiu, însă mi-e teamă că ne vom împotmoli. Nu vreau să te descurajez. Cât mai poţi, continuă să înaintezi.

— Bineînţeles că voi continua.

A fost o călătorie lungă, plină de neajunsuri, care pe moment păreau deosebit de grave şi pe care le-am uitat foarte repede.

— Eşti supărat? Mă întrebă.

— Pălăvrăgeala dumitale ar scoate din sărite pe oricine, îţi dai seama?

— Îmi dau seama că şofezi bine. De aceea, în loc să mă ocup de drumul ăsta mlăştinos, am să-ţi vorbesc de lucruri mai înalte. Am să încep prin a-ţi repeta vestea bună pe care ţi-am dat-o. Cerul nu e gol. Nu a fost niciodată.

— Ce noroc.

Să nu mă întrebaţi ce a urmat. Probabil că mă săturasem să conduc atent, mă săturasem de interminabilul şir de smârcuri ori de curioasele informaţii pe care mi le dădea domnul pasager. Cert e că am început să conduc nepăsător, neconcentrându-mă decât arareori, şi că asta m-a făcut să simt o mare uşurare. Domnul pasager nu mai contenea cu vorba, îmi explica:

— Ascultă-mă bine, cerul este o proiecţie a mintii. Oamenii îi aşază acolo pe zeii credinţei. A fost o vreme când acolo domneau zeii egiptenilor. Au venit apoi zeii grecilor şi romanilor şi i-au alungat. Acum domnesc ai noştri.

— Fir-ar să fie, am spus şi, văzând chipul uluit al domnului pasager, am adăugat: Poftim, uite ce se întâmplă dacă îi baţi capul nenorocitului care conduce.

Ne împotmolirăm. Am încercat să manevrez mai întâi cu faţa, apoi în marşarier, dar degeaba. Am înţeles că era inutil să mai insist.

— Nu te pierde cu firea, spuse el. Am replicat:

— Dumneata nu trebuie să fii mâine în Pardo.

— Poate că apare cineva şi ne scoate de aici.

— Ai mai văzut maşini pe drum? Eu nu. Pe aici nici păsările nu trec.

— Atunci dă-mi voie să te ajut.

— Vrei să mă împingi?

— N-am rezolva nimic.

— Înţeleg. Plouă şi noroiul e mare.

— Mi-e teamă că n-are să-ţi placă propunerea mea. Ai făcut tot ce se poate ca să ieşi de aici şi n-ai reuşit, aşa e? Acum lasă-mă să încerc eu.

— Conduci mai bine decât mine?

— Nu e vorba de asta.

— Atunci despre ce?

— E vorba să-şi încerce şi celălalt norocul. La urma urmei, ce altceva am avea de făcut? Să aşteptăm — şi încă în zadar, deoarece, după părerea dumitale, pe aici nu trece nimeni. E limpede, probabil că nu vrei să fii mâine în Pardo.

— Pentru mine, asta ar fi un adevărat dezastru.

— Atunci lasă-mă să-ncerc.

Probabil că eram într-o stare de confuzie, de vreme ce l-am întrebat:

— Să deschid portiera şi să mă arunci în mocirlă ca să-ţi dau locul? E clar că dumneata n-ai chef nici să te uzi, nici să te umpli de noroi.

— Nu e nevoie, spuse şi, încălecând spătarul scaunului, ajunse pe bancheta din spate. Fă-mi loc, te rog.

Trecu în locul meu, apăsă pe acceleraţie si, înainte de a apuca să-i dau vreun sfat, înaintam lent dar continuu, ajungând foarte curând într-o zonă în care, în chip nesperat, pământul era solid şi unde, fără îndoială, plouase mai puţin. Domnul pasager acceleră. Am privit neliniştit vitezometrul şi am auzit cum se izbeşte întruna unul din lanţuri de aripa de protecţie.

— Nu auzi? Am întrebat cu asprime. Opreşte, omule, opreşte. Vreau să scot lanţurile.

— Le scot eu, dacă vrei.

— Nu, am spus.

Am coborât din maşină. Peste tot se aşternuse lumina aceea crepusculară de după furtună, care dădea intensitate culorilor. Am văzut în jurul meu o câmpie întinsă, maronie acolo unde era arat, iar în rest foarte verde; o împrejmuire de sârmă, albastră-cenuşie; câteva vaci roşcate şi brune. După ce am desprins lanţurile, 1-am îndemnat:

— Dă-i drumul.

A înaintat un metru sau doi. Am adunat lanţurile, le-am pus în lada cu scule şi am ridicat ochii. Domnul pasager nu se afla în maşină. Cum nu avea unde să se ascundă pe câmpia aceea netedă ca-n palmă, m-am simţit descumpănit şi m-am întrebat exasperat dacă dispăruse.

Cato.

Ani de zile susţineam că Jorje Davel este un june-prim de mâna a doua, un imitator al lui John Gilbert, alt june-prim de mâna a doua. După părerea mea, faptul că avea atâţia admiratori nu dovedea decât că faima este un lucru din cale-afară de arbitrar; şi nu vedeam decât o ironie a destinului în aceea că era denumit „Chipeşul”. Obişnuiam să mai adaug, de parcă aş fi vrut să arăt că e vorba de o consecinţă: „Spunându-i aşa, publicul nostru se mărgineşte să imite un public mai larg, care dă porecla «Frumosu'» unui actor oarecare de la Hollywood.”

Am renunţat pentru totdeauna la repertoriul acesta de sarcasme în seara în care l-am văzut jucând la teatrul Smart, cu Paulina Singerman, în Marea paradă, o adaptare pentru scenă a vechii pelicule a lui King Vidor. Cât timp a ţinut reprezentaţia, am uitat nu numai de cronica pe care trebuia s-o scriu pentru ziar, dar chiar şi de faptul că mă aflam acolo, în sală. Cu alte cuvinte, mi se părea că mă găseam aievea, împreună cu eroii Marii parade, în noroiul tranşeelor, pe undeva prin Franţa, şi că auzeam şuierând gloanţele primului război mondial.

La câtva timp după aceea, am renunţat la gazetărie şi mi-am găsit de lucru la ţară; era vorba de o muncă pentru care, luându-te după antecedentele mele de familie, ai fi putut crede că sunt apt. Eu nu-mi făceam însă cine ştie ce iluzii în. Privinţa asta, dar mă gândeam că singurătatea mă va ajuta, poate, să scriu romanul pe care-1 începusem de nenumărate ori, încrezător, abandonându-l tot de atâtea ori, plin de descurajare.

La ferma La Cubana unde lucram, citeam ziarul întotdeauna după prânz. Căutam deseori veşti despre Davel; ce-i drept, n-am găsit prea multe, în cei trei ani pe care i-am petrecut acolo: Davel luase parte la o reprezentaţie dată în beneficiul unei actriţe bătrâne; fusese văzut la înmormântarea unui actor şi, dacă nu mă înşel, la premiera unei comedii de Garcia Velloso. Îmi amintesc bine aceste ştiri, deoarece le-am citit cu luare-aminte, ca şi cum ar fi fost vorba de lucruri care mă priveau îndeaproape. Mă întreb dacă nu încercam, de fapt, să răscumpăr astfel, măcar faţă de mine însumi, felul nedrept în care-l judecasem pe marele nostru actor.

M-am întors la Buenos Aires şi am publicat romanul. Poate din pricină că acesta s-a bucurat de succes şi că devenisem un scriitor cunoscut (între timp apăruseră cronici iar cartea se găsise în librării) ori poate pentru că lumea îşi amintea că lucrasem la Secţia de spectacole a ziarului, am fost numit membru în juriul care trebuia să acorde premiile celor mai buni actori ai anului. La şedinţele la care luam parte împreună cu ceilalţi din juriu, m-am împrietenit cu Grinberg, autorul farsei Ultima amantă, într-o seară, târziu, după ce votasem premiile, am mai zăbovit amândoi la cafeneaua Alsinei şi a lui Bemardo de Irigoyen. Îmi amintesc un comentariu al lui Grinberg:

_I-am premiat pe cei mai buni. Oricum ai lua-o însă, cât de departe sunt cu toţii de un actor ca Davel. Şi imaginează-ţi că unul ca el nu lucrează. Nu-l mai solicită nimeni.

Am întrebat de ce. Mi-a răspuns:

— Susţin că e bătrân. Că, de fapt, n-ar fi avut niciodată alt capital decât chipul său. Că miza pe el şi atâta tot. Iar acum nu mai poate face pe junele-prim.

— În ţara asta te poţi aştepta la orice.

— Avem un mare actor şi nimeni nu-şi dă seama de asta.

— Dumneata şi cu mine ne dăm seama.

— Şi alţi câţiva. Pentru Quartucci, Davel este un miracol al teatrului, unul din acei mari actori care nu se nasc decât foarte rar. Mi-a spus aşa: „Cum am puţin timp liber, mă duc să-l văd jucând; o face atât de firesc, încât pleci de acolo convins că cel mai uşor lucru din lume e să fii actor.”

— Suntem deja trei partizani de-ai lui Davel.

— Pune-l la socoteală şi pe Caviglia. Într-o seară stătea de vorbă cu Davel la cafenea. Cu puţin timp în urmă, îl văzuse pe scenă în Smintiţii din vară. Cred că-mi mai amintesc încă vorbele lui Caviglia: „M-am surprins gândindu-mă că Enrique o va înşela pe verişoara lui.” îţi dai seama? Avea impresia că omul pe care-l are în faţa ochilor e Enrique, unul dintre personajele comediei, şi nu Davel. Mi-a spus că niciodată nu i se mai întâmplase aşa ceva. Că privea teatrul cu ochii unui profesionist, atent la jocul actorilor şi că, de altfel, cunoştea pe de rost piesa lui Laferrere. Şi totuşi, în clipa aceea, iluzia dramatică pusese pe de-a-ntregul stăpânire pe el. Era de părere că numai Davel e în stare s-o creeze atât de desăvârşit.

După această discuţie cu Grinberg, s-au întâmplat lucruri care m-au prins în iureşul lor un timp destul de îndelungat, în ciuda cuvintelor magice pe care mi le tot repetau prietenii mei librari, „Micul tău roman se vinde bine”, ceea ce câştigasem de pe urma cărţii nu-mi ajungea pentru mai nimic. Am căutat o slujbă şi am găsit-o tocmai când economiile, pe care reuşisem să le fac la ţară, erau pe sfârşite. Au fost ani grei sau, cel puţin, ingraţi. Când mă întorceam acasă de la birou, nu mai aveam nici o tragere de inimă pentru scris. Din când în când izbuteam totuşi

să mă pun pe treabă şi, în felul ăsta, la capătul unui an de eforturi sporadice, dar pe care mă străduisem să le fac săptămână de săptămână, am terminat un al doilea roman, mai scurt decât celălalt. Aşa se face că am ajuns să colind de la o editură la alta, cu manuscrisul în braţe, cunoscând şi o altă faţă, amară, a profesiei noastre. Unii editori păreau să nu-şi mai amintească de primul meu roman şi ascultau, neîncrezători, ceea ce le povesteam despre succesul pe care-1 avusese. Cei care şi-l aminteau ţineau să mă convingă că acesta din urmă era mai slab şi, ca să pună mai repede capăt întrevederii, dădeau din cap şi declarau: „Trebuie să te resemnezi. Nu eşti pe drumul cel bun cu această a doua carte a dumitale.” într-o bună zi l-am întâlnit pe Grinberg la cafe-barul La Academia. Mi-am adus aminte numaidecât de Davel şi i-am cerut veşti despre el. Mi-a spus:

— E o poveste tristă. Mai întâi şi-a vândut maşina; apoi, apartamentul. Trăieşte în mizerie. Un alt actor, care n-o duce nici el mai bine, mi-a povestit că făcuseră împreună un turneu prin ţară. Dormeau, practic, prin sălile de aşteptare ale gărilor şi nu se hrăneau decât cu cafea cu lapte şi chifle. Actorul ăsta m-a încredinţat însă că privaţiunile nu l-au făcut nicidecum pe Davel să se piardă cu firea. Dimpotrivă, era mulţumit că poate să muncească.

În timpul dictaturii, turneele au devenit tot mai rare, pentru ca în cele din urmă să înceteze. Ţara întreagă încremenise, fiindcă oamenii încercau să se dea la fund, spre a fi uitaţi. Uitarea părea, pe atunci, cel mai nimerit refugiu. Cât despre Davel, acesta a găsit uitarea, dar nu pentru că ar fi căutat să se pună la adăpost. N-avea de ce s-o facă, deoarece se ţinuse întotdeauna departe de politică şi nu se amestecase nici măcar în intrigile de la Societatea Actorilor. Cum, ajutându-l pe Davel, nu răsplăteai zelul vreunui partizan al dictaturii şi nici nu te alegeai cu recunoştinţa vreunui opozant, nimeni nu i-a întins nici o mână de ajutor. Davel a petrecut o bună parte a acestei perioade fără să aibă de lucru.

A venit apoi ziua când, plăcut surprins, am citit, nu mai ştiu unde, că Davel urma să joace rolul principal în Cato, faimoasa tragedie a cărei reluare o anunţa, pentru stagiunea viitoare, teatrul Politeama.

Am comentat vestea cu Grinberg, într-o seară a aceleiaşi săptămâni.

— Uneori se mai întâmplă şi minuni, a rostit el sentenţios.

— Aşa e, am zis eu. În vremurile noastre e lucru rar ca un impresar să-şi aducă aminte de această bijuterie a repertoriului clasic şi e de-a dreptul incredibil că a avut inspiraţia să-i ofere lui Da vel rolul lui Cato.

— Nu e numai meritul lui.

A început să-mi explice că impresarul, un oarecare Romano, a ales tragedia lui Cato pentru că autorul, mort cu două sute de ani în urmă, nu va pretinde plata drepturilor de autor.

— Oricum, îi rămâne meritul de a-l fi ales pe Da vel, am comentat eu.

— I l-a recomandat soţia lui care, pe vremuri, a fost iubita actorului.

Se prea poate ca pe chipul meu să se fi aşternut expresia unei oarecare nedumeriri, deoarece Grinberg m-a întrebat ce e cu mine.

— Nimic... Îl admir pe Davel, aş putea spune chiar că simt pentru el o anume afecţiune, şi mi-ar fi plăcut ca povestea acestui noroc neaşteptat să fie în întregime curată.

În ciuda faptului că e mic de statură, slăbănog şi că are o mulţime de ticuri nervoase, toată înfăţişarea lui respirând un aer de neglijenţă, Grinberg îţi impune respect prin felul lui pătrunzător de a vedea lucrurile.

— N-are prea mare importanţă ceea ce ţi-ar fi plăcut dumitale, mi-a spus el, răspicat. O femeie care intervine pe lângă soţul ei pentru un fost amant aflat la ananghie dă dovadă de nobleţe şi generozitate.

— Sunt de acord că ea…

— Nu numai ea, cu toţii! Davel, pentru că n-a cerut nimic şi pentru că merită ca o fostă iubită să-i sară în ajutor, după ce totul s-a terminat între ei. Impresarul, deoarece s-a purtat ca un profesionist serios. I s-a propus un bun actor şi l-a acceptat, fără să ţină cont de viaţa particulară a unuia sau altuia dintre ei.

În seara premierei, teatrul Politeama era aproape plin. Îmi amintesc limpede că la începutul spectacolului am stat câteva minute în expectativă, zicându-mi: „încă mai poate urma triumful sau căderea. Voi şti curând care din două.” Adevărul e că n-am avut de aşteptat prea mult. Nu spun că piesa ar fi fost proastă. Deşi avea multe momente epice înălţătoare, mi s-a părut mai degrabă un poem dramatic decât o tragedie, cu neîndoielnice calităţi literare, dar, altfel, destul de plicticos. Fireşte că urmăreai cu sufletul la gură destinul eroului, însă nucleul argumentaţiei pierdea din forţă când, pe nepusă masă, autorul intercala în desfăşurarea evenimentelor o poveste de amor, pe cât de neverosimilă, pe atât de neghioabă. Ciudat lucru, dar în timp ce reflectam: „Păcat că, după ce l-a ajutat să găsească de lucru, norocul l-a părăsit pe Davel când e vorba de piesă”, îl priveam pe Cato, adică pe Davel în rolul lui Cato, şi aş fi dat orice să-l învingă pe Cezar şi să salveze Utica. Da, mă neliniştea până şi soarta oraşului Utica, şi am ajuns să doresc, în acele clipe, să am puterea, pe care n-o avuseseră zeii, de a schimba trecutul. Pe chipul lui Davel (pe care-l calificasem odată drept vulgar), unul din chipurile acelea pe care bătrâneţea le face şi mai expresive, am văzut întipărită cu claritate nobleţea eroului dispus să-şi dea viaţa pentru libertatea republicană. Când unul din fiii lui Cato ·— un actor deloc convingător — a spus: „Părintele nostru luptă pentru onoare şi virtute, pentru libertate şi pentru Roma”, de-abia mi-am putut stăpâni lacrimile.

După toate acestea, cititorul va considera, probabil, ca fiind nelalocul lor observaţiile mele critice. Succesul şi ecourile operei îi dau, aparent, dreptate, începând cu cea de-a treia sau a patra seară, teatrul a fost plin. Trebuia să-ţi rezervi locurile cu cincisprezece ori douăzeci de zile înainte, lucru neobişnuit pe vremea aceea la Buenos Aires. Alt fapt insolit: spectatorii au interpretat cu toţii invectivele rostite împotriva lui Cezar ca pe nişte imprecaţii la adresa dictatorului nostru, iar tânguirea după libertatea Romei ca pe o tânguire după libertatea noastră pierdută. Sunt convins că au ajuns la această interpretare numai pentru că era singura pe care o doreau în momentul acela. Dacă e adevărat, după cum se spune, că în orice carte cititorul o descoperă pe aceea pe care doreşte s-o citească, reprezentaţiile de la Politeama ne dau dreptul să afirmăm acelaşi lucru despre public şi piesele de teatru. Să nu se creadă cumva că pe mine mă exclud atunci când vorbesc despre public… Pentru că am simţit din nou cum mi se umezesc ochii în clipa în care Cato a şoptit: „Roma nu mai este! O, libertate! O, virtute! O, ţara mea!”

Seară de seară, succesul spectacolului făcea tot mai multă vâlvă iar debandada era tot mai mare. M-am întrebat la un moment dat, de ce să n-o recunosc, dacă reacţiile turbulente de la Politeama, deşi inspirate de cele mai bune intenţii, nu vor aduce prejudicii cauzei noastre. Guvernul ar fi putut foarte bine să închidă teatrul şi, pe deasupra, să mai şi tragă foloase politice din asta. Şi nu părea deloc improbabil ca anumite facţiuni moderate, tot atât de ostile dictaturii ca şi noi, să sprijine tacit această măsură, dintr-o ancestrală teamă de represalii şi mai mari.

În ochii celor mai mulţi, identificarea lui Davel cu Cato a fost totală. Pe stradă, oamenii obişnuiau să-l întâmpine spunându-i: „Salut, Cato!” şi, uneori, „Trăiască marele Cato!”.

Noi, cei care, într-un fel sau altul, aveam legături mai strânse cu teatrul, am exagerat probabil influenţa pe care reprezentaţiile de la Politeama au exercitat-o asupra evenimentelor ulterioare; adevărul este însă că până şi conspiratorii credeau în această influenţă. Ştiu asta deoarece mie mi-a revenit sarcina să vorbesc

cu Davel şi să-1 determin să adere la cauza noastră. Am fi vrut să putem spune, în ceasul victoriei, că marele nostru actor a fost întotdeauna de partea revoluţiei. Şi voiam să o spunem fără să minţim şi fără să riscăm ca el să ne dezmintă.

I-am dat întâlnire la cafeneaua Alsinei şi a lui Bemardo de Irigoyen. Văzându-1, m-am gândit câtă dreptate avea tangoul care spunea că sunt stranii prefacerile pe care le aduc anii: chipul lui Davel nu mai semăna, acum, aproape deloc cu cel al John Gilbert, aducând mai degrabă cu acela al lui Charles Laughton. Faţa lui exprima tristeţe, oboseală, dar şi o hotărâre răbdătoare şi fără margini, în orice caz, atunci când i-am spus că admiraţia mea pentru el se născuse în seara premierei cu Marea paradă de la teatrul Smart, ai fi jurat că a întinerit şi că începe iarăşi să semene puţin cu John Gilbert. M-a întrebat stăruitor:

— Ţi s-a părut într-adevăr că am fost la înălţimea rolului?

— Să rivalizezi cu filmul n-a fost, din capul locului, o treabă uşoară. Dar şi fără grandioasele scene de bătălie din film, publicul de la Smart avea impresia că dumneata erai în toiul luptei. Ba mai mult: ne-ai dus şi pe noi în vălmăşagul ei.

Am îndrăznit să-l întreb, după câtva timp, dacă ne putem bizui pe adeziunea lui.

— Bineînţeles, a răspuns el. Sunt împotriva tiraniei. Nu-ţi mai aminteşti ce spun în actul doi?

— În actul doi din Catol

— Dar unde altundeva? Ascultă cu atenţie. Spun aşa: „Până ce veni-vor vremuri mai bune, se cuvine să stai cu spada scoasă din teacă şi bine ascuţită, spre a-l primi pe Cezar.”

La început mi-a plăcut răspunsul. Am interpretat fanfaronada care răzbătea din el ca pe o promisiune de fidelitate şi de curaj. Apoi, dintr-un motiv care nu mi-e lămurit, am simţit că-mi place mai puţin. „Oricum, răspunsul e afirmativ”, mi-am zis. „Tot e ceva.”

Pesemne că în cele din urmă guvernul a luat în serios reprezentaţiile turbulente de la Politeama, pentru că într-o noapte poliţia i-a arestat pe impresar, pe regizor şi pe actori, şi a închis teatrul, în ziua următoare au fost eliberaţi toţi, în afară de impresar şi de Davel. Apoi i-au dat drumul şi impresarului. Iar câteva zile mai târziu şi lui Davel. Cu toate că nu-i iertau faptul că juca rolul unui duşman al dictaturii, bănuiesc că l-au eliberat deoarece şi-au dat seama şi ei, până la urmă, că nu era totuşi decât un actor.

Contrar previziunilor mele, închiderea teatrului Politeama a adus prejudicii guvernului. Lumea şi-a spus, probabil, că de vreme ce guvernul acordă atâta importanţă unei piese de teatru, e fără îndoială înspăimântat şi foarte slăbit.

Noi am luat această ipoteză drept realitate, şi din clipa aceea am conspirat făţiş. La început în casa unuia ori altuia, apoi chiar la restaurante, organizam petreceri cu foarte multă lume, de unde nu lipseau nici capii mişcării noastre şi nici oratorii care propovăduiau înfocaţi revoluţia, fie făgăduind-o, fie reclamând-o. La aceste banchete, Davel a stat întotdeauna la loc de cinste; nu în capul mesei, fireşte, dar imediat la dreapta vreunui personaj de vază.

Într-o zi m-a chemat la telefon o doamnă care mi-a spus:

— Nu mă cunoaşteţi. Sunt doamna Romano. Luz Romano. Trebuie să vă vorbesc.

Din lipsă de imaginaţie ori pentru că m-am lăsat în voia obişnuinţei, i-am dat întâlnire la cafeneaua Alsinei şi a lui Bemardo de Irigoyen.

Era o femeie deosebit de atrăgătoare, nu foarte tânără, înaltă, calmă, cu părul negru, tenul alb şi cu ochi frumoşi, care nu-ţi ocoleau privirea. Mi-a spus:

— Vă folosiţi de Davel. Că o fac politicienii, nu mă miră. Le stă în fire să fie lipsiţi de scrupule. Dumneavoastră însă sunteţi scriitor.

— Nu văd legătura.

— Nu numai că vă folosiţi de el, dar îl şi puneţi în primejdie.

— Davel şi-a asumat acest risc în clipa când a avut loc premiera cu Cato, i-am replicat eu, şi nu rosteam un neadevăr.

— Aşa e. Din vina mea.

— N-am spus asta.

— N-o spuneţi, dar aşa stau lucrurile. Totuşi există o diferenţă. Eu, una, am intervenit ca să fie chemat să lucreze în teatru. Dumneavoastră, în schimb, aţi apelat la el ca să-l folosiţi în politică. Davel nu şi-a ales acest destin.

— Dar nu i se pare nepotrivit. S-a identificat cu personajul său. Vrea să lupte împotriva dictaturii.

— Convingerea asta a lui e foarte diferită de a dumneavoastră ori de aceea a unui politician, şi nici nu s-a născut în acelaşi fel. Davel nu face altceva decât să continue să joace teatru.

Ca să mă apăr, am zis:

— Cu toţii jucăm teatru.

— Da, dar când spuneţi asta, sunteţi de rea-credinţă. În fond, ştiţi ce-aţi făcut?

— Am chemat un cetăţean să se alăture luptei noastre.

— Mai bine zis, aţi hotărât să trimiteţi un nevinovat la moarte.

— Exageraţi şi sunteţi crudă cu mine.

— Crud sunteţi dumneavoastră cu Davel.

Până în clipa când mi-a vorbit Luz, adevărurile astea, pe care le ştiusem dintotdeauna, nu mi-au dat de gândit. După aceea, conştiinţa că procedez aşa cum n-ar trebui s-o fac mi-a umplut

sufletul de nelinişte. Din fericire, n-am avut motive să mă las copleşit de remuşcări mai mari, pentru că revoluţia a triumfat, fără ca lui Davel să i se fi întâmplat ceva.

Şi firește că nu l-am uitat. La toate ceremoniile era la loc de cinste. La recomandarea noilor autorităţi, i-am oferit funcţii la Direcţia Culturii şi în alte departamente. Nu le-a acceptat. A spus că nu dorește decât să lucreze într-un teatru. Directorii teatrelor oficiale mi-au făgăduit ca-şivor da sumţa să-i împlinească această dorinţă.

Într-o seară, l-am întâlnit pe Davel la o masă dată de Asociaţia Presei. Ca doi veterani ai aceleiaşi campanii, ne-am amintit întâmplări de pe vremea dictaturii. La un moment dat, i-am spus:

— Pare de necrezut că totul a trecut şi s-a terminat. A fost un coşmar. După o clipă de tăcere, am adăugat: ţara îţi este recunoscătoare pentru ceea ce ai făcut.

— Fiecare şi-a jucat rolul.

— Tot ce se poate, dar n-a existat nici un alt focar de agitaţie ca acela de la teatrul Politeama. Ştiu foarte bine cât îţi datorăm.

— Ce şi-ar putea dori mai mult un actor decât să simtă publicul alături de el? Teatrul se cutremura de aplauze. N-am să uit niciodată.

Conversaţia a continuat pe făgaşe paralele. Davel vorbea despre munca lui de actor, iar eu despre cea în slujba cauzei, în cele din urmă a mărturisit:

— Când am fost amândoi de acord că epoca aceea a fost îngrozitoare, m-am simţit ispitit să adaug: „Nu şi pentru mine”. Ascultă-mă bine: jucam un rol care-mi aducea toate satisfacţiile cu putinţă, într-o piesă care-mi plăcea şi care a avut mare succes. Să nu mai spui nimănui: pentru mine, epoca aceea îngrozitoare a fost minunată.

— Firește, am rostit eu, cât se poate de rar, ca să priceapă cum se cuvine vorbele mele: cine şi-ar putea dori mai mult? Să munceşti, răsplătit de succes, pentru o cauză nobilă. Cu aerul că mă aprobă, mi-a răspuns:

— Da. Am avut succes în munca mea, şi asta e principalul.

Eram pe punctul să mă dau bătut, întrebându-mă în sinea mea, într-un acces de iritare: „De ce nu reuşesc să mă fac înţeles de capul ăsta sec?”

— De acord, i-am spus. E bine să placi publicului, dar... N-o să-mi spui că nimic nu e mai important decât teatrul?

— Dacă n-aş crede-o, n-aş fi un bun actor.

— Prin urmare, crezi asta numai pentru că altfel n-ai putea să fii un bun actor?

— Nu, pur şi simplu sunt convins că aşa stau lucrurile.

— Câtă trufie!

— Lumea nu merge cum trebuie dacă nu credem fiecare în importanţa a ceea ce facem.

— În privinţa asta suntem de acord.

— Nu vreau să te amăgeşti. Pentru mine cel mai important lucru este teatrul, îţi aminteşti ce spune Hamlet? Eu da, pentru că l-am jucat pe Hamlet. A tăcut o clipă şi apoi, când a început să vorbească, mi-a spus, cu glas potolit: „Scumpul meu domn, ia seama să fie cinstiţi cum se cuvine actorii, pentru că ei şaht cronica vie şi prescurtată a vremurilor.”

Darul lui histrionic era atât de neobişnuit încât, în acel moment, mi s-a părut că Davel vorbeşte de pe o scenă, iar eu mă aflu în sală.

Niciodată n-am luat parte la atâtea banchete ca în vremea aceea. La unul din ele, organizat în beneficiul Casei Teatrului, m-

am trezit încadrat de grăsanul Barilari, trezorierul partidului, „un partizan înrăit al alegerilor”, după cum se recomanda el însuşi, şi de un tinerel slab şi nervos, care s-a dovedit a fi Walter Perez. În anii conspiraţiei, numele acestuia apărea foarte des, în general precedat ori urmat de cuvântul activist. Tot în legătură cu el circula, habar n-am de ce, expresia Forţă de şoc. Barilari mi l-a descris pe Walter ca pe „cel mai intolerant dintre partizanii libertăţii”. Mărturisesc că atunci ne-a făcut să râdem o seară întreagă, pe mine şi pe grăsan, povestindu-ne despre încăierările celor din grupul său cu tineri din alte partide. Acum poveştile acelea îmi par mai puţin hazlii.

La celălalt capăt al mesei stăteau de vorbă Luz Romano şi Davel. M-aş fi aşezat, cu dragă inimă, lingă ei. În seara aceea, Luz era mai fermecătoare ca niciodată. Când ne-am sculat de la masă, s-a apropiat de mine şi mi-a şoptit:

— Felicitări pentru amicul dumitale.

— La cine te referi?

— La cel care îţi va deveni prieten. La Walter.

— Un element util — am argumentat eu, repetând expresia folosită de camarazii mei — care se zbate să facă ceva pentru cauza libertăţii.

— Se zbate chiar prea mult. Crede în idei şi prea puţin îi pasă de oameni.

— Un filosof deci.

— Un fanatic.

— Ideile pentru care luptă partidul sunt pline de bun-simţ. Am avea, cu siguranţă, mai mult de câştigat dacă am pune în joc invidia şi resentimentele.

— Admiţi că Walter nu are ce căuta printre voi?

— Ceea ce încerc eu să spun e că orice partid are nevoie la un moment dat de o doză de dogmatism şi chiar de extremism. Tineri ca Perez utili în multe împrejurări.

Când Romano s-a apropiat de noi, Luz l-a apucat de braţ, aproape năpustindu-se asupra lui şi a plecat târându-l după ea. Gestul acesta m-a lăsat oarecum nedumerit.

Cât despre Davel, a cunoscut din nou ani de mizerie, în care n-a avut de lucru. După cum am mai spus, teatrele oficiale primiseră cu cea mai mare bunăvoinţă recomandările mele dar, dintr-un motiv ori altul, nu l-au angajat. Nu şi-au amintit de el nici impresarii celorlalte teatre. Noi, din fericire, i-am arătat în continuare întreaga noastră recunoştinţă. A fost invitatul nostru de onoare la nesfârşit de multe ceremonii oficiale şi la nu mai puţine banchete. Fireşte că, văzându-1 mereu cu acelaşi costum, aproape necuviincios de vechi, ne simţeam cu toţii cuprinşi de un sentiment în care se amestecau senzaţia de neplăcere cu cea de vinovăţie.

Cum în viaţă totul se repetă, într-o bună zi am aflat vestea îmbucurătoare că Romano luase legătura cu Davel pentru a relua Cato. De astă dată spectacolul urma să fie găzduit de teatrul Apolo.

La câtva timp după aceea, într-o seară, când mă pregăteam să ies din cabinet ca să plec acasă, a sunat telefonul. Am recunoscut vocea lui Luz Romano, deşi nu ajungeau până la mine decât nişte şoapte. Am înţeles că voia neapărat să ne vedem, deoarece avea să-mi ceară ceva. Convorbirea s-a întrerupt. Reacţia mea a fost contradictorie: mi-ar fi plăcut s-o văd, eram curios, dar mă-ncerca şi teama de-a nu fi sâcâit cu cereri incomode.

A mai sunat, după aceea, de multe ori. Secretara mea îi răspundea invariabil că eram plecat ori că mă aflam în şedinţă. Aceste scurte dar dese convorbiri au făcut să se înfiripe între ele un fel de prietenie şi, în cele din urmă, Luz i-a explicat de ce mă căuta.

Când secretara mi-a transmis mesajul, nu m-am putut împiedica să nu mormăi: „Doamne, câte îi pot trece prin minte unei femei!” într-adevăr, Luz Romano cerea guvernului nostru să interzică reluarea reprezentaţiei cu Cato. Nici mai mult, nici mai puţin.

Am presupus că aşa distrat şi naiv cum era, Davel jignise probabil unele susceptibilităţi, reuşind să prefacă în ură afecţiunea pe care Luz i-o purtase dintotdeauna.

După reluarea piesei, faptele au arătat că cererea femeii nu era lipsită de temei. Seară de seară, publicul se arăta tot mai entuziast şi mai ameninţător. Mărturisesc că la început ne-a venit greu să credem că se aplauda împotriva noastră. Părea de necrezut ca cineva să se folosească de această tragedie ca să atace un guvern al cărui principal merit era restabilirea libertăţilor. După câtva timp, întâlnindu-ne în casa unor prieteni comuni, Luz m-a lămurit despre ce era vorba. Cei care aplaudau la teatrul Apolo erau funcţionari şi partizani ai dictaturii. Ei îşi cereau înapoi libertatea pe care o pierduseră.

— Probabil că îşi au şi ei un Walter Perez al lor, a spus.

— Cum adică un Walter Perez? Am întrebat.

— Să nu te faci că nu înţelegi.

— Nu înţeleg.

— E foarte limpede. Dacă voi l-aţi trimis pe Walter ca să fie maestrul de ceremonii al răzvrătiţilor de la primul Cato..., -

— Dar ce s-a întâmplat la Politeama a fost ceva spontan, am protestat eu.

— Cu Walter în frunte. E cert că şi cei de acum se bizuie pe un energumen ca el.

— Nu mi se pare drept să vâri în aceeaşi oală un tânăr apărător al libertăţii şi un adept al dictaturii.

— Vorbeşti ca un politician în toată legea; ascultă-mă însă bine: la ce-i slujeşte lui Walter Perez o cauză nobilă dacă e un ucigaş plătit?

Deşi îmi venea să-i spun că vorbeşte ca o ageamie, i-am răspuns, adresându-mă şi celorlalţi:

— Mă doare să văd că un actor ca el, fată de care am avut atâtea atenţii, consimte acum să se lase folosit împotriva noastră.

— Trădare! A exclamat cineva.

— N-aş merge chiar atât de departe, am nuanţat eu. Vreau să spun numai că felul în care procedează îmi provoacă o anume amărăciune.

După o săptămână sau chiar mai mult, am fost trezit în toiul nopţii de un telefon. O voce de femeie m-a întrebat:

— Acum eşti mulţumit?

Fusesem trezit din somn, aşa că nu prea reuşeam să înţeleg despre ce era vorba. Am repetat ca un idiot:

— Cine e?

Întrebare inutilă, pentru că, de fapt, ghicisem.

— Spune-mi dacă eşti mulţumit, stărui ea; pentru ca apoi, după o clipă de tăcere, să adauge: Sau poate n-ai aflat?

— Habar n-am despre ce vorbeşti. Luz zise:

— Atunci mai poţi aştepta.

— Ce să aştept?

— Ai să afli mâine.

A închis. Eram pe punctul să o sun, dar am renunţat, în realitate, ştiam ce se întâmplase, deşi am murmurat de câteva ori: „Nu poate fi adevărat.”

A doua zi am aflat totul. Ce ciudat: vestea nu mă lua pe nepregătite, şi totuşi m-am simţit descumpănit. La fel de descumpănit şi de trist ca atunci, în toiul nopţii, când ghicisem. Ca şi cum mi-ar fi murit un vechi prieten, gândindu-mă poate din vreme la articolul pe care urma să-1 scriu ori la discursul pe care aveam să-l rostesc, mi-am spus că această moarte însemna sfârşitul celei mai strălucitoare epoci a teatrului argentinian.

Relatărilor din ziare, destul de ample, li s-au adăugat cele ale prietenilor mei de la Ministerul de Interne. Faptul se petrecuse spre sfârşitul ultimului act al reprezentaţiei din seara precedentă. După ce se străpungea cu spada, Cato, muribund, se arată îngrijorat de soarta celor care luaseră parte împreună cu el la rezistenţa împotriva lui Cezar, ia aminte la planurile lor de fugă, le încuviinţează, îşi ia rămas-bun de la toţi şi moare, în clipa aceea, în sală a răsunat o împuşcătură şi s-a stârnit o mare învălmăşeală. Unii arătau înspre o lojă. Cineva a ieşit în fugă din altă lojă. La început nimeni nu ştia ce se întâmplase. Nu le-a trebuit însă mult ca să-şi dea seama că Da vel murise în urma unui foc de armă tras asupra lui, probabil de la balcon. Acolo, poliţia a dat peste Walter Perez, însoţit de doi dintre oamenii săi. Niciunul nu avea vreo armă la el. Pe de altă parte, cel care fugise din lojă reuşise să dispară.,

Am fost rugat să vorbesc la cimitirul Chacarita. Am refuzat, simţindu-mă prea tulburat şi înţelegând că trebuia s-o facă cineva care era bun cunoscător al teatrului şi al sufletului actorilor, în discursul său, Romano a spus că cel mai frumos sfârşit pentru un actor este să moară pe scenă, în chiar clipa morţii personajului său. A vorbit şi un reprezentant al guvernului. Grinberg, care răsărise din senin lângă mine, făcându-mă să tresar de spaimă atunci când m-a apucat de braţ, mi-a şoptit la ureche:

— Omagiul vine prea târziu.

Navigatorul se întoarce în patrie.

Cred că m-am dus să văd Drumul spre India pentru că în titlul acestei pelicule apărea numele ţării mele. După ce am ieşit de la cinematograf, am luat trenul subteran — sau metroul, cum i se spune aici — ca să ajung la ambasadă, unde lucrez în fiecare zi vreo două ore. Cu banii câştigaţi în felul acesta îmi permit anumite extravaganţe care dau o oarecare însufleţire vieţii mele de student sărac. Presupun că pot pune pe seama acestora faptul că în ultima vreme mă cufund iar într-un soi de somnambulism, care dă naştere de fiecare dată unor situaţii neplăcute. Un exemplu: atunci când îmi amintesc de călătoria cu metroul, mă văd şezând comod, deşi am dovezi că am rămas în picioare, în apropierea uşilor, ţinându-mă de o bară de metal şi fiind gata să cad de fiecare dată când trenul se opreşte sau se pune în mişcare. Privesc de acolo, cu un amestec de compătimire şi de dezgust, un student cambodgian arătând jalnic, şi care moţăie pe un scaun, la mijlocul vagonului, cu capul rezemat de geam. Din chica lui, pe cât de bogată, pe atât de soioasă, iese la iveală o rotunjime pleşuvă şi zbârcită; are barba rară şi nerasă de trei sau de patru zile. Zâmbeşte în somn, îşi mişcă buzele cu repeziciune şi gingăşie, ca şi cum ar purta, în şoaptă, o conversaţie plăcută cu el însuşi. Mă gândesc: „Pare mulţumit, deşi nu are nici un motiv să fie. Trăieşte, asemeni mie, printre europeni ostili, oricât ar încerca ei s-o ascundă. Ostili fată de toţi cei pe care îi socotesc deosebiţi de ei. In sensul ăsta, noi, indienii, suntem oarecum avantajaţi, deoarece părem mai puţin diferiţi; dar cine, oare, n-ar fi avantajat în faţa acestui tânăr cu o înfăţişare atât de neobişnuită? Chiar dacă ar fi fost occidental şi din Nord, şi tot l-ar fi privit ca pe unul care aparţine drojdiei acestei lumi. Nici măcar eu, care mă consider liber de orice prejudecăţi, nu m-aş încumeta câtuşi de puţin să mă încred în el.”

Cobor la staţia La Muette şi ajung curând pe strada Alfred-Dehodencq, unde se află ambasada. Oricât de incredibil ar părea, portarul nu mă recunoaşte şi refuză să mă lase să intru, în timp ce ne îndârjim din răsputeri unul împotriva celuilalt, omul ţipă de mai multe ori: „Afară! Afară!” în cele din urmă ţipătul se

preface într-un prietenos: „soursday”, care în cambodgiana înseamnă „Bună ziua”. Deschid ochii şi, încă uluit, îl zăresc pe prietenul şi compatriotul meu taximetristul care, în timp ce mă zgâlţâie ca să mă trezească, repetă salutul şi adaugă: „Trebuie să coborâm. Am ajuns în cartier.” Mă ridic şi aproape că mă împiedic când cobor din vagon; îl urmez pe compatriotul meu pe peron, fără să întreb nimic, de teamă să nu greşesc şi să mă creadă nebun ori drogat, înainte de a urca treptele, când trecem prin dreptul oglinzii, am o revelaţie pe care, deşi o prevăzusem, nu o resimt mai puţin dureros. Vreau să spun că oglinda îmi răsfrânge chica soioasă, barba rară, nerasă de trei sau patru zile; ceea ce mă dezgustă însă de-a binelea este constatarea că şi în clipa asta îmi mişc buzele, ba mai mult, zâmbesc, vorbind de unul singur ca un imbecil.

Călătoria noastră (Jurnal)

Selecţie, prolog şi epilog de F. B.

Prolog.

Directorul editurii Jackson mă anunţase că pregăteşte o colecţie de jurnale de călătorie şi mă rugase, dacă am vreunul, să i-l trimit. N-aş şti să spun de ce, dar după ce mi-am recitit jurnalele din anii '60 şi '64, n-am mai îndrăznit să le public. I-am propus atunci Călătoria noastră, jurnalul lui Lucio Herrera. La drept vorbind, mi-a fost oarecum teamă că cei de la editură au să-1 respingă, pe considerentul că nu răspunde aşteptărilor cititorilor acestui gen de opere. L-au acceptat totuşi şi l-au inclus într-unul din acele frumoase volume, legate în piele roşie şi cu coperte cu litere aurite, aparţinând uneia din nenumăratele colecţii de lux pe care editura Jackson obişnuia să le vândă împreună cu o bibliotecă adecvată din lemn lustruit. Cum asta mă îndreptăţeşte să cred că jurnalul de călătorie al prietenului meu va împărtăşi soarta Cărţii Oratorilor de Timon, volumelor lui Willie Durant, ediţiei ilustrate a lui Don Quijote, scoasă cu prilejul centenarului, ori a unui Martin Fierro, îmbrăcat în piele gălbuie de vacă, dormind netulburat, pe un raft, în casele celor care nu citesc, m-am gândit că n-ar fi rău să-l public în acest volum, pe care oricine îl poate găsi în librăriile serioase.

F. B.

Călătoria noastră: (Jurnalul lui Lucio Herrera)

Buenos Aires. Puerto Nuevo. 3 ianuarie, 1968. Am plăcuta surpriză să descopăr în mulţime chipul rotund şi stacojiu al lui Francisco Bărbieri, cu ochii lui rotunzi şi întunecaţi. „Şi tu călătoreşti pe Pasteur?" îl întreb. Ce bine-mi pare că îl voi avea tovarăş de călătorie! L-l prezint lui Carmen. Mai târziu, pe când urcăm scăriţa strimtă spre vapor, Carmen mă întreabă: „Călătoreşte singur?" „Cred că da." „Nu e cam ciudat amicul ăsta al tău?" „Nu în sensul în care te gândeşti tu." „Adică?" „Hai s-o lăsăm baltă! Fiecare e aşa cum e." „Cât sunt de proastă! Nu mi-a trecut niciodată prin minte că ai putea avea secrete faţă de mine. Îmi închipuiam că mă iubeşti aşa cum te iubesc şi eu." Ca să nu începem călătoria cu o ceartă, îmi sacrific prietenul. „Uite ce e", îi răspund. „Mi-e greu să-ţi explic. Bărbieri nu e deloc un tip convenţional. Susţine că femeile sunt tributul pe care trebuie să-l plătim în schimbul plăcerii." „Şi pentru că susţine neghiobia asta ţi se pare că nu e convenţional? Aş spune mai degrabă că e un machista* în toată legea, lucru care, în ţara asta, nu e nici pe departe extrem de original. Şi e atât de imbecil încât călătoreşte singur numai pentru că are o părere proastă despre femei?" „Da, deşi el ar spune că nu." „Mai e şi mincinos pe deasupra? Machista şi mincinos, îţi măr-

* machista (de la macho — mascul) — adept al unei concepţii care are la bază ideea că bărbatul domină socialmente femeia si, în consecinţă, este îndreptăţit să aibă privilegii de stăpân în raport cu ea (n. t.).

turisesc că încep să mă satur de amicul ăsta al tău." „Călătoreşte cu o păpuşă gonflabilă." „De necrezut! Dacă e adevărat, înseamnă că e bolnav rău. Trebuie neapărat să stai de vorbă cu el. Chiar acum. Dacă n-o faci tu, am să-i vorbesc eu." „Te rog, nu. Te implor, să nu ne amestecăm." „Bine. În fond, e prietenul tău. Halal prieten, n-am ce zice. Dacă mă gândesc bine însă, poate că ai dreptate. Ţi-e şi silă să te apropii de un degenerat ca ăsta." O asigur că Paco este o persoană cumsecade, îmi răspunde pe un ton glumeţ, dar plin de venin:

„în afară de asta e o persoană cumsecade, nu? Lasă prostiile. Dacă tot am hotărât să nu ne amestecăm, ai să-mi faci hatârul să-l ţii la distanţă pe toată durata călătoriei.” „Îţi dai seama ce-mi ceri? Paco e prietenul meu cel mai bun.” „Atunci n-ai decât să-ţi petreci tot timpul cu prietenul tău cel mai bun. Am să mor de necaz, dar ţie nici că-ţi pasă! Mă consolez însă cu gândul că n-ai să stai oricum prea mult lingă adoratul tău Paco. După părerea mea, un nevropat ca ăsta o să crape curând.”

La bordul vasului Pasteur, în largul mării. 14 ianuarie. Paco Bărbieri nu e singurul care o scoate din sărite... Oricare ar fi prietenul despre care aduc vorba, Carmen începe să-l toace mărunt, metodic şi pe îndelete, revărsând asupră-i tot soiul de insinuări groteşti şi acuzaţii calomnioase. Mă străduiesc să nu vorbesc, de faţă cu ea, despre nici o persoană la care ţin.

Roma. 8 februarie. Ne-am înţeles să cinăm mai devreme, ca să ajungem la timp la concertul care începe la ora nouă. Celia îmi spune că nu suportă să stau şi să mă uit la ea în timp ce se îmbracă şi se piaptănă. Cobor deci în holul hotelului. Răsfoiesc nişte reviste, mă plictisesc şi, peste o vreme, sătul să tot aştept, chem liftul, decis să urc după ea. Când se deschide însă uşa ascensorului, în faţa mea apare Celia şi e atât de încântătoare, încât uit toate reproşurile pe care mă pregătisem să i le fac, în timp ce o aşteptam. O iau în braţe, o sărut pe frunte şi-i spun: „îţi mulţumesc că eşti aşa de frumoasă.” Pornim spre restaurantul „Arhimede”, unde luăm masa în fiecare seară, dar înainte de a ajunge în piaţeta dei Caprettari, ne oprim să citim meniul unui restaurant franţuzesc. Cum văd că desertul zilei este Baba au chocolat*, o întreb pe Celia: „Ce-ar fi să intrăm?” „Nu-mi vine să cred!” exclamă ea. „As fi putut să jur că n-ai să mă duci niciodată la alt restaurant şi că pentru tine altul decât «Arhimede» nu mai există.” E lucru ştiut: Celia îmi face mereu reproşuri în legătură cu aşa-zisa mea manie de a merge întotdeauna la acelaşi restaurant; de fapt, nu sunt deloc maniac. O duc de două ori pe zi la „Arhimede” din simplul motiv că, atunci când mănânci bine într-un loc şi eşti tratat cum se cuvine, ca un client de-al casei, ar fi absurd să mai încerci şi-n altă parte şi să pleci de acolo intoxicat. Celia nu priveşte cu ochi buni

restaurantele care-mi plac mie. Îi explic, de parcă n-aş fi remarcat critica implicită care răzbătea din răspunsul ei: „Aici au la desert Baba au chocolat, şi ştii ce mult îmi place.” Intrăm şi comandăm cina, care, din fericire, nu o nemulţumeşte

* Baba au chocolat: prăjitură cu rom, stafide şi ciocolată (n. f.).

pe Celia. După ce terminăm al doilea fel de mâncare, chelnerul ne întreabă ce dorim la desert. Răspund: „Două Babaş au chocolat.” „Regret. Nu mai avem timp”, spune Celia, cerându-i băiatului să aducă nota de plată. Nu ştiu, zău, ce i-a venit: unul dintre obiceiurile din care nu poţi s-o clinteşti cu nici un chip este să ajungă peste tot cu întârziere, iar acum i se năzare să plecăm la concert cu o jumătate de oră mai devreme. Teatrul nu e departe, aşa că ajungem numaidecât. „Am fi avut timp să mâncăm Baba au chocolat”, constat eu. Îmi dă dreptate, ţinând să adauge: „Acum n-o să ne punem pe plâns numai dintr-atât.” Bineînţeles că nu, dar nici n-am de gând să-mi ascund necazul şi, de ce să nu mărturisesc, un oarecare resentiment, îmi spun: „Până şi copiii se înfurie când nu li se dă desertul promis.” Concertul lui Pavarotti e interminabil. Publicul aplaudă până la epuizare. Recunosc că nu mă prea pricep la muzică, dar cântecul dinspre final îmi merge aşa de tare la inimă, că-mi simt tot trupul vibrând în ritmul muzicii. Aflu că se numeşte Sole mio sau ceva de genul ăsta.

Roma. 9 februarie. Astăzi mergem la cinema. Vedem un film mai vechi, Omul miracolelor. Pe mine mă distrează de minune. Pe Celia, nu. Presupun că nu numai filmul o irită; oricât de incredibil pare, bănuiesc ca şi eu o scot din sărite, cu hohotele mele nestăpânite de râs. Mărturisesc că mă întristează să constat cât e de insensibilă la calităţile acestui film, ba chiar mă simt jignit. Ajung să cred că, deşi stăm aşezaţi unul lângă celălalt, între noi se cască, de fapt, o prăpastie. La un moment dat, într-o scenă de un comic irezistibil, protagonistul, aflat în salonul unui club londonez, provoacă apariţia unui leu, şi-ţi vine să te tăvăleşti de râs văzându-i pe simandicoşii membri ai clubului, până atunci sceptici faţă de miracole, cum intră în panică nemaiştiind pe unde să scoată cămaşa. Şi care e, mă rog, comentariul Celiei în

legătură cu asta? „Nu mai pot suporta! Scena asta nu apare în povestirea lui Wells.” Nu-mi vine să cred că, rostind o asemenea pedanterie, vorbeşte serios. Dar ea îi dă înainte: „Ce lipsă de respect faţă de autor!” Se fac auzite reacţiile vehemente ale celor din jur: sst! Sst! „Filmul ăsta e o prostie nemaipomenită”, afirmă Celia, fără să se lase nicidecum intimidată. „Să mergem.” Luat prin surprindere, o urmez spre ieşire, de-a dreptul stupefiat de ghinionul meu. O oră mai târziu, pe când ne dezbrăcăm în camera noastră de hotel, se întoarce spre mine şi, ca şi cum i-ar fi trecut brusc prin minte o idee nespus de bizară, mă întreabă: „Te-a deranjat faptul că am plecat înainte de terminarea filmului?” „Destul de mult”, îi spun. De parcă ar vorbi de una singură, reflectează: „Pentru că nu ai mâncat Baba au chocolat, te-ai bosumflat. Pentru că n-ai văzut sfârşitul filmului ăsta prost, te-ai bosumflat iar. Voi, bărbaţii, sunteţi cu toţii nişte copii.”

Verona. 11 februarie. Răsfoind posacă Ghidul Albastru, Pilar îmi spune: „Ar trebui să vedem mormântul familiei Scaligero.” Pe neaşteptate însă, chipul i se luminează şi exclamă: „Cum de i-am putut uita?” „Pe cine?” întreb eu. „Cum pe cine? Pe cei doi îndrăgăstiţi!” în consecinţă, mă târăşte după ea până la mormântul Julietei, care nu e foarte departe, dar nici prea aproape. Mă obligă să stau de o parte a mormântului, ea trece de cealaltă parte, ne strângem mâinile deasupra acestuia şi ne jurăm dragoste veşnică. „Şi adevărată”, spune Pilar. „Şi adevărată”, repet eu şi adaug: „De fapt nu sunt deloc sigur că cel mai nimerit loc să-ţi juri dragoste e un mormânt fals.” „De unde scoţi că e fals?” „Chiar din ghidul tău. Dacă ai fi citit ceva mai atent, ai fi văzut că scrie: presupusul mormânt al Julietei. Cât despre faimoasa iubire dintre femeia care nu e îngropată aici şi Romeo al ei, îţi închipui cam ce a fost în realitate: o dragoste oarecare, pe care scriitorii au exagerat-o iar pofta de senzaţional a mulţimii a prefăcut-o într-o dragoste sublimă.” Dacă as fi ştiut cât de tare o vor afecta spusele mele, aş fi tăcut. Pilar îmi aruncă în faţă că nimic nu-mi place mai mult decât să spulber iluzii („lucrul cel mai de preţ pe care-l avem”), că sunt „un negativist” şi c-aş face mai bine să recunosc că nu o iubesc.

Paris. 15 februarie. O noapte uimitor de caldă pentru perioada asta din an. Ieşim de la cinematograf şi o luăm pe strada Galilee, spre hotel, îmi zic în sinea mea: „Haide, fii cuminte. Mai ai puţină răbdare. Curând, curând de tot o să ai parte de lucrul acela minunat după care tânjeşti acum.” Sunt atât de cufundat în gândurile mele, ori poate strada e atât de tăcută şi de pustie, încât vocea Justinei mă face să tresar. „La ce te gândeşti?” întreabă ea. „Nu ştiu…” „Cum nu ştii? Trebuie că te gândeai la ceva foarte plăcut, de vreme ce zâmbeai.” „Mă gândeam”, spun, privindu-i chipul nerăbdător, plin de candoare şi atât de frumos încât preţ de câteva clipe mi se taie răsuflarea şi pierd şirul vorbelor… Îmi vin însă repede în fire şi continuu: „Mă gândeam că, din fericire, nu mai e mult şi vom face lucrul acela minunat care ne place amândurora atât de tare. Ce beatitudine fără asemănare ne va cuprinde după aceea trupurile împăcate şi cât de lin vom aluneca apoi în somn!” Mă simt inspirat poetic, rostind acest mic discurs, acum, noaptea, la Paris, atât de departe de monotonia vieţii noastre obişnuite. Oare nu e ca şi cum ne-am fi unit din nou destinele, atingând astfel încă o culme a existenţei noastre? Vocea soţiei mele mă face iarăşi să tresar, de data asta însă în alt fel: „Credeam că te culci cu mine pentru că mă iubeşti”, spune ea. „Când colo, o faci ca să te simţi bine şi ca să adormi mai uşor. Pentru treaba asta, bărbaţii s-au dus totdeauna la târfe.” „Ce minunat ar fi fost să descopăr că glumeşte”, mă gândesc. Vorbeşte însă cât se poate de serios. „Cel mai comod lucru pentru un bărbat e să se-nsoare cu o târfă. Cu atât mai comod cu cât ei nici prin gând nu i-ar trece să se simtă jignită. Eu, în schimb, mă simt jignită, aşa să ştii.” Unica mea speranţă e că o să-i treacă repede supărarea. Dar nici vorbă de aşa ceva. Ajungem în tăcere la hotel, urcăm în camera noastră şi ne vârâm în pat. Îi ascult respiraţia. O privesc şi văd că a adormit încruntată, păstrând încă o urmă de mânie pe chip. Nu pot lăsa lucrurile aşa. Trebuie să găsesc o soluţie, încerc deci cu metoda care de obicei nu dă greş. O întorc cu gingăşie pe spate, îi depărtez picioarele şi o îmbrăţişez. Mă respinge, oarecum fără supărare, dar plină de amărăciune, îmi spune: /Am crezut că ai înţeles. M-ai jignit. Uşuraticii ca tine uită repede ofensele. Eu însă nu.” îmi întoarce spatele şi readoarme liniştită.

Paris. 16 februarie. Aşteptând-o pe Justina schimb câteva cuvinte, la recepţia hotelului, cu românca angajată aici. Îmi vorbeşte despre un argentinian foarte amabil şi la locul lui, care a stat, cu puţin timp în urmă, la acelaşi hotel: un anume domn Paco Bărbieri. Când apare Justina, românca tocmai îmi povesteşte că Paco fusese destul de bolnav şi zăcuse în pat cu gripă. Auzind lucrul ăsta, Justina comentează: „Păi vezi, ţi-am spus eu că o să crape curând."

Paris. 17 februarie. Aflasem dintr-un Sport-Dimanche, pe care cineva îl uitase în holul hotelului din Roma, că astăzi urma să aibă loc meciul dintre Reims şi Paris-Saint-Germain şi n-aş fi vrut pentru nimic în lume să pierd partida, deoarece numărul 9 de la Reims — centrul forward, cum se spunea pe vremea mea—nu e altul decât Carlitos Bianchi. Din clipa în care am citit ştirea, n-am pierdut nici un prilej să aduc vorba despre intenţia mea fermă de a mă duce duminică 17 pe stadionul din Parc aux Princes: o tactică de învăluire, cu scopul de-a o face pe Justina să priceapă că n-am să fiu în nici un caz la dispoziţia ei pentru a merge la Luvru ori la vreun concert la sala Pleyel. În privinţa intenţiei, tactica mea a dat roade. Justina ştie că mă duc la meci. Nu mi-a trecut însă nici o clipă prin minte că, dându-i timp să se gândească la treaba asta, s-ar putea să i se năzare să mă însoţească pe stadion. Şi totuşi aşa s-a întâmplat: Justina vine cu mine la meci, iar eu, fireşte, accept ideea mulţumit. La urma urmelor, oriunde m-aş duce cu ea, mă simt fericit. Asta, în primul rând, pentru că e o femeie superbă. Ori de câte ori ieşim împreună, frumuseţea Justinei mă face să mă umflu în pene… şi cu toate astea n-am să ascund că, în general, mi se pare o prostie să mergi cu femeile la meci. Astăzi constat, o dată mai mult, că am dreptate. La început, Justina se preface că e interesată de joc şi-mi cere necontenit tot felul de lămuriri care mă împiedică să mă concentrez asupra partidei. „Ce-i aceea un penalty?", „Ce e un corner?", „De ce s-a întrerupt jocul?" La un moment dat când, în toiul unei faze extraordinare, Carlitos îi păcăleşte pe apărătorii de la Paris-Saint-Germain şi marchează un gol de-a dreptul istoric, mă ia gura pe dinainte şi-i spun: „Oricum ai lua-o, trebuie să recunoşti că un golgheter ca Bianchi nu mai găseşti." Mare nătărău mai sunt dacă-mi închipui că se

poate vorbi despre fotbal cu femeia iubită! Ea îmi răspunde printr-o întrebare: „Bianchi? Cine e şi ăsta? Un alt amic de-al tău?” în timpul celei de-a doua reprize, se plictiseşte atât de tare, încât devine tot mai nerăbdătoare şi, sub pretextul că trebuie să evităm îmbulzeala de la sfârşit, mă ia de mână, se ridică, deşi partida nu s-a încheiat încă, şi-mi spune: „Haide să mergem.” Nu-mi rămâne decât s-o urmez. Mă înnebuneşte gândul că nu va şti niciodată ce sacrificiu îmi impune. Da, sunt un martir, părăsind stadionul în clipa asta, şi un fachir, pentru că o fac în tăcere, fără să protestez.

Paris. 20 februarie. Din pricina unei răceli zdravene, care s-a preschimbat curând în gripă, Justina a căzut la pat. „Am pescuit-o la meciul ăla blestemat, care nu se mai termina”, se tânguie ea. Mă duc de unul singur la cinema şi mă simt foarte bine; constat totuşi că-i simt lipsa, îmi spun pentru a nu ştiu câta oară: „Nu trebuie să-i simt lipsa. O femeie ca asta îţi otrăveşte mai întâi sufletul şi-apoi îţi ruinează şi sănătatea. Unica soluţie este divorţul.” Ştiu, însă nu mă pot hotărî... Uneori, ca să-mi fac curaj, mă agăţ de nişte raţionamente cam absurde. „E o chestiune pe viaţă şi pe moarte”, îmi zic, de parcă aş crede-o. Rătăcesc de unul singur pe străzile Parisului, asemeni unui suflet osândit şi totuşi împăcat.

Manresa. Monserrat. 24 februarie. Trecem prin Manresa, un oraş înconjurat de vii. Luisita mă somează: „Opreşte în faţa cafenelei.” „Se face prea târziu.” „N-are importanţă. Vreau să iau un carajillo*. Ştii, ca să mai prind puteri. S-ar putea ca la Monserrat cafeneaua să fie tocmai sus pe munte!” „Vom vedea.” Intrăm în cafenea. Oricum, eu nu scot o vorbă. Luisita comandă: „Două carajillos, vă rog.” Omul întreabă: „Cu rom, cu coniac?” „Cu coniac.” Ni se aduc două ceşcuţe cu cafea doar pe jumătate pline, care ne sunt umplute apoi cu coniac. Tocmai ne sorbim cafeaua când, fără să-mi pot crede ochilor (să mă fi îmbătat oare numai dintr-atât), îl zăresc pe Paco Bărbieri, care se îndreaptă spre tejghea. Mă ridic de la masă şi ne îmbrăţişăm. Mi se pare obosit, parcă îmbătrânit şi cu chipul mai puţin aprins ca de obicei. Mă însoţeşte până la masă. Poate din pricină că e vlăguit ori pentru că Luisita nu face nici cel mai mic gest ca să-l

reţină, pleacă numaidecât. Rostindu-mi gândul cu voce tare, şoptesc: „îmi pare rău că a plecat atât de repede.” „Mie, nu”, răspunde Luisita. „L-ai văzut în

* carajillo: marghiloman (cafea cu rom sau cu coniac) (n. t.).

ce hal arată?” „Recunosc că părea cam obosit.” Cam obosit? E dărâmat complet! Un mort ambulant.” „Bate-n lemn”, îi spun. Ea mi-o întoarce: Pun rămăşag pe orice vrei tu că n-ai să-l mai vezi. Viu, se-nţelege.” Pe drumul spre Monserrat, nu deschid gura. Dacă n-am încotro şi trebuie să-i răspund la câte o întrebare, mă mulţumesc cu monosilabe. Nici Luisita nu se arată interesată să afle ce e cu mine. Când sosim la Monserrat spune: „Să lăsăm maşina aici.” „Urcăm pe jos?” „Pe jos…” O luăm pieptiş spre vârf, dar foarte curând îmi mărturiseşte că nu mai e în stare să facă nici măcar un pas. „Nici eu”, îi spun. Măcar o dată, eu şi Luisita suntem de acord. Oprim un autocar ce ne duce până sus, pe creasta muntelui. După un timp, coborâm. Suntem atât de epuizaţi încât, trecând pe lângă locul unde ne lăsaserăm maşina, e cât pe-aci să uităm să-i spunem şoferului să oprească. La Manresa, Luisita îmi zice: „Vreau să mai iau un carajillo.” La cafenea, de parcă ar fi un făcut, dau peste un alt prieten de-al meu: Mileo, un fost coleg din clasa a cincea, de la colegiul Mariano Moreno, care-mi stârnise pe vremuri admiraţia deoarece reuşise să-şi încropească, încă înainte de-a împlini vârsta majoratului, un atelier pentru fabricarea farurilor de automobil. Nu pierd prilejul să-l întreb: „Tot mai faci faruri după modelul Marshall?” „îţi mai aminteşti deci? A fost un vis de tinereţe, care n-a avut viaţa lungă. Aripile de protecţie, scările, farurile neîncorporate în caroserie dispăreau din marea producţie de la o zi la alta, şi m-am trezit că fabric accesorii pentru nişte automobile inexistente.” îi spun: „Pariez că nu ghiceşti cu cine m-am întâlnit acum câteva ceasuri. Cu Paco Barbieri.” „L-am întâlnit şi eu. Şi ştii ce idee trăsnită a avut? Să urcăm pe jos pe Monserrat. Sunt răpus.” „Cunosc pe cineva care a avut aceeaşi idee strălucită”, îi zic şi i-o arăt pe Luisita. „Slavă Domnului, n-a durat prea mult până să se dea bătută, şi am continuat urcuşul cu autocarul.” După plecarea lui Mileo, Luisita se grăbeşte să remarce: „Nu ştiu, zău, pe care să-l prefer. Pe

degenerat ori pe năucul ăsta cu accesoriile lui pentru automobile ieşite din uz. Frumoasă colecţie de amici, n-am ce spune!” Cred că n-am mai schimbat nici o vorbă pe tot drumul spre Barcelona.

Rio de Janeiro. 15 martie. Se pare că vasul va avea de preluat o încărcătură mai mare şi nu vom ridica ancora decât mâine dimineaţă. Propun o ieşire la Petropolis. Mărgărita, în schimb, are chef să facă plajă la Copa Cabana, îi dau dreptate: o baie în mare e mai plăcută şi nu e aşa de obositoare ca o călătorie cu maşina. Luăm masa de prânz într-un hotel, după care Mărgărita mă târăşte pe la magazine. Nu ştiu cum face, dar trei sau patru cumpărături îi iau toată după-amiaza. Aş putea spune: ne iau. Din fericire, o conving să cinăm pe vapor. Faptul că am zăcut atâta timp prin tot felul de dughene m-a sleit de puteri. Nu-mi doresc decât să mă vâr în pat. Spre ghinionul meu însă, camerista i-a dat Mărgăritei o adresă unde, în seara asta, am putea asista la o macumba* foarte interesantă: „O chestie au-

* macumba: cult practicat în unele regiuni din Brazilia şi înrudit cu riturile vaudou (sincretism de rituri animiste africane şi de ritual catolic) (n. t.).

tentica. Nu dintr-acelea pentru turişti, pe care le-a văzut toată lumea.” încerc din răsputeri s-o fac să renunţe, aducându-i toate argumentele care-mi vin în minte. Degeaba. Ii spun atunci că, după părerea mea, orice macumba e o şarlatanie. Mărgărita se înfurie, mă face laş şi văd că lipsa mea de curiozitate o scoate din minţi. E adevărat că lenea şi dezinteresul meu — de ce să nu recunosc?

— Sunt atât de mari, încât s-ar putea crede că de fapt mi-e teamă. După ce mâncăm pe vas, luăm un taxi care ne duce într-un cartier numit Oraşul Vechi: foarte sărac, înţesat de lume şi cu casele (cuvântul potrivit ar fi cocioabele) din lemn. Ne oprim în faţa uneia cu etaj. Urcăm scara abruptă şi înaltă şi ajungem într-un coridor îngust, la capătul căruia se află o uşă. Mărgărita o deschide, fără să schiţeze măcar gestul de-a bate, şi ne trezim într-un salonaş rotund. Nu cred să greşesc afirmând că, dintre toţi cei care se află acolo, nimeni nu ne priveşte cu ochi buni. În mijlocul încăperii dansează câteva femei, mai bine zis se rotesc

nebuneşte, pentru ca în cele din urmă să se prăbuşească pe podea pradă unor convulsii epileptice. Sunt ajutate să se ridice de nişte tinere în fuste largi, cu volane. Mai e un domn mulatru, cu aere de şef, care se dovedeşte a fi vraciul. Habar n-am de ce, poate din cauza nervozităţii, Mărgărita izbucneşte pe neaşteptate în râs. In aceeaşi clipă, în jurul nostru se bulucesc mai multe femei spumegând de furie, iar un bărbat face chiar gestul de a scoate o armă. Dacă vraciul nu se hotărăşte să ne ia sub ocrotirea lui, ni se poate întâmpla o nenorocire. Omul spune: „Ar fi mai bine să plecaţi cât mai repede. Dacă cineva vă oferă un trabuc sau ceva de băut, să nu acceptaţi. Nu cumva să intraţi în vreo cafenea ori să luaţi primul taxi care vă iese în cale; aşteptaţi să vină cel pe care am să-l chem pentru dumneavoastră.” Pe când coboram scara putredă care trosnea întruna, Mărgărita îmi strecoară la ureche: „N-am încredere în vrăjitorul ăsta. Să nu aşteptăm taxiul pe care îl cheamă. Poate că vrea să ne sechestreze.” înainte de a putea face cel mai mic gest s-o opresc, Mărgărita o ia la fugă, traversează strada şi se aruncă într-un taxi. Taximetristul trânteşte portiera, demarează în trombă, făcând să scrâşnească roţile, şi o ia pe Mărgărita cu el, ca s-o jefuiască, s-o sechestreze, s-o violeze ori s-o omoare, cine ştie? Mă uit deznădăjduit în toate părţile şi văd apărând un alt taxi, fără-ndoială cel chemat de vraci, îl iau, explic cum pot despre ce e vorba, şi şoferul se lansează într-o cursă atât de nebunească, încât mă întreb dacă nu cumva încearcă să mă îngrozească dinadins, ca să nu bag de seamă că urmărirea în sine e deja inutilă. Nu apuc să-mi termin gândul şi văd că ajungem din urmă celălalt taxi, al cărui şofer tocmai deschide portiera şi, cu un brânci, o azvârle afară pe Mărgărita. Era cât pe-aci să trecem cu maşina peste ea.

O ridicăm de pe jos tremurând toată, plină de vânătăi şi plângând în hohote. Cu mare greutate îl conving pe taximetrist să renunţe la urmărire. „Doamna e foarte înspăimântată”, îi explic eu. Probabil că într-adevăr aşa e, de vreme ce Mărgărita nu protestează la auzul acestei afirmaţii.

La bordul vasului Pasteur. 17 martie. Spre seară, în ultimul timp, firea Emiliei devine tot mai greu de suportat, îmi impune atâtea

constrângeri şi îndur atâtea umilinţe lângă ea, încât să fi fost altul în locul meu, de mult l-ar fi băgat în groapă. E limpede: trebuie s-o părăsesc. Sunt sigur că o să-şi facă sânge rău când o să-i spun. Din păcate, e tot atât de sigur şi că, văzând-o aşa de abătută, praful se va alege de hotărârea mea. Ca să nu fiu silit să dau înapoi, îi telegrafiez de pe vas avocatului meu, doctorul Sivori, rugându-1 să-i transmită intenţia mea de a ne despărţi.

19 martie, noaptea. La bordul vasului Pasteur. Golful Santa Cătălina. Mare agitată. Ne facem bagajele, în pijamale, desculţi. In geamantanul Emiliei nu-ncap nicicum toate lucrurile pe care şi le-a cumpărat la Rio şi din magazinul de pe vas; observând că vrea să şi le pună în valiza mea, o opresc: „Te rog să nu pui nimic la mine. Nu mă întorc acasă." „Dar unde te duci?" „La un hotel." „Ce tot îndrugi?" „Că nu mă duc acasă." „De ce?" „Pentru că divorţez. I-am telegrafiat deja doctorului Sivori." Vestea pare s-o afecteze mai mult decât mă aşteptam. Devine atât de palidă, încât intru în panică. Stă fără să clipească, ochii îi ies din orbite şi încremeneşte cu gura deschisă, înainte de-a o putea împiedica, se aruncă la picioarele mele şi le sărută, repetând întruna: „N-am să mai fiu rea. Lartă-mă. N-am să mai fiu rea. Lartă-mă..." Ca s-o liniştesc, mă apropii de ea, o îmbrăţişez şi, până să-mi amintesc de hotărârea mea, suntem deja în pat. Ceva mai târziu, Emilia o ia de la capăt cu tânguirea şi rugăminţile, în cele din urmă mă învoiesc s-o iert şi să-i telegrafiez lui Sivori („Ne-am împăcat"). Emilia i şopteşte duios la ureche: „Pentru cei care se iubesc, toate se rezolvă în pat." Văzând-o atât de mulţumită, îmi vine să cred că sunt fericit.

Epilog.

Fără să stau mult pe gânduri, m-am dus la apartamentul de pe strada Chilavert, pe care prietenul meu îl închiriase după cea de-a doua ruptură. Cum jos, la intrare, nu se afla nimeni iar sus nu mi s-a deschis uşa, am dedus că nu era aici. A trebuit să caut o vreme până să dau de administrator. „Nu", mi-a confirmat omul, „nu e aici", şi şi-a văzut de discuţia pe care o purta cu nişte electricieni, înainte de a mai apuca să-l întreb ceva, a dispărut cu aceştia pe o scară care cobora la subsol.

Nu ştiam ce să fac. L-am sunat de la un telefon public pe Mileo. Mi-a spus: „E acasă la ea. De aceea nu mă duc.” I-am răspuns: „Eu am să merg totuşi, deşi te înţeleg foarte bine.”

Casa femeii se află în Palermo Chico. La intrare, aproape că am rostit cu voce tare: „Ce priveghi trist.” Un gând absurd. Femeia purta o discuţie însufleţită cu nişte rude ori prietene. Când m-au zărit, au tăcut; femeia a suspinat. Nu-mi amintesc decât că am străbătut odaia ca să-mi iau rămas-bun de la Lucio. Bietul de el, mi s-a părut că se odihneşte în largul său în sicriu.

F. B.

Sub apă.

Când, în sfârşit, mă pusesem pe picioare după hepatită, medicul m-a sfătuit să plec pentru câteva zile într-un loc liniştit, cu aer curat, undeva la ţară sau la munte ori pe malul mării. Am pus imediat mâna pe telefon şi am anunţat-o pe doamna de Pons că nu-i voi putea întocmi actele decât pe 20 mai. Thompson, care era de faţă, mi-a zis:

— Bine, Martelli, dar ce-ţi veni să te încurci cu o dată precisă? La o adică, mă pot ocupa eu de acte...

— Uite ce e, doamna...

— Ah, înţeleg, o fi vreuna din colecţia ta de babe acaparatoare!

E adevărat ca printre clienţii notariatului „Thompson şi Martelli” se numărau şi câteva doamne care nu se sfiau să arate că au încredere numai în mine.

— Pe 20 mă întorc. Până atunci, mai văd eu.

— Dacă nu te sperie singurătatea, te-ai putea duce la casa mea de pe malul lacului Quillen. Împrejurimile sunt foarte frumoase iar de foame n-ai să suferi, deoarece femeia care vede de casă, doamna Fredrich, e o bucătăreasă tare pricepută. Dacă regret ceva, e că n-am să te pot însoţi.

— Un lac în sud! Am exclamat eu. Trebuie să fie magnific! Lartă-mă că nu mă pot stăpâni, şi-ţi pun o întrebare de maniac: peşti sunt?

— Oho! Mai multe specii de somoni şi de păstrăvi, crapi, găseşti până şi pejerreyes*...

Am ajuns la Quillen într-o după-amiază, cu putin înainte de apusul soarelui, ostenit de drum, cam vlăguit şi înfrigurat. Sălbăticia Anzilor, lacul, pădurea şi toată vegetaţia aceea de un verde intens, cu senzaţia izolării desăvârşite pe care mi-o transmiteau, m-au făcut să mă simt mai înviorat şi chiar bucuros. Răcoarea serii mă pătrundea însă până la oase, în ciuda hainelor călduroase, aşa că m-am grăbit să bat la poarta singurei case care se putea vedea în toată pustietatea aceea. Era construită din bârne şi se afla atât de aproape de mal, încât părea că se afundă în lac. Mi-a deschis o doamnă planturoasă, cu părul pieptănat cu cărare pe mijloc, care m-a întrebat pe un ton placid:

— Sunteţi notarul Aldo Martelli? Vă aşteptam. Am pătruns într-o odaie încăpătoare, cu un cămin în care duduia un foc zdravăn. M-am apropiat nerăbdător, mi-am întins mâinile deasupra flăcărilor şi nu m-aş mai fi clintit de-acolo, rămânând cu dragă inimă să privesc cum ard butucii, dacă doamna nu m-ar fi întrebat:

— Să vă duc valiza în cameră?

I-am răspuns că nu era nevoie să se deranjeze, am apucat valiza şi am urmat-o. Camera

* Pejerrey: (Basilichthys bonaerensis) specie argentiniană de peşte, de peste 14 cm lungime, de culoare argintie, care trăieşte în apele de lagună şi în lacurile de munte (n. t.).

era foarte plăcută, mai ales că avea şi un birou şi o blană de puma întinsă lângă pat, iar fereastra dădea înspre lac. „Am să mă simt bine aici”, mi-am zis. M-am dus până la fereastră, am aruncat o privire afară şi, cum eram încă înfrigurat, m-am grăbit

să mă întorc în sufragerie. Nu peste mult, doamna mi-a servit o cină excelentă şi numaidecât m-am simţit mai întremat, îmi mai amintesc şi azi discuţia pe care am avut-o în seara aceea cu doamna Fredrich. I-am spus:

— De la fereastra camerei mele se vede, în depărtare, de cealaltă parte a lacului, o casă din bârne, asemănătoare cu asta, dar cu etaj. Mi s-a părut că e locuită, în orice caz am zărit o dâră de fum ieşind pe horn. Cine stă acolo?

— Doctorul Somon, răspunse ea. Un medic.

— Ce veste minunată! Te simţi întotdeauna mai liniştit când ştii că e vreunul prin preajmă. Cu atât mai mult cu cât un medic de ţară, în loc să te pună să-ţi faci radiografii şi analize, te vindecă pur şi simplu.

— Ăsta e considerat o somitate — doamna tăcu o clipă — dar de practicat, nu practică.

— Înţeleg, regiunea nu e foarte populată.

— Nu e vorba de asta. Dar parcă de oameni îi pasă lui? Nu-i pasă decât de somoni.

M-am grăbit să-i spun:

— La fel şi mie. Lacul e bogat în peşte?

— Peşte e din belşug şi mai e şi o barcă cu motor care vă stă la dispoziţie.

Mi se închideau ochii de somn, aşa că n-am Wai zăbovit mult şi m-am dus să mă culc. După °e m-am vârât în pat, am simţit că nu-mi era chiar cald şi mi-am pus întrebarea dacă aveam destule pături pe mine. În cele din urmă, am hotărât că da şi că n-are rost să mă scol ca să-i mai cer doamnei Fredrich încă una, sperând că, încetul cu încetul, trupul mi se va încălzi. Ceea ce s-a şi întâmplat, dar nici pe departe atât cât aş fi dorit. Nu e de mirare deci că mi-a trecut prin minte că răcoarea asta, aşa neînsemnată cum pare, m-ar putea face totuşi să mă aleg cu o

răceală zdravănă ori chiar cu o gripă. „Ce m-a apucat să vin în pustietatea asta, atât de departe de civilizaţie, şi încă imediat după boală? Oare n-am făcut o mare greşeală? Un loc ca ăsta se potriveşte mai degrabă unor tineri cu o sănătate de fier.” E adevărat că doamna Fredrich nu mai era de mult tânără, dar în cazul ei era o chestiune de obişnuinţă: una e să fi trăit dintotdeauna aici şi alta să nu fi de prin partea locului. „Ce prostie, să vin să-mi las oasele aici, la Quillen!” Reflecţiile astea mi-au alungat somnul cu totul; la drept vorbind, n-aş şti să spun nici acum dacă rămâneam treaz din pricina gândurilor sau, mai curând, gândurile mă năpădeau din cauză că frigul — nu excesiv, fireşte, dar, oricum, pătrunzător — nu mă lăsa să adorm.

A doua zi când m-am trezit, tot nu ajunsesem să mă încălzesc cum se cuvine: nu mă simţeam odihnit însă, ca prin minune, nu eram nici bolnav. Ca nu cumva să mă pască totuşi vreo boală, am petrecut toată ziua stând lângă căminul aprins.

Seara, în pat, mi-am spus: „De ce să nu recunosc, locul ăsta, oricât de minunat, nu e de mine. Ce idee, să mă târăsc până aici, ca să stau între patru pereţi, de parcă nu mi-ar fi ajuns nesfârşita singurătate în care am zăcut din cauza hepatitei. Şi asta, când ştiu bine ce păţesc dacă n-am vreun suflet prin preajmă, cu care să mai schimb o vorbă: încep să mă ocup prea mult de mine însumi, descopăr simptome alarmante, mi se năzare că sufăr de tot felul de boli, ca până la urmă să mă îmbolnăvesc de-a binelea. Există oameni care lâncezesc şi pier dacă sunt rupţi de lume. Probabil că şi eu sunt la fel.”

Mi-am mai zis, tot atunci, că n-ar fi rău, spre a putea dormi cum se cade noaptea, să mă obosesc cât mai mult în cursul zilei. Puteam porni, de pildă, pe drumeagul care mergea de-a lungul lacului, fixându-mi drept ţintă a plimbărilor casa doctorului Somon. Fireşte că nu-mi era deloc la îndemână să ajung până acolo chiar din prima zi, dar cu timpul, înzdrăvenindu-mă, aveam să reuşesc. Pentru început, cel mai bun îndemn la drumeţie era drumul însuşi, mărginit în dreapta de peisajul mirific al lacului iar în stânga de desişul umbros al pădurii.

Încă din dimineaţa următoare, mi-am pus în aplicare planul şi nu m-am abătut de la el zile de-a rândul. În afara câte unui indian care îţi oferea bostani ori poncho-uii, în schimbul tutunului, al ceaiului mate ori al zahărului, şi a câtorva copii în salopete, zorind spre şcoală, n-am întâlnit niciodată pe nimeni până în după-amiaza când, la debarcaderul din faţa casei doctorului, am zărit o femeie aşezată pe treptele ce coboară spre lac. Era roşcată şi purta o îmbrăcăminte sport, albă şi uşoară; îşi îmbrăţişa genunchii cu mâinile şi era nespus de frumoasă.

Am ajuns curând în dreptul casei doctorului. Femeia privea ţintă suprafaţa mişcătoare a apei Şi părea cufundată în gânduri. Brusc, a sărit în picioare, a luat-o la fugă pe scări în sus, dispărând în casă, fără ca eu să mă încumet s-o strig. Oare ce o alungase în chip atât de neaşteptat? Mă întrebam dacă m-a zărit. Cert e că nu se uitase nici o clipă înspre locul unde mă aflam. Oricum, dacă voiam să mă lămuresc cum stau lucrurile, n-aveam decât să sun la uşă, cu atât mai mult cu cât doream s-o revăd. Mi-am făcut însă, numaidecât, următoarea socoteală: dacă din cine ştie ce pricini n-are chef să mă vadă, ar fi o greşeală să dau buzna în casă. Nimănui nu-i place să i se impună prezenta cuiva. Cel mai bun lucru ar fi să plec; cu puţin noroc, asta îi va stârni curiozitatea.

Toată după-amiaza nu mi-am mai putut lua gândul de la femeia necunoscută. Degeaba îmi spuneam, plin de necaz, că mă port ca un puşti nătâng şi caraghios şi că, probabil, numai urmările blestematei aceleia de hepatite mă fac să mă simt de parcă aş fi iar în prima tinereţe ori mai degrabă într-o a doua copilărie. De ce mă prăpădeam atâta cu firea? Doar nu văzusem o zeiţă! „Uite ce e”, mi-am spus, vorbind de unul singur, „să-ţi intre bine în cap că pe meleagurile astea unica fiinţă ieşită din comun e plesiozaurul.”

Din fericire, am reuşit până la urmă să-mi stăpânesc neastâmpărul. Dacă nu mă înşel, înserarea m-a găsit citind nişte reviste vechi, pentru ca, mai apoi, după o cină foarte copioasă, să adorm buştean. N-am să ascund că în dimineaţa următoare, primul lucru pe care l-am făcut, imediat ce-am deschis ochii, a

fost să alerg la fereastră şi să privesc spre casa doctorului. Mi-era ciudă că nu-mi trecuse prin minte să iau cu mine un binoclu cu bătaie lungă.

După micul dejun, am pornit la plimbare, obsedat de imaginea femeii necunoscute. In joacă, fără să cred nici eu în ceea ce făceam, am prins s-o chem stăruitor în gând. Şi atunci s-a întâmplat ceva de-a dreptul extraordinar: privind în depărtare, am văzut cum necunoscuta iese din casă şi o ia pe drumul care urma să o poarte inevitabil spre mine.

După un timp, când am ajuns unul în faţa celuilalt, mi-a zâmbit şi ceva nelămurit din atitudinea ei m-a făcut să simt că între noi se statornicise deja un fel de înţelegere. Mi-a spus că o cheamă Flora Guibert, adăugind, în chip de explicaţie, că e nepoata profesorului Guibert. I-am spus, la rândul meu:

— Sunt notarul Aldo Martelli. Stau în casa prietenului meu Thompson.

Tocmai mă gândeam că buna-cuviinţă ar trebui să mă-ndemne să nu-mi dau pe faţă dorinţa de-a prelungi întrevederea şi de-a o reţine pe Flora cât mai mult lingă mine, când am băgat de seamă că fata nutrea aceeaşi dorinţă, fără să încerce însă câtuşi de puţin să şi-o ascundă. Aş fi vrut s-o invit la cină, dar m-am stăpânit, zicându-mi că femeilor nu le plac bărbaţii care se arată prea grăbiţi în treburile astea. Flora m-a întrebat:

— Mâine ne vedem?

— Ne vedem, am răspuns eu.

— Atunci, pe la nouă, tot aici?

— Tot aici.

În ziua aceea am fost nespus de bucuros şi ardeam de nerăbdare s-o revăd, în dimineaţa următoare, am regretat totuşi că nu ne dăduserăm întâlnire ceva mai târziu, pentru că nimic nu e mai îngrozitor decât să te îmbăiezi şi să-ţi iei micul dejun

contra cronometru. Când să ies, am întrebat-o pe doamna Fredrich dacă ar avea ceva împotrivă s-o invit pe nepoata doctorului Guibert la prânz.

— Ei, asta-i bună! Cum să am ceva împotrivă? Doar o ştiu pe copilă de când s-a născut. O cheamă Flora.

Am simţit dintr-o dată că-mi era dragă doamna Fredrich şi n-a lipsit mult să-i şi mulţumesc că rostise numele noii mele prietene, îmi făcea plăcere să vorbim despre Flora, aşa că am spus la întâmplare:

— E o persoană încântătoare. Comentariul doamnei Fredrich mi-a stricat însă toată plăcerea.

— Vai, e o fată atât de bună şi de serioasă, dar, credeţi-mă, n-are ceea ce se cheamă noroc! Urmează să se logodească cu un bărbat cu douăzeci de ani mai mare decât ea, şi cu asta v-am spus tot. O haimana fără diplomă universitară!

Preţ de câteva secunde, în timp ce doamna Fredrich îmi relata toate astea, m-am temut că aflase — să nu mă întrebaţi cum — de întâlnirea noastră şi că haimanaua cu pricina eram eu. M-am mai liniştit oarecum la gândul că nu mi se potrivea povestea cu diploma universitară. Cât despre vârstă, oricât de tânără ar fi părut Flora, tot nu puteam fi decât cu cel mult zece-cincisprezece ani mai bătrân ca ea.

Am pornit la drum, apăsat parcă de o teamă superstiţioasă: dacă n-am s-o mai văd niciodată, nici în ziua aceea, nici în vreo altă zi? Prea fusesem sigur că aveam să ne întilrum! Mă străduiam încă să-mi alung din minte presimţirea asta rea, când mi s-a părut că o zăresc printre trunchiurile copacilor, care alcătuiau, în locul acela, 0 pădurice foarte deasă. Nu mă înşelasem: acolo, ascunsă de rămurişul stufos, mai frumoasă decât în toate amintirile mele, mă aştepta Flora. Stătea pe jos, rezemată de trunchiul unui copac, şi mă chema lângă ea, fără vorbe, întinzând doar mâna şi făcându-mi semn cu degetul arătător.

— Când te gândeşti că aş fi putut trece fără să te zăresc!

Mi-am dat seama, nemulţumit, că exclamaţia mea aducea a reproş.

— Oricum, te-aş fi văzut eu, răspunse ea.

În clipa aceea, am simţit cum frumuseţea femeii, liniştea din preajmă şi locul acela ferit din pădure mă îmbiau, deopotrivă, s-o cuprind în braţe. Dar nu ştiam cum să fac. Între timp, pe nesimţite, Flora se desprinsese încetişor de trunchiul copacului, se lăsase pe spate şi acum îşi întindea braţele spre mine. M-a străbătut un fior şi, cuprins de ameţeală, m-am gândit totuşi că trebuia să-mi stăvilesc cât de cât avântul, deoarece nimic nu e mai respingător decât un bărbat scos din minţi de dorinţă; am avut însă curând dovada că Flora tânjea şi mai înfrigurată încă după îmbrăţişările mele.

Apoi, am invitat-o la prânz. I-am spus că, mai mult ca sigur, în chiar clipa aceea, doamna Fredrich, care ţinea mult la ea şi era nespus de dornică s-o vadă, trudeşte cu râvnă în bucătărie, pregătind o masă ca-n poveşti.

— Şi mie mi-e dragă, răspunse Flora. Să mergem. Dar mai înainte să trecem o clipă pe-acasă, l'„', '

Să-l anunţ pe unchiu-meu că nu voi lua prânzul cu el.

— Să ne grăbim, i-am spus. Oamnei Fredrich nu-i place să întârzii la masă.

Am intrat în casa doctorului Guibert. Flora m-a condus într-o odăiţă ticsită cu cărţi şi, arătându-mi un fotoliu, mi-a zis:

— Mă întorc imediat.

Pe peretele din faţa mea se afla un tablou pe care, mărturisesc, l-am privit fără pic de interes. Pe pânză nu era pictată decât o dungă verticală, lată, de culoare roşie, care se bifurca, asemeni unui y, în două linii oblice, mai fine, din care plecau nervuri roşii

şi albe. Mi-a trecut prin minte: „Până şi eu, dacă mi-aş pune în cap, aş fi în stare să pictez un tablou ca ăsta.”

Pe uşa pe care dispăruse Flora cu câteva clipe înainte, intră un bărbat îmbrăcat într-un halat alb. Era destul de bătrân, avea chipul stacojiu şi ochii albaştri. Am observat că îi tremurau mâinile. A spus:

— Martelli, presupun…

— Domnul doctor Guibert?

— Florita mi-a vorbit despre dumneata, îţi place regiunea? Nu se poate să nu-ţi placă!

— Da, îmi place.

— Rămâi mai mult timp pe aici?

— Numai câteva zile. Am venit să mă întremez puţin…

— Doar nu eşti bolnav!

— Am fost.

— Şi eu care credeam că plesneşti de sănătate! Ce ai avut?

— Hepatită.

— Un fleac. Ai rămas cu sechele? Pun rămăşag că nu mai eşti cel dinainte.

Am răspuns plictisit:

— Mă simt perfect.

Văzând cum îi tremurau mâinile, îmi venea să adaug: şi nici Parkinson nu am, spre deosebire de alţii.

— Şi cum de ţi-a trecut prin minte să vii tocmai la lacul Quillen?

— Prietenul meu Thompson mi-a pus la dispoziţie casa lui de aici. Voiam să respir aer curat şi să scap de griji.

— Spune, mai degrabă, că voiai să ai alt fel de griji... Ori poate nu ştii că oriunde te-ai duce, tot nu scapi de ele?

M-am gândit că o fi el bătrân şi înţelept, dar n-avea nici un motiv să-mi vorbească pe tonul ăsta superior, de parcă ar ţine să-mi dea mereu lecţii. Ca să-i plătesc cu aceeaşi monedă, am arătat cu un gest tabloul şi l-am întrebat:

— De unde aţi scos minunăţia asta? Mi-a răspuns cu un surâs:

— Nici eu nu mă pricep la pictură. E o Pasăre Phoenix de Randazzo.

— O ce?

— Un tablou de Willie Randazzo. Un pictor destul de cunoscut, prieten de-al Floritei. Dar uite că a sosit!

Fata îl anunţă:

— Iau masa cu Martelli.

Punându-şi mâna pe umărul meu, Guibert mi-a zis:

— Îmi răpeşti nepoata. Să ai grijă de ea. E o fiinţă minunată....

În privinţa asta n-aveam nici o îndoială, aşa că rugămintea bătrânului m-a mişcat. Am reflectat: „Trebuie să fiu prudent. Copila asta îmi place prea mult.” După ce am ieşit din casă, Flora m-a luat de mână şi m-a silit să alerg.

— Să mergem prin pădure, mi-a spus ea. Drumul e la fel de frumos ca şi cel de pe malul lacului.

„Da, dar e mai lung”, mi-am zis eu.

Am ajuns totuşi la timp. Doamna Fredrich a primit-o pe Flora fără să-şi ascundă afecţiunea şi bucuria, dar efuziunile ei n-au

ţinut mult, de teamă ca nu cumva să se răcească mâncarea. Orice ţi-ar pune doamna Fredrich pe masă, pe lângă că e o adevărată desfătare, ce merită toate laudele, îţi lasă şi o teribilă bună dispoziţie.

După ce doamna s-a retras, lăsându-ne singuri, ne-am sărutat îndelung, lângă şemineu. Apoi am luat-o de mână pe iubita mea şi am dus-o în dormitor. Aşa cum se întâmplase şi în pădure, am îmbrăţişat-o din nou cu atâta lăcomie, încât m-am gândit: „Nu trebuie să-mi pierd cumpătul. Probabil că par nebun.” Am simţit însă curând că patima cu care-mi răspundea Flora era mult mai dezlănţuită decât a mea şi m-am întrebat pe dată dacă nu era cazul să fiu mai ponderat, deoarece orice exces, cu timpul, dăunează sănătăţii.

Pe la patru, Flora mi-a spus că trebuie să plece, în sufragerie am dat de doamna Fredrich şi fata s-a pus la taclale cu ea. Cum intenţionam s-o însoţesc până acasă, mi-am amintit că o să se lase curând răcoarea serii şi n-ar strica să-mi pun un fular la gât. M-am întors în odaia mea şi dând cu ochii de pardesiul agăţat pe un umeraş, teama de a nu răci mi-a dat iarăşi ghes, şi l-am pus pe mine. În aceeaşi clipă mi-au ajuns la ureche, fără voia mea, frânturi din conversaţia celor două femei.

— Cu Randazzo tot aşa stau lucrurile? Întrebă doamna.

Flora răspunse:

— Nu chiar.

— Dar cum?

— Nu ştiu. Nu mai ştiu nimic. Toate mi se învălmăşesc în minte.

— Sărăcuţa de tine.

Sunt foarte gelos din fire. Nu exagerez cu nimic când spun că sângele a început să-mi clocotească în vine şi-mi puteam auzi inima zvâcnind. M-am sprijinit de uşă şi, de teamă să nu mi se

observe tulburarea, am numărat până la o sută înainte de a ieşi din odaie.

Doamna Fredrich ne-a însoţit în grădină şi ne-a deschis portiţa care dădea înspre pădure. N-am apucat însă să facem decât trei sau patru paşi, şi Flora s-a oprit, exclamând:

— Acum ştiu cât de mult te iubesc!

— Pentru ca imediat să adauge, de data asta aproape strigând, pe un ton triumfător: O luăm pe malul lacului!

— Bine, am răspuns eu, cu o voce pierită, care mi-a sunat şi mie neplăcut.

Cu un gest hotărât, mi-a cuprins mijlocul şi m-a silit iar să alerg în pas cu ea.

— Să nu cumva să-ţi treacă prin minte că sunt grăbită să ajung acasă. Alerg pentru că sunt fericită.

— În curând se lasă seara, i-am atras eu atenţia. 107

Flora n-a auzit ori n-a dat importanţă vorbelor mele. A spus:

— Ce zi minunată! Te-am iubit acolo, în pădure, printre copaci, şi te-am iubit şi mai tare după masă, la tine în odaie.

Mă agasa gândul că Hora avea pe un altul, iar faptul că era atât de frumoasă mă întărită parcă şi mai mult. Trebuie că sunt prea sensibil, iar nevoia mea de sinceritate e exagerată. Mi-am spus că, de vreme ce eram atât de nerăbdător să lămuresc lucrurile, cel mai simplu ar fi fost să-i cer o explicaţie. Riscam însă să se înfurie şi să-mi trântească o minciună. Prin urmare, dacă voiam cu orice preţ să aflu adevărul, trebuia să mă port în aşa fel încât să nu-i trezesc bănuielile.

— Ce-i cu tine? M-a întrebat ea.

— Nu mă simt bine, am răspuns. Şi din nou mi-am auzit firul acela de voce care suna meschin şi ipocrit.

— Nu mai veni cu mine dacă nu te simţi bine. Sunt obişnuită să umblu de una singură prin locurile astea. Dar bagă de seamă: nu te apropia prea mult de malul lacului. E primejdios.

Mi-am zis: „îşi închipuie că sunt bolnav şi că slăbiciunea m-ar putea face să-mi pierd echilibrul şi să cad în lac.” Era cât pe-aci să-i dezvălui adevăratul motiv al indispoziţiei mele. Eram jignit văzând cum nu pricepe că totul e din vina ei.

Am crezut că îndată ce o să ne despărţim, n-am să mă mai frământ atâta. Mă înşelasem însă. Rămânând singur, m-am simţit la fel de neliniştit şi de indispus. Noroc cu ceaiul cu sconcs, pâinea prăjită şi dulceaţa de zmeură pe care mi le-a servit doamna Fredrich. Am mâncat zdravăn şi cu poftă şi, ca prin minune, mi-a revenit buna dispoziţie. Au contribuit la asta, probabil, şi cele două momente ale zilei când m-am culcat cu Flora, întotdeauna după o lungă abstinenţă, amorul fizic îţi redă vigoarea. Dar nici să exagerezi nu e bine; data viitoare am să caut să fiu mai cumpătat.

De altfel, cel mai bun lucru în relaţia mea cu Flora era să primesc ceea ce va binevoi ea să-mi dea, fără să mă implic în nici un caz sufleteşte. Dacă îmi amintesc bine, tot atunci mi-am spus: „Am destule dovezi că e o femeie uşuratică. De aici până la promiscuitate nu mai e decât un pas... Aşa sensibil cum sunt, trebuie neapărat să am grijă şi să mă păzesc, dacă nu vreau să sufăr.” Ultimele ore ale serii le-am petrecut citind lângă cămin. După o cină excelentă, pe care am savurat-o cum se cuvine, am dormit dus până a doua zi.

M-am trezit extrem de bine dispus şi într-o formă fizică de zile mari. Mi-am propus să-mi reprim dorinţa de-a o întâlni pe Flora ca şi nerăbdarea de a afla adevărul despre rivalul meu. Şi ca să-mi ating scopul, n-aveam decât să-i urmez cu fidelitate sfatul, evitând plimbările pe malul lacului şi luând-o în direcţie opusă, spre sat. Mi-am pus în gând ca după-amiază să iau barca şi să pescuiesc în voie. Îmi plăcea să cred că ziua aceea avea să fie pentru mine o încercare grea, din care speram să ies întărit. Ce n-aş fi dat însă s-o văd numaidecât pe Flora!

Plimbarea de dimineaţă n-a fost chiar neplăcută, iar oamenii de prin partea locului s-au arătet destul de prietenoşi cu mine. În sat, am cumpărat un poncho ţesut de indieni şi o sticluţă cu Licoarea Maicilor, un leac pentru prevenirea tulburărilor stomacale (atât de frecvente la gurmanzii de felul meu), a cărui eficacitate o verificasem în mai multe rânduri şi care nu lipseşte niciodată din trusa mea cu medicamente.

În timpul prânzului, doamna Fredrich n-a adus vorba despre Flora, iar eu m-am ferit să-i rostesc numele, ca să nu dau senzaţia că mi-ar fi dor de ea. M-aş fi bucurat să aud că noua mea prietenă a trecut în cursul dimineţii pe la doamna Fredrich întrebând de mine. Mă cuprindea un soi de ameţeală numai la gândul că mai aveam de aşteptat o după-amiază şi o noapte întreagă până s-o întâlnesc; şi totuşi mi-am spus încă o dată că nu trebuie să cedez ispitei de a o vedea, dacă voiam ca sacrificiul ăsta să-mi slujească la ceva.

În vreme ce pregăteam momeala pentru peşti, mi-a venit în minte o frază pe care obişnuiesc s-o spun oricui binevoieşte să mă asculte: pentru mine paradisul înseamnă o după-amiază petrecută la pescuit. Cu toate astea, dacă e să fiu sincer până la capăt, mărturisesc că, punând în funcţiune motorul bărcii, m-am simţit mai curând resemnat decât bucuros: adevărul e că singurul lucru care mi se părea important era s-o văd pe Flora; în rest, tot ce făceam mă scotea din sărite, de parcă ar fi fost o îngrozitoare pierdere de vreme.

Am aruncat undiţa şi am lăsat momeala să plutească mai departe de barcă, înaintând extrem de încet, pentru ca zgomotul motorului să nu alunge peştii. Când am ajuns în mijlocul lacului, barca a început dintr-o dată să se legene din ce în ce mai tare, ca şi cum un animal monstruos, din adâncuri, s-ar fi înverşunat s-o răstoarne, zgâlţâind-o din răsputeri. Am reuşit, cu chiu cu vai, să accelerez, şi barca s-a urnit din loc cu o smucitură puternică. Am privit înapoi, de teamă să nu fiu urmărit. Timp de o secundă, am văzut ori poate mi s-a năzărit numai, în albul imaculat al apei, care se învolbura în urma bărcii o dâră de sânge. Deşi înaintam cu toată viteza, drumul până la debarcader

mi s-a părut interminabil. După ce am simţit pământul sub picioare, am mai aruncat o privire înspre larg: lacul arăta la fel de liniştit ca întotdeauna; am intrat în casă. Trebuie să recunosc că nu m-am simţit în siguranţă decât în clipa când am închis uşa în urma mea. Fără să pară surprinsă, doamna Fredrich a constatat:

— V-aţi întors repede. Pe unii îi plictiseşte pescuitul.

— Nu e cazul meu, doamnă, pe mine m-a gonit teama că mi s-ar putea întâmpla o nenorocire.

— Barca lua apă?

— Nici o picătură, doamnă, însă a început să se zgfltiie din senin. Nu ştiu ce animal o fi fost dacă nu acceleram, vă jur că m-ar fi răsturnat.

— Nu vă faceţi griji. N-am ieşit la pescuit decât o singură dată în viaţă şi pot să vă spun că am păţit la fel.

— A vrut, aşadar, să vă răstoarne şi pe dumneavoastră?

— Când am ajuns în mijlocul lacului, mi s-a făcut deodată teribil de frică. N-aveam decât un singur gând: să mă întorc repede la mal.

— Bine, dar v-a zgâlţâit sau nu barca?

— Nu. Dar şi mie mi-a fost frică.

— Mă duc la mine în odaie să citesc puţin.

— Să citiţi neapărat ceva frumos, ca să vă scoateţi din cap…

Am avut impresia că ar fi spus: „bazaconiile astea”. Mă cunosc îndeajuns de bine ca să ştiu când e să mă apuce un acces de furie, după cum ştiu şi că o criză de felul ăsta dăunează sănătăţii, aşa că am preferat să nu-i răspund şi să mă duc în camera mea.

Dimineaţa următoare a venit cu ploaie şi frig. Cum vremea rea a ţinut până spre seară, am rămas tot timpul în casă, de teamă să nu mă pomenesc cu vreun guturai.

A doua zi am ieşit să mă plimb. Ciudat lucru: două zile de inactivitate au fost suficiente ca să-mi risipească bruma de rezistenţă fizică pe care o dobândisem în drumeţiile mele anterioare. Nici n-am parcurs bine jumătate din drum, că m-am şi simţit ostenit şi a trebuit să mă aşez pe o piatră, ca să-mi mai trag sufletul.

Stăteam şi priveam lacul. Dintr-o dată, mi s-a părut că zăresc sub apă, dar fără să am destul răgaz să văd desluşit, un corp mare, roşietic, care a pierit cu repeziciune în adâncuri, de parcă ar fi fost doar un reflex irizat al apei. Ar fi putut fi un animal ori poate un înotător; din moment ce nu mai ieşea la suprafaţă, mi-am zis că o fi totuşi un animal... Vreun monstru al lacului, ale cărui mişcări aduceau cu cele ale unui om care înoată. Mai aveam încă o ipoteză: putea fi un cadavru, adus pentru câteva clipe la suprafaţă de curenţii din adânc. „E foarte posibil să fie curenţi”, mi-am zis, „de vreme ce lacul comunică, nu ştiu exact în ce fel, cu Oceanul Pacific. O fi fost poate un pescar mai puţin norocos decât mine. Ori, dacă nu, cine ştie, chiar monstrul care a încercat să-mi răstoarne barca.” Mi-am amintit atunci că Flora mă sfătuise să nu mă apropii de lac: am sărit numaidecât în picioare şi m-am dat câţiva paşi înapoi, spunându-mi, în chip de concluzie, că probabil animalul urmărea să mă înhaţe, din moment ce-mi tot dădea târcoale.

Mi-am continuat apoi drumul. Mă străduiam să-mi adun gândurile, imaginându-mi cum am să-i povestesc Florei despre animalul pe care îl văzusem, ori mi s-a părut numai că-l văd, când am avut impresia că ceva alb se mişcă sub apă. Curiozitatea a fost mai puternică decât prudenţa, şi m-am apropiat din nou de mal. Am desluşit, cum să spun, un corp alb, ori poate un obiect, care acum se îndepărta şi care aducea cu un câine foxterrier ori mai degrabă — ceea ce era o absurditate şi mai mare — cu un miel. Am mai zăbovit puţin, sperând că la un

moment dat va ieşi la suprafaţă ca să respire. L-am pierdut însă, curând, din ochi.

După ce am ajuns la casa doctorului, Flora m-a dus tot în odăiţa înţesată cu cărţi, în care mai fusesem, invitându-mă cu un gest să iau loc în fotoliul din faţa tabloului. Nu ştiu de ce lucrul ăsta mi s-a părut a fi de rău augur.

Fata era calmă şi se purta faţă de mine cu o anume răceală. Nu-mi trecuse nici o clipă prin minte că s-ar putea s-o găsesc atât de schimbată; acum, aş fi dat orice să fie iar veselă şi drăgăstoasă. Gelozia, dar şi faptul că-mi era ruşine s-o recunosc, m-au făcut să o rănesc pe Flora cu tactica mea stupidă. Sărmana, la început crezuse orbeşte în dragostea noastră, pentru ca apoi, fără să se înşele câtuşi de puţin asupra sensului absenţei mele din ultimele două zile, să-şi vadă spulberate toate iluziile. Cred că m-ar fi iertat dacă i-aş fi mărturisit că mă purtasem în felul ăsta pentru că eram gelos; orgoliul însă m-a împiedicat s-o fac.

— Înainte de a te fi cunoscut, mi-a spus Hora, eram îndrăgostită de un alt bărbat. Poate că a fost o dovadă de laşitate din partea mea, dar n-am îndrăznit să-l urmez. Din clipa în care te-am văzut, am fost sigură că am întâlnit adevărata iubire, iubirea totală, mă înţelegi?

— Fireşte că-nţeleg. Şi eu am simţit la fel.

— Am crezut că, alături de tine, am să-l uit pe Willie.

— Willie? Cine e Willie?

Mi-a stat pe limbă să-i zic: „Cine dracu' mai e şi Willie ăsta?” Flora mi-a răspuns:

— Randazzo. Marele pictor.

Pentru prima oară mi s-a părut că o aud rostind o prostie. Şi totuşi, descoperind că gusturile ei nu erau infailibile, n-o iubeam

mai putin. Dimpotrivă, mă simţeam înduioşat şi îndreptăţit să adopt rolul bărbatului protector. Ceea ce e întotdeauna plăcut.

— Va să zică nu l-ai putut uita pe Willie şi nu mai ştiu cum?

— Nu, n-am putut. Poate că nici tu nu m-ai ajutat prea mult... Alaltăieri dimineaţa n-ai venit să mă vezi, iar după-masă te-ai dus la pescuit.

— Îmi place să pescuiesc...

— Nu mă-ndoiesc de asta... Iar după aceea, ieri...

— Am rămas acasă pentru că era frig şi zloată.

— Bine... Nu-ţi cer decât să-ncerci să înţelegiCa să-l părăsesc pe Willie, aveam nevoie ca tu să mă iubeşti foarte tare.

— Dar te iubesc foarte tare.

— Ştiu, ştiu, dar nu îndeajuns. Te rog mult să nu-ţi faci o părere greşită...

— În legătură cu ce?

— Ţi-am spus adineauri că n-am îndrăznit să-l urmez pe Willie. Să nu crezi cumva că Willie ar fi un om rău. Poate că uneori e cam violent, însă e foarte loial şi, în fond, înţelegător.

De fiecare dată când o auzeam pe Flora pronunţând numele lui Willie, mă apuca o furie teribilă.

— Da, trebuie să fie un om minunat, nimic de zis, dacă te-ai agăţat de primul fraier care ţi-a ieşit în cale, numai ca să nu pleci cu el...

— Nu vorbi aşa... E limpede. Trebuie să-ţi explic totul, de la început, altfel n-ai să înţelegi nimic, îţi aminteşti că te avertizasem să nu te apropii de lac?

Nu ştiu cum se face, dar nu mi-a venit să-i vorbesc despre câinele alb, ori mai bine zis despre miel. I-am răspuns:

— Oarecum, înainte însă, lasă-mă să-ţi povestesc ce lucru cumplit mi s-a întâmplat.

I-am relatat episodul cu barca. Flora s-a îngrozit de-a binelea. Ce deosebire între reacţia ei şi cea a doamnei Fredrich! Nu numai că nu mi-a pus la îndoială vorbele, dar n-a făcut niciunul din comentariile enervante ale celeilalte. Mi-am zis: „Femeia asta mă iubeşte cu adevărat.” Cum nu-mi mai rămăsese mare lucru de spus, iar ea continua să-mi ceară tot felul de amănunte, i-am povestit şi ceea ce văzusem în apă, când m-am aşezat să mă odihnesc pe malul lacului, îngrijorată, Flora mi-a amintit:

— Ţi-am spus să nu te apropii de apă.

M-am gândit atunci că, stârnindu-i compasiunea, o voi face, poate, să mă iubească din nou ca înainte.

— Dacă tot mă părăseşti, ce rost mai are să mă păzesc?

Am rostit întrebarea cum nu se poate mai teatral, ca un don Juan de duzină, pe care nu-l interesează decât efectul imediat al replicii sale. N-am crezut însă că spusele mele o vor mâhni atât de tare. Ochii ei frumoşi mă priveau acum plini de spaimă şi îndureraţi. Aproape că mi-a fost ruşine de mine însumi. Flora m-a încredinţat că o să-mi explice totul, cerându-mi să păstrez taina asupra celor ce aveam să aflu. Am făgăduit să-i respect rugămintea.

— Îmi asum o mare răspundere, a zis ea, dezvăluindu-ţi lucrurile astea, fără să-i cer voie unchiului.

Voiam s-o întreb ce amestec are doctorul Guibert în treburi care ne privesc doar pe noi doi, însă Flora nu mi-a mai dat răgaz şi a început să povestească.

Mi-a spus că s-a aflat mereu în preajma doctorului Guibert, ajutându-l în munca de cercetare şi de laborator, dar că la

sfârşitul anului trecut lipsise o vreme, lăsându-l singur. Cu aerul cel mai firesc din lume, Flora mi-a povestit că plecase atunci cu Randazzo, pentru o săptămână, la Buenos Aires. S-a întors abia după patru luni, cu inima cât un purice la gândul reproşurilor cu care o va întâmpina bătrânul. Spre surprinderea ei, acesta nu numai că n-o dojenise, dar nici măcar n-a întrebat-o ce a făcut în tot acest răstimp. A primit-o cu braţele deschise, entuziast, cu faţa radiind de bucurie, şi a exclamat:

— Am o veste mare. Una din două: ori mă înşel amarnic, ori am descoperit izvorul tinereţii.

— Unde? Răspunsul doctorului fusese năucitor:

— În somon.

Din clipa în care am aflat că Flora petrecuse câteva luni cu omul acela, am simţit că-mi fuge pământul de sub picioare şi aproape că n-am mai fost în stare să urmăresc firul povestirii; era ca şi cum aş fi primit o lovitură de măciucă în moalele capului. Nu m-am dezmeticit decât atunci când a pomenit de somon. Din fericire, mi-am revenit tocmai la timp ca să înţeleg despre ce era vorba: în somoni există o glandă care-i întinereşte în momentul în care se pregătesc să pornească în lunga lor călătorie spre mare. Glanda funcţionează o singură dată în viaţă — asta pentru ca ei să-şi înceapă dificilul periplu în deplină putere. Flora mi-a explicat:

— Dacă aceeaşi glandă ar funcţiona la om, acesta şi-ar redobândi vigoarea de la douăzeci de ani.

Naiba ştie ce m-a apucat în clipa aceea, dar m-am repezit să-i spun că, pentru un bărbat, partea cea mai frumoasă a vieţii vine după treizeci, dacă nu după patruzeci de ani. Cum Flora tăcea, m-am încumetat s-o întreb:

— Când îmbătrâneşte, somonul se întoarce să moară în râul ori în lacul în care s-a născut?

— Fireşte, dar nu despre asta e vorba, mi-a răspuns ea şi a continuat să-mi povestească.

Implantarea glandei peştelui în organismele altor specii a ridicat o serie de dificultăţi, pe care, în cele din urmă, doctorul Guibert le-a învins. Flora asculta cu luare-aminte explicaţiile unchiului său şi le comenta apoi cu Randazzo. Cu câtva timp în urmă, acesta îi mărturisise: „Norocul de a te fi întâlnit a venit o dată cu nenorocul de a fi împlinit şaizeci de ani.” Aflând de experienţele lui Guibert, a rugat-o pe Flora să pună o vorbă bună pe lângă acesta, ca să fie trecut „pe lista de aşteptare a cobailor”. Guibert nu s-a lăsat uşor convins: la început, a afirmat că metoda lui nu era încă atât de bine pusă la punct încât să poată fi aplicată, fără riscuri, la oameni. Apoi, cum dorinţa lui Randazzo de a întineri era tot atât de mare ca şi aceea a lui Guibert de a face experimentul, acesta din urmă a acceptat, deşi nu înainte de a-l avertiza că glanda nu provoacă întinerirea imediat după implantare; era vorba de un proces de durată, ca şi la somon… „Dacă am înţeles bine”, ar fi spus Randazzo, „somonul nu întinereşte până nu ajunge la mare.” „Nu, lucrurile stau exact invers: somonul nu ajunge la mare până nu întinereşte. El se lansează în marea aventură a călătoriei numai atunci când se simte din nou stăpân pe puterile sale, după ce şi-a redobândit tinereţea. Ca să te liniştesc, îţi reamintesc că toţi somonii, dar absolut toţi, ajung la mare. Asta înseamnă că glanda funcţionează întotdeauna, fără greş.”

Flora mi-a mai povestit că operaţia a avut loc în laboratorul unchiului ei, aflat în casa unde stăteam noi acum de vorbă, şi că lui Randazzo i-au fost implantate patru glande, corpul omenesc fiind mult mai mare decât cel al somonului. Nu s-au semnalat fenomene de respingere. Randazzo s-a pus atât de repede pe picioare, încât, la un moment dat, cei doi, unchiul şi nepoata, au avut chiar impresia că acesta ar întineri văzând cu ochii. Şi totuşi, la câteva zile după aceea, s-a ivit o complicaţie de ordin respirator şi un soi de iritaţie a pielii. Apoi dificultăţile de respiraţie s-au accentuat, devenind tot mai frecvente. Radiografia toracelui, pe care i-a făcut-o Guibert, a pus în evidentă o diminuare serioasă a capacităţii plămânilor. În ciuda

tratamentului intens cu vasodilatatoare, afecţiunea continua să se agraveze. Cât despre piele, iritaţia apăruse din cauză că aceasta începuse să se descuameze. Câteva zile mai târziu, într-o altă radiografie, plămânii pictorului păreau parcă uscaţi şi chirciţi, în acelaşi timp însă, Flora a avut impresia că observă apariţia unor plămâni noi. Asta i-a redat speranţele, dar Randazzo a prins pe neaşteptate să se sufoce. Doctorul Guibert n-a stat nici o clipă pe gânduri. Sub ochii îngroziţi ai Florei şi fără să scoată o vorbă, l-a dus pe Randazzo în braţe până la mal, l-a aruncat în lac şi, imediat după aceea, i-a apăsat ceafa, nelăsându-l să iasă la suprafaţă. Flora a dat să-şi salveze iubitul, dar a văzut uimită că acesta se mişca în voie sub apă. Plămânii aceia noi, pe care-i remarcase ea, erau de fapt branhii. Din când în când, Randazzo scotea capul din apă, astupându-şi nările cu mâna, şi-i striga doctorului, cu o voce înăbuşită: „N-am să ţi-o iert niciodată! Ai să mi-o plăteşti! Dacă nu mi-o trimiţi pe Flora, te omor!” Fata nu se putea nicicum hotărî să se întoarcă în casă, lăsându-l acolo, în apă, şi a mai zăbovit o vreme, discutând cu el, lucru care pe Randazzo l-a obosit peste măsură. Când Flora i-a spus: „Unchiul n-avea de unde să ştie că în locul plămânilor au să-ţi crească branhii”, Randazzo a ieşit în mai multe rânduri la suprafaţă, strigând de fiecare dată: „ştia! Ştia! Doar a încercat mai întâi pe animale”. Flora l-a întrebat dacă îi era frig; se pare că la început da, dar că pe urmă s-a obişnuit, „îţi aminteşti că mi se descuama pielea? Ei bine, acum am solzi! Crede-mă, dacă reuşesc vreodată să ies din apă, unchiul tău n-are nici o scăpare!” „Din punct de vedere fizic, nu sufăr”, spunea Randazzo. „Nu văd însă cum am să mă împac cu gândul ca n-am să mai pot picta.” Nu ştiu de ce, dar constatarea asta, care pe Flora o tulbura nespus, mi se părea teribil de ridicolă, şi aproape că am izbucnit în râs. Se pare totuşi că nimic nu-l înfuria mai tare pe Randazzo decât relaţia mea cu Flora. A afirmat că ei nu-i va face nici un rău, dar că pe mine şi pe Guibert ne va omorî. Mă întrebam nedumerit de ce şi pe mine, de vreme ce, neavând habar de existenţa lui, nu-mi trecuse nici o clipă prin gând că-l răpesc, iar dacă era să mi se găsească vreo vină pentru că-i răpisem dragostea Florei, aceasta trebuia pusă, oricum, pe seama legilor firii, care sunt mai presus de noi toţi. Flora a încercat să-i explice că în cazul în care o să-l ucidă pe unchiul

său, ea nu va mai putea niciodată să-l urmeze, „în ziua în care vei veni la mine, în lac, am să-l iert. Ţi-o jur.” S-a scufundat sub apă; când a ieşit din nou la suprafaţă, a ţipat: „Pe celălalt însă nu-l iert.” S-a dat iarăşi la fund şi, când s-a înălţat încă o dată deasupra apei, a strigat, cu aceeaşi înverşunare, deşi părea cu desăvârşire sleit de puteri: „Nu-l iert!” Recunosc că am răsuflat uşurat la gândul că nătărăul acela era acolo unde era.

Randazzo n-avea nici cea mai mică îndoiala că Flora îl va convinge în cele din urmă pe Guibert s-o opereze. Cel puţin, asta era senzaţia fetei.

— Crede în dragostea mea, spuse ea, clătinând din cap, şi mi s-a părut că ar fi vrut să adauge, răzgândindu-se în ultima clipă: „Nu ca alţii”; apoi a continuat: Mai rău e că la început nu eram deloc sigură de mine însămi. Totul mă îngrozea. Şi apa îngheţată a lacului, şi ideea de a-mi schimba radical felul de viaţă, trăind în mijlocul unor animale de care am oroare. Nu mi-au plăcut niciodată peştii.

O înspăimânta mai cu seamă gândul că, probabil, v-a trebui să-l însoţească pe Randazzo, după întinerirea acestuia, în lunga călătorie spre mare. Cu toate astea, a stăruit pe lângă unchiul ei să-i implanteze glandele. Mai întâi, acesta nici n-a vrut să audă de aşa ceva. „Cum de-şi poate închipui Randazzo că o să-mi transform nepoata iubită într-un somon? De altfel, la vârsta ta, implantul n-are nici un sens, şi apoi, metoda nici n-a fost experimentată îndeajuns. Când l-am operat pe Randazzo, nu ştiam că glanda va provoca modificări ale sistemului respirator. Ceea ce s-a întâmplat a fost o eroare de neiertat. A doua oară însă n-ar mai fi vorba de eroare.”

Nu mi-am putut stăpâni curiozitatea şi am întrebat-o pe Flora cu ce se hrăneşte Randazzo. Mi-a răspuns numaidecât, uşor stânjenită:

— Cu peşti mai mici, presupun. Roşindu-se toată, mi-a explicat că în primele zile îi dăduseră mâncare obişnuită, însă operaţiunea se dovedise foarte anevoioasă, deoarece mâncarea se împrăştia în apă. Au încercat apoi cu peşte, lucru care părea

să-l mulţumească mai mult pe Randazzo, dar, din păcate, ceea ce-i puteau ei oferi era în cantităţi neîndestulătoare. Din Pricina asta, probabil, Randazzo, care devenise extrem de irascibil, le-a spus într-o bună zi să nu se mai ostenească să-i aducă mâncare. „Din clipa aceea, n-a mai avut încotro şi a fost nevoit, sărmanul, să-nveţe să-şi procure hrana aşa cum o făceau celelalte vieţuitoare ale lacului.”

Flora a mai adăugat că Randazzo era un bărbat cu o voinţă extraordinară, care reuşea să obţină întotdeauna ceea ce-şi punea în minte. Apoi mi-a mărturisit că din ziua în care ne cunoscuserăm, mizase pe mine, asemeni unui jucător de ruletă care mizează totul, toate jetoanele şi întregu-i avut, pe un singur număr. Şi numărul nu a ieşit.

— Nu-ţi fac vreo vină, mi-a spus ea. Adevărul e că m-am agăţat de tine ca de un colac de salvare. Am crezut că destinul a potrivit în aşa fel lucrurile încât să ne întâlnim şi că ceea ce ne-a legat, din prima clipă, ţine de miracol.

— Dar chiar aşa şi e! Am protestat eu.

— Până la un punct... De fapt, speranţa mea era cam absurdă. Voiam să-ntâlnesc marea iubire, o iubire care să-mi îngăduie să-l părăsesc pe Randazzo, fără remuşcări, lăsându-l să trăiască singur în lumea aceea a lui, atât de deosebită de a noastră.

Mi-a spus că purtarea mea o îndurerase nespus, dar în acelaşi timp o trezise la realitate şi că, în definitiv, a fost mai bine că s-a întâmplat aşa. Acum era limpede pentru ea că eu nu o iubeam atât de mult ca Randazzo.

Am întrebat-o de ce a încercat Randazzo să-mi răstoarne barca.

— Pentru că te văzuse împreună cu mine. Şi pentru că e la fel de gelos ca şi tine, dar mult mai nestăpânit. Mi-a spus că i-ai rănit braţul cu elicea.

— Îţi repet, a vrut să-mi răstoarne barca. Are, probabil, ferocitatea aceea instinctivă a lighioanelor care trăiesc sub apă.

— Nici vorbă! Când simte că cineva se poartă cum se cuvine, e în stare să treacă peste orice resentiment. E foarte nobil şi foarte înţelegător. Te asigur că dacă unchiul mă operează, Willie o să-l ierte. Da, da, aşa cum auzi, o să-l ierte.

Ajunsă în acest punct al discuţiei noastre, Flora renunţă la aerul aparent neînduplecat de până arunci şi la răceala care părea uneori să răzbată din vorbele sale, spunându-mi că dacă o iubeam cu adevărat, aşa cum îi dădusem de înţeles, Guibert ar putea să ne opereze pe amândoi. Uluit peste măsură, am bâiguit:

— Cum adică să ne opereze pe amândoi?

— Dacă ai cât de cât încredere în mine (şi până acum nu te-am dezamăgit), trebuie să mă crezi când îţi spun că am putea trăi toţi trei laolaltă, în bună înţelegere. Randazzo mă iubeşte îndeajuns de tare ca să accepte să mă împartă cu altcineva.

Mărturisesc că prima mea reacţie a fost panica. Faptul că mi-am ascuns spaima a fost probabil un gest instinctiv, de apărare, simţind în străfundurile mele că trebuie să mă agăţ din răsputeri de lumea noastră şi să nu mă las târât în lumea aceea misterioasă şi ameninţătoare unde se găsea acum nefericitul Randazzo. Mi-am zis apoi, cu aceeaşi hotărâre, că era de datoria mea s-o împiedic şi pe Flora să ajungă acolo. Mai întâi m-am arătat sceptic în privinţa posibilităţii ca Randazzo să mă tolereze în preajma lor. Flora mi-a răspuns că din punctul ăsta de vedere n-aveam de ce să-mi fac griji deoarece îl cunoaşte mult mai bine decât mine. Atunci am rugat-o să amânăm o vreme operaţia, ţinând cont că pe 19 trebuia să mă reped pentru două zile la Buenos Aires, să rezolv problemele legate de actele unei cliente mai vechi, doamna de Pons. Am insistat asupra faptului că nu voi sta mai mult de două zile. Reacţia Florei a fost ciudată şi oarecum contradictorie. Pretextul — deoarece aşa interpretase ea vorbele mele — i s-a părut, nu ştiu de ce, caraghios, dar în acelaşi timp a întristat-o vădit, ceea ce era firesc, dacă te gândeşti că despărţirile sunt întotdeauna dureroase. Văzând că niciunul din argumentele de până acum n-a reuşit s-o convingă, i-am spus că eu unul nu pot să mă împac cu ideea că n-o să fie

doar a mea, oricât de dispus s-ar arăta Randazzo s-o împartă cu mine. La drept vorbind, mă temeam c-o să-mi răspundă: „înseamnă că mă iubeşti mai puţin decât el.” In mod surprinzător însă, nu numai că n-a zis nimic, dar a părut chiar mişcată. Viaţa e o partidă de şah şi n-ai de unde să ştii niciodată sigur dacă mutarea pe care o faci îţi va aduce victoria sau înfrângerea. Am crezut atunci că punctul câştigat era în favoarea mea. De câştigat, îl câştigasem, dar, ce folos, din moment ce asta m-a apropiat şi mai mult de primejdie, într-adevăr, Flora a început să mă îndemne să-mi înfrânez pornirile şi să nu îngădui ca gelozia să ne zădărnicească planul de a trăi împreună. Cu timpul, voi ajunge să privesc ideea de-a o împărţi cu un altul — oricât de inacceptabilă mi s-ar părea ea acum — cu mult mai multă îngăduinţă. De-abia atunci vom cunoaşte toţi trei fericirea.

— Totuşi mai poate fi un obstacol, m-am repezit eu să-i spun. Cine ştie dacă unchiul tău o să fie de acord să...

— Ce-ţi trece prin minte? M-a întrebat ea, pentru ca imediat să adauge pe un ton mai ghiduş: Unchiul de-abia aşteaptă să mai găsească nişte cobai...

— S-ar putea să ai dreptate, îmi amintesc că s-a arătat foarte interesat de starea sănătăţii mele, chiar de la prima noastră întâlnire, şi mai că s-a supărat aflând că am fost bolnav. Se gândea probabil că nu sunt bun pentru experienţele lui.

— Da' de unde! Eşti sănătos tun!

— Mai ştii, poate că e totuşi contraindicat să te operezi, o dată ce ai avut hepatită...

— Dinspre partea asta, fii liniştit. Te asigur că nu există nici un inconvenient. Sărmanul meu unchi, nu mă are decât pe mine... Dacă mă trimite în lac, va rămâne singur. Cine o să-i mai dea o mână de ajutor la laborator? Ai să vezi că n-o să-mi vină totuşi prea greu să-l conving. Nu poate să-l sufere pe Randazzo, aşa că va fi foarte bucuros să te ştie lângă mine.

Apoi, Flora m-a luat de mână, m-a dus în odaia ei şi am făcut dragoste. La început n-am prea fost în largul meu, gândindu-mă că n-ar fi exclus ca Guibert să dea buzna peste noi. Cum Flora nu se arăta câtuşi de puţin îngrijorată de o astfel de eventualitate, lăsându-se cu totul în voia desfătării, i-am urmat exemplul. Vorba aceea, femeia dă tonul iar bărbatul îi ţine isonul.

Despărţirea noastră a fost sfârşietoare. Mă iubea din nou ca înainte, chiar dacă nu-şi ascundea îndoielile în legătură cu făgăduiala mea de a mă întoarce curând. Văzând-o atât de neîncrezătoare, n-am mai îndrăznit să aduc vorba despre cealaltă promisiune a mea, şi anume aceea de a mă lăsa operat de Guibert. „Faptul că mă iubeşte, deşi nu crede în vorbele mele", mi-am spus eu, „e încă o dovadă a dragostei sale neţărmurite pentru mine. Ce deosebire faţă de felul în care m-am purtat eu!"

La Buenos Aires totul părea să se desfăşoare, la început, conform planului. Eram atât de entuziasmat de regiunea lacului Quillen, încât Thompson, mândru de ideea pe care mi-o sugerase, a fost întru totul de acord să-mi prelungesc concediul şi să mă întorc cât mai grabnic acolo. Am întocmit actele, iar doamna de Pons le-a semnat, în ziua următoare, când am întrebat de Thompson, mi s-a spus: „A anunţat că nu vine azi." „E adevărat că ieri avea guturai şi parcă nu se simţea prea bine", am comentat eu. L-am sunat numaidecât acasă. Avea gripă, dar susţinea că în douăzeci şi patru de ore are să se pună pe picioare, iar a doua zi va fi negreşit la birou. A făcut însă temperatură mare şi a lipsit mai mult de o săptămână, aşa încât am fost silit să-mi amân întoarcerea la Quillen şi să preiau două din afacerile asociatului meu. Am avut cel puţin satisfacţia de a o auzi pe secretară, care nu mă prea înghite, afirmând: „întotdeauna am susţinut că sunteţi de neînlocuit la «Thompson şi Martelli»." Mărturisesc că în sinea mea i-am dat dreptate. Ba chiar mi-am spus: „Amânarea asta, care a intervenit fără voia mea, mă cam nelinişteşte, dar poate că tot răul e spre bine: Flora va avea răgaz să chibzuiască pe îndelete şi poate că n-o să

mai ţină morţiş la ideea aceea care uneori mi se pare atât de absurdă şi de respingătoare.”

Când, în cele din urmă, am sosit la Quillen — într-o după-amiază cu puţin înainte de apusul soarelui — doamna Fredrich m-a primit ca pe un vechi prieten. Am întrebat-o:

— Ce noutăţi mai sunt?

— Niciuna. Toate sunt aşa cum le-aţi lăsat.

— Flora a mai trecut pe la dumneavoastră? Mi-a răspuns că nu. Se vede treaba, mi-am spus eu, plin de amărăciune, că nu prea s-a sinchisit de întârzierea mea, de vreme ce n-a binevoit să treacă pe acolo ca să ceară veşti despre mine. Curios lucru: a trebuit să treacă o vreme până să-mi dau seama că dacă cineva greşise acela eram numai eu. Am simţit atunci că nu mai pot zăbovi nici o clipă şi era cât pe-aci s-o iau la goană spre casa doctorului Guibert; noaptea, frigul, zăpada m-au făcut totuşi să mă răzgândesc. Am aruncat o privire spre casa Florei, dar n-am zărit nici o lumină. Fie că noaptea era prea ceţoasă, fie că doctorul şi cu nepoata lui se culcaseră devreme în seara aceea.

Am dormit mai mult decât prevăzusem, ca urmare probabil a cinei copioase şi a oboselii de peste zi. Dimineaţa, încă buimac de somn, am alergat la fereastră. Am remarcat plin de amărăciune că pe hornul casei lui Guibert nu ieşea nici o dâră de fum. Lucrul acesta, ca şi faptul că nu văzusem lumină cu o seară înainte m-au pus serios pe gânduri. „Ce nenorocire!” mi-am spus. /Te pomeneşti că am făcut tot drumul până aici doar ca să constat că Flora şi unchiul ei au plecat la Buenos Aires. Şi dacă e aşa, să zicem că mă întorc şi eu la Buenos Aires. Cum o să dau de ei?”

Mi-am luat la repezeală micul dejun şi m-am îndreptat spre casa lui Guibert, ferindu-mă fireşte s-o iau pe malul lacului. Doamne, câte amintiri minunate îmi evoca drumul acela! Amintiri apropiate şi, vai, deja atât de îndepărtate! În sfârşit am ajuns şi am sunat la poartă. Nu mi-a deschis nimeni. Am dat să intru, dar uşa era încuiată. Am căutat atunci să văd dacă nu cumva aş

putea intra forţând o fereastră şi tocmai când îmi pierdusem orice nădejde, după ce le cercetasem aproape pe toate, una a cedat sub apăsarea mâinii mele.

Pe birou, am găsit o scrisoare care îmi era adresată: „Iubitul meu Aldo, am fost operată. Din nenorocire, unchiul nu mai poate să te opereze şi pe tine. După operaţie am fost nevoită să stau câtva timp în pat. Cum nu m-a mai zărit pe afară, Willie a crezut că unchiul m-a trimis cu tine la Buenos Aires şi, la un moment dat, pe când acesta se afla pe treptele debarcaderului, Willie a ţişnit ca o trombă din lac, şi între ei a avut loc o discuţie foarte aprinsă. Unchiul, sărmanul de el, şi-a pierdut echilibrul, a căzut în apă şi s-a înecat. Te rog să nu-ţi faci griji din pricina mea. Deşi mă îndurerează nespus cele întâmplate unchiului, ca şi faptul că n-am să te mai văd, mă bucur totuşi că a reuşit să mă opereze înainte de a muri.

Acum trebuie să intru în lac, deoarece încep deja să mă înăbuş. Iartă-mă că nu te-am aşteptat. A ta Flora, care te va iubi mereu.”

Am înţeles atunci, deznădăjduit, cât de absurd mă comportasem: am pierdut-o pe Flora de dragul unor acte întocmite pentru o clientă oarecare! Nici cea mai aspră dintre pedepse n-ar fi putut răscumpăra purtarea mea lipsită de noimă, deşi, la drept vorbind, cred că nimeni n-ar fi acceptat din capul locului şi fără nici o împotrivire un plan atât de straniu ca acela pe care mi-l propusese Flora. Dacă în loc să-mi îndeplinesc ca un robot îndatoririle de notar, aş fi rămas alături de unica fiinţă cu adevărat importantă pentru mine, aş fi putut cu siguranţă împiedica operaţia ori, în cel mai rău caz, i-aş fi cerut lui Guibert să mă opereze şi pe mine, iar acum aş fi fost cu ea, acolo, în lac, în mare, la capătul lumii… „De ce, de ce am rămas atâtea zile la Buenos Aires?” mă întrebam, nemângâiat. „Dacă m-aş fi întors atunci când i-am promis, aş fi împiedicat această nebunie, această adevărată sinucidere!” Am părăsit odaia ca un somnambul şi am ajuns în capul scărilor de la debarcader. Am privit cu atenţie lacul şi, după o vreme, i-am descoperit pe Flora şi pe Randazzo. Îmi zâmbeau, strâns înlănţuiţi sub apă şi, după

toate aparenţele veseli, îmi făceau semne cu mâna, în chip de salut.

TREI FANTEZII MAI MICI

Margarita sau Puterea farmacopeei.

Succesele tale, biete succese trecătoare (Mână în mână, tangou)

Nu-mi mai amintesc de ce, cu un prilej oarecare, fiul meu mi-a reproşat:

— Ţie toate îţi ies din plin.

Băiatul locuia cu noi, împreună cu soţia şi cu cei patru copii, cel mai mare de unsprezece ani, cel mai mic, o fetiţă, Mărgărita, de doi ani. Răzbătea atâta ranchiună din vorbele acelea, încât m-au pus pe gânduri. Din când în când discutam despre asta cu nora mea. Îi spuneam:

— Trebuie să recunoşti că orice succes are în el şi ceva respingător.

— Succesul nu e altceva decât rezultatul firesc al unei munci bine făcute, răspundea ea.

— Întotdeauna însă conţine şi un amestec de vanitate şi vulgaritate.

— Succesul în sine, nu — mă întrerupea ea —, ci dorinţa de a avea succes. Să condamni succesul mi se pare un exces romantic, care nu m-ar mira, dacă ar veni din partea unui nepricopsit.

În ciuda isteţimii sale, nora mea nu reuşea să mă convingă. Tot căutându-mi vreo vină, m-am apucat să-mi cercetez viaţa petrecută printre cărţile de chimie, într-un laborator de produse farmaceutice. Succesele mele, dacă le-am avut vreodată, vor fi fiind ele autentice, dar în nici un caz spectaculoase. Nu e cine ştie ce scofală ca la capătul unei cariere onorabile, cum se spune, să ajungi şef de laborator, să ai casa ta şi să duci un trai

îndestulat. E adevărat că unele din formulele mele au dat naştere câtorva balsamuri, pomezi şi tincturi, pe care le poţi găsi pe rafturile tuturor farmaciilor din întinsa noastră ţară şi care, dacă e să te iei după ce zice lumea, alină suferinţele multor bolnavi, în privinţa asta, mărturisesc că am unele îndoieli, deoarece relaţia dintre medicamentul specific şi boală îmi pare destul de misterioasă. Cu toate acestea, atunci când am întrezărit formula tonicului meu Fier Plus, am simţit neastâmpărul şi certitudinea izbânzii şi am început să-mi dau aere, ca un nesăbuit, spunând în dreapta şi-n stingă: ascultaţi-mă pe mine, în medicină şi în farmacie se întrebuinţau odinioară — după cum stau mărturie şi paginile din Chipuri şi Măşti — o mulţime de tonice şi de fortifiante; mai târziu însă când au apărut vitaminele, lumea le-a aruncat cât colo, de parcă ar fi fost leacuri de şarlatan. Rezultatul se vede: azi nimeni nu mai pune preţ pe vitamine, ceea ce era inevitabil, dar nici doctoriile de altădată nu le mai găseşti, aşa că degeaba cauţi prin farmacii vreun remediu împotriva debilităţii şi oboselii.

Greu de crezut, dar nora mea era îngrijorată de lipsa de poftă de mâncare a mezinei. Într-adevăr, cu pletele ei aurii, cu ochişorii ei albaştri, aşa palidă, fără vlagă şi cuminte cum era, biata Mărgărita aducea cu o stampă din veacul al XIX-lea şi părea imaginea tipică a copilei care, potrivit unei tradiţii ori unei superstiţii, era sortită să se întâlnească de timpuriu cu îngerii.

Dorinţa fierbinte de a-mi vedea nepoata întremată a făcut ca incontestabila mea măiestrie în a pregăti leacuri să dea, în scurt timp, roade, şi am inventat tonicul despre care am vorbit mai sus. Eficacitatea acestuia e prodigioasă. Cu numai patru linguri pe zi, luate timp de câteva săptămâni, Mărgărita a devenit de nerecunoscut: acum chipul îi e plin şi îmbujorat, a crescut, e dolofană, şi lăcomia ei la masă e mai mult decât satisfăcătoare, aş zice aproape neliniştitoare. Caută mâncarea cu tenacitate şi încăpăţânare, şi dacă cineva refuză să i-o dea, se năpusteşte dezlănţuită asupra lui. Azi-dimineaţă, la ora la care ne luăm de obicei micul dejun, în sufragerie mă aştepta un spectacol pe care nu-l voi uita niciodată. Copila şedea în mijlocul mesei, cu câte un corn în fiecare mână. Mi s-a părut că obrajii ei de păpuşă

bălaie sunt prea aprinşi. Era mânjită cu dulceaţă şi cu sâhge. Ceilalţi din familie, ori mai degrabă ceea ce mai rămăsese din ei, zăceau unii lângă alţii, cu capetele împreunate, într-un ungher al camerei. Fiul meu, în care mai stăruia încă o urmă de viaţă, şi-a adunat ultimele puteri ca să-mi spună:

— Mărgărita n-are nici o vină.

A rostit aceste cuvinte cu tonul acela de reproş pe care-l întrebuinţa îndeobşte cu mine.

Despre un anume miros.

În noaptea de joi, profesorul Roberto Ravenna suspinase de nenumărate ori, dar la ora unu dimineaţa a scos de-a dreptul un geamăt. Terminând de citit ultima lucrare, descoperise, în neorânduiala care domnea pe biroul său, un teanc cu alte zece.

Om cu o fire mai nervoasă, profesorul avea nevoie, ca să prindă puteri după risipa de energie de peste zi, de nopţi lungi de somn; iar în săptămâna aceea toate nopţile sale fuseseră, din diverse motive, foarte scurte. Era peste măsură de obosit. Lectura lucrărilor îi stârnise din nou, aşa cum se întâmpla de altfel întotdeauna, veşnica ranchiună faţă de studenţi. „Şi pe bună dreptate”, spunea el. „Pe de o parte sunt cei care n-au habar de nimic, pe de alta mai e câte unul care ştie ceva, dar îşi redactează lucrarea în aşa hal, încât îţi vine să-l iei la palme.”

La trei şi jumătate a terminat. De-abia ţinându-se pe picioare, a ajuns până la marginea patului, unde s-a prăbuşit fără să-şi mai scoată halatul.

L-au trezit nişte bătăi năprasnice în uşă. După o clipă de stupoare, a înţeles că n-are cum să le facă să înceteze, altfel decât sculându-se şi mergând la uşă.

— Cine e? A întrebat.

— Deschideţi.

— Cine e?

— Deschideţi, deschideţi. Sunt Venancio, Venancio, clovnul. „6 B”, îşi reaminti Ravenna.

Toată lumea se cunoştea în casă după numărul etajului şi litera apartamentului. Aşa le spunea dona Clotilde, portăreasa, iar ei adoptaseră cu toţii, sub înrâurirea ei, acest fel de a se numi unii pe alţii, întrebă, fără să deschidă:

— Ce vi s-a întâmplat?

— Cum „ce mi s-a întâmplat”, domnule doctor Ravenna? Acelaşi lucru ca şi dumneavoastră, ca şi celorlalţi din casă. Nu simţiţi mirosul?

„Numai de n-ar fi un incendiu”, se gândi Ravenna, care locuia la 7 A, singurul apartament de la ultimul etaj, şi se şi văzu coborând în goană scările, înăbuşit de fum. Resemnat, întredeschise uşa şi, în aceeaşi clipă, trebui să-şi adune toate forţele ca să stăvilească asaltul lui 6 B care, folosindu-şi umărul ca pe un berbece, încerca să-şi croiască drum. Înhaţă la timp clanţa, se propti cu mâna cealaltă de tocul uşii şi, împingând-o din răsputeri cu pieptul, reuşi să recâştige cei câţiva centimetri din apartament pe care pusese stăpânire măscăriciul. Gâfâind, dar cu satisfacţia victoriei în glas, exclamă:

— Nu vă permit.

— Vă jur, nu mai pot suporta mirosul. Trebuie să aflu de unde vine.

— Nu simt nimic, nici vorbă de incendiu în casa asta, v-o spun răspicat.

— Cine a pomenit de vreun incendiu?

Auzind acest lucru, Ravenna se linişti. Acum nu mai avea altă grijă decât să se vadă din nou în pat. Pe un ton aproape prietenos, zise:

— Atunci vedeţi-vă de treabă şi lăsaţi-mă să dorm. Pic de somn.

— Să nu mi-o luaţi în nume de rău, domnule doctor, dar mă credeţi prost?

Întrebarea îl surprinse cu atât mai mult cu cât venea din partea unui om de o politeţe atât de exagerată încât, atunci când se întâlneau, bunăoară, în lift, putea deveni chiar stânjenitoare. Ravenna replică:

— Ce vreţi să insinuaţi?

— După unele informaţii pe care le deţin din sursă sigură, domnul doctor predă cursuri la Facultatea de Medicină Veterinară. Mai exact, la Clinica pentru Animale Mici.

— Exact.

— Nu cumva aţi adus vreun animal mititel, vreun câine ori vreo pisică, într-o stare avansată de putrefacţie?

— Nu eşti întreg la minte.

— Pretindeţi că mirosul nu vine de nicăieri?

— Îţi repet: nu simt nici urmă de miros.

— Pentru că v-aţi obişnuit. Când cineva ţine în casă oseminte, se obişnuieşte repede cu duhoarea. Nu începe vorbă, dumneavoastră faceţi experienţe folositoare pentru umanitate. Daţi-mi voie să intru şi să arunc o privire. Vă promit, domnule doctor Ravenna: dacă nu găsesc nimic, n-am să vă mai deranjez.

— Ar fi culmea să dau drumul în casă primului smintit căruia i se năzare că simte un miros închipuit.

6 B răspunse:

— Nu spuneţi „închipuit”, când eu unul nu mai pot îndura mirosul ăsta pestilenţial. Dacă nu descopăr de unde vine, am să înnebunesc.

— De ce nu încerci la doamna Octavia, de la 6 A?

— Credeţi? O cucoană atât de simandicoasă, o doamnă, ce mai, ăsta e cuvântul, o doamnă care îţi impune respect. Zău, domnule doctor, nu îndrăznesc.

— Curaj. Poate ai să ai noroc.

Închise cu cheia şi trase şi zăvorul de siguranţă. Se uită la ceas. „Dezastru”, îşi spuse. Era ora patru şi cinci dimineaţa. Abia dacă dormise un sfert de oră în noaptea aceea. Deşi simţea că se prăbuşeşte sub povara dureroasă a somnului, curiozitatea i-a fost mai puternică: străduindu-se să nu facă zgomot, deschise din nou uşa, ieşi pe palier în vârful picioarelor, coborî scara până la cotul de la jumătatea drumului dintre cele două etaje şi, ghemuit după balustradă, văzu cum 6 B bătea la uşa lui 6 A, la început timid, apoi tot mai frenetic. După câtva timp, uşa se deschise şi apăru un cap, care la prima vedere părea că poartă o cunună de spini, erau bigudiurile. 6 B se grăbi să-i explice doamnei:

— Am venit din cauza mirosului, doamnă. Mirosul care vine de aici, din apartamentul dumneavoastră.

Doamna îl dădu la o parte cu un brânci ori cu un pumn în piept şi, înainte de a trânti uşa, exclamă:

— Cum de vă trece prin minte aşa ceva! Ravenna urcă în vârful picioarelor treptele pe care le coborâse adineauri, intră în apartament, închise uşa şi se trânti pe pat, încercând o senzaţie de uşurare vecină cu fericirea. La un moment dat, visă întâmplările pe care tocmai le trăise. Când bătăile în uşă răsunară din nou, se gândi cu şiretenie că nu are de ce să le ia în seamă pentru că fac parte din vis; atunci, violenţa loviturilor îl trezi, îşi spuse:

— Trebuie neapărat să-l opresc pe animalul ăsta, înainte de a-mi sparge uşa.

Sări din pat, alergă la uşă şi, pe când o deschidea, se trezi cu un pumn în nas. În timp ce-şi pipăia nasul ca să vadă dacă nu cumva sângerează, 6 B se scuză:

— N-am vrut să vă lovesc, domnule doctor. Izbeam în uşă ca să-mi deschideţi iar dumneavoastră aţi apărut atât de brusc…

— Ceea ce vrei dumneata, de fapt, este ca eu să nu închid ochii în noaptea asta.

— Nu, nu, domnule. Aici vă înşelaţi. Vreau să intru ca să scot afară animalul mort.

— Ce animal mort? Întrebă Ravenna, care în ciuda ori poate tocmai din cauza loviturii încasate, era încă pe jumătate adormit.

— Acela care răspândeşte duhoarea. Nu mai pot trăi nici măcar un minut cu mirosul ăsta înspăimântător.

— Nu te las să intri. Sub nici un motiv.

— Nu mă scoateţi din minţi, domnule doctor Ravenna, v-am lovit deja o dată, fără să am nici cea mai mică intenţie să vă fac rău. Dacă nu scoatem afară lighioana aceea împuţită, nu mai răspund de mine.

Înfruntarea dintre cel care încerca să intre şi cel care căuta să-l împiedice s-a preschimbat curând într-o încăierare extrem de violentă. Adversarii s-au rostogolit pe jos. Când unul, când altul reuşea să-l ţintuiască pe celălalt cu spatele de podea. Aşa s-a întâmplat că, la un moment dat, Ravenna s-a lovit la ceafă, rămânând câteva clipe năuc. Fără să stea pe gânduri, 6 B a sărit în picioare. A dat o raită prin apartament, cercetându-l la repezeală şi a reapărut tocmai pe când Ravenna se dezmeticea.

— Aţi avut dreptate, a zis 6 B, foarte amărât. N-am găsit nici un cadavru, domnule doctor.

— Uite ce e, mă duc să-mi iau revolverul marca Eibar şi am să te învăţ eu minte.

— Dacă aţi şti cât pătimesc, n-aţi mai vorbi aşa. Nimeni n-ar putea să trăiască cu o asemenea duhoare în nări. Vă jur: ori scap de ea, ori mă arunc pe fereastră…

Împingându-l afară pe intrus, Ravenna spunea:

— Asta-i bună! Mai vrei să-mi fie şi milă de dumneata. Şterge-o de aici înainte să te iau la palme.

Închise uşa, se trânti în pat iar când îl trezi telefonul, văzu pe cadranul ceasului deşteptător de pe noptieră că era opt şi jumătate. Nu se înfurie; pentru că cel care îi telefona era doctorul Garay, prietenul său de-o viaţă. Deşi urmaseră cariere diferite (Garay era psihiatru) n-au încetat nicicând să se vadă. Garay îi propuse:

— Trec pe la şapte şi jumătate să te iau. Înnoptăm în locul ştiut, iar mâine şi poimâine o să pescuim cât e ziulica de lungă. Ce zici?

— S-a făcut. O să-mi pice bine putină linişte după toate câte mi s-au întâmplat.

Ii povesti peripeţiile de peste noapte şi descrise cu mult umor frenezia pe care presupusul miros i-o provocase lui 6 B. Garay îl întrebă:

— Cum îl cheamă pe 6 B?

— Venancio. Cred că Venancio Aldano.

— După cele povestite şi ca să evităm necazuri şi mai mari, cred că ar fi mai bine să trimit după el.

— Să trimiţi după el?

— Da, să trimit o ambulanţă ca să-l aducă la spital. Stai liniştit, mă ocup eu de el.

În fiecare bărbat supravieţuieşte un copil. Nu o dată, pe vremea studenţiei, Garay şi Ravenna puseseră la cale farse, care cu timpul deveniseră celebre, în dimineaţa aceea, au râs cu poftă, fiecare lângă telefonul său, simţindu-se superiori tuturor, datorită ideii care le venise.

Întrevederea de la Facultate cu studenţii a fost neplăcută. Aflându-şi notele, aceştia s-au arătat puşi pe ceartă, Cât despre Ravenna, pe el îl încerca un sentiment de compasiune dar totodată şi de furie, îşi zise: „Lucrul cel mai prost e că ei nici măcar nu ştiu că nu ştiu.”

Luă prânzul într-un mic restaurant din cartier şi apoi, fără să mai zăbovească, se îndreptă spre casă: trupul îi tânjea după somnul de după-amiază. Pe când se pregătea să ia ascensorul, îl opri portăreasa, ca să-l anunţe:

— L-au dus pe 6 B la balamuc. L-o fi turnat cineva. N-aţi auzit tărăboiul pe care l-a făcut astă-noapte? Dacă un om ca el ajunge să se poarte în felul ăsta, înseamnă că nu e în toate minţile.

— M-a trezit de două ori. Vă daţi seama: voia să dea buzna la mine în casă în toiul nopţii.

— Un zăpăcit.

— Un dement. Ştiţi de ce ţinea morţiş să intre? După părerea lui, aveam în casă un animal mort.

— Ce nebunie!

— Şi să vă mai spun ceva. Se încăpăţâna să susţină că simte un miros greţos. Dumneavoastră aţi simţit ceva?

— Eu nu.

— Nici eu.

— Asta e mai mult decât nebunie, e calomnie! Cum ar putea exista vreun miros urât în casa asta când ştiţi bine cât mă spetesc ca să ţin totul curat.

A apărut, venind dinspre stradă, Femanda, de la 5 B, cu cei cinci gemeni ai ei. Era tânără, blondă şi divorţată. A salutat-o pe Clotilde şi a luat ascensorul.

„Nu prea am noroc”, s-a gândit Ravenna. „Femeia care îmi place nici nu mă bagă în seamă.”

— Ciudaţi mai sunt oamenii, comentă dona Clotilde. Când te gândeşti că acelaşi Venancio, care v-a chinuit astă-noapte, i-a distrat de minune şi pe copii, şi pe cei mari, la gustarea dată de ziua gemenilor.

— Să nu-mi spuneţi că şi-a luat nasul la purtare până şi în casa doamnei Femanda! Exclamă Ravenna care, fără să fi ascultat măcar până la capăt, era dispus să se indigneze.

— Nici vorbă. Trebuie să ştiţi că Venancio este om bun. Fâinea lui Dumnezeu. Câştigă bani făcând pe clovnul pe la zilele de naştere ale copiilor.

În cele din urmă Ravenna reuşi să ia ascensorul, în dreptul etajului şase simţi în nări un miros greţos. Ajuns la etajul şapte, aruncă o privire în spălătorie. Nu găsi nimic. Intră cu cea mai mare grabă în apartament, alergă la baie şi îşi umezi faţa cu o loţiune pentru după ras. Cugetă: „Pe vremuri aveam întotdeauna la îndemână o apă de colonie. Un obicei bun pe care acum l-am pierdut.” îşi spuse că parfumul loţiunii nu făcea doi bani; în orice caz, părea şi el impregnat cu mirosul acela oribil care stăruia în partea de sus a clădirii. Atâta vreme cât va avea miasma aceea în nări, îi va fi cu neputinţă să ducă o viaţă normală. „Câtă dreptate avea 6 B când se gândea că sursa mirosului se află într-unul din apartamentele acestea”, şi-a reamintit el. „Nasul nu mă înşală, pe undeva pe aici trebuie să fie un animal mort ori un cadavru omenesc. O crimă? Poate că 6 B s-a încăpăţânat atâta pentru că bănuia şi el una ca asta. Ba nu, se încăpăţâna pur şi simplu pentru că nu mai putea să îndure mirosul. Nici eu nu-l mai suport.”

Consideraţiile acestea au stârnit în profesorul Ravenna, care, în fond, era o persoană cumsecade, o oarecare simpatie, nu lipsită de remuşcări, faţă de 6 B. Sună la spital şi îl rugă pe Garay:

— Te implor să-i dai drumul. Am descoperit că nu e nebun, în casa asta există o duhoare pestilenţială. O simt chiar eu.

Garay răspunse:

— Îmi iei o piatră de pe inimă. Aici nu s-a plâns nici o clipă de existenţa vreunui miros urât. Nu cred că e mai puţin zdravăn la minte decât noi.

Cuprins de o pornire de nestăvilit, alergă să bată la uşa de la 6 A. Doamna Octavia a deschis numaidecât, strălucitoare şi impunătoare ca o statuie, în veşmântul ei de satin negru. Fără a-şi pierde cumpătul, Ravenna spuse:

— Pot să intru?

1 Poate pentru că nu trecuse îndeajuns de mult timp de la episodul cu 6 B, doamna replică:

— Cum de vă trece prin minte aşa ceva!

— Dar sunt 7 A, vecinul dumneavoastră. Rostind vorbele apăsat şi cu arcuiri ale buzelor, doamna întrebă:

— Şi ce drept vă dă asta, mă rog frumos? Îi întoarse spatele, îşi dădu ochii peste cap şi exclamă: Nici dacă mi-aţi fi amant!

Ca şi cum, sub imperiul acestor cuvinte, în capul lui s-ar fi pus în funcţiune mecanismul unui automat, în care ai vârât moneda şi care e pe punctul să-ţi ofere nimicul pe care îl voiai, Ravenna îşi făcu un calcul rapid şi ajunse la o concluzie. Zise:

— Cu tot respectul, vă pot spune că asta e tot ce-mi doresc mai mult pe lume.

— Nu vă ascundeţi sentimentele şi pe deasupra mai sunteţi şi curtenitor, comentă doamna. Un fel de a fi care-mi place.

Ravenna văzu cum buzele doamnei Octavia tremură şi se umezesc.

— Daţi-mi voie, spuse el.

O sărută, o strânse în braţe şi începu să o dezbrace.

Doamna remarcă:

— Ar fi mai bine să închidem uşa — în timp ce repeta, gemând: Nu aşa de repede, nu aşa de repede, să mergem în pat...

Ravenna nu zăbovi mult şi se ridică să inspecteze casa. Cum nu găsi nici un animal mort, îi dădu doamnei un sărut şi ieşi să-şi continue investigaţiile. Coborî în goană scările până la etajul 5 şi bătu la uşa purtând litera A. Aici locuia doctorul Hipolito Reiner, specialist în nas, gât şi urechi. „Mai nimerit nici că se poate în împrejurarea de faţă”, îşi spuse Ravenna, oarecum în glumă. Uşa se deschise.

— Ce vânt te-aduce, doctore? Îl întrebă Reiner. Nu mai era tânăr, era ciufulit, avea o privire tulbure şi părea destul de jigărit.

Ravenna era gata să răspundă, dar a rămas mut deoarece şi-a dat seama dintr-o dată că motivul care îl făcuse să bată la uşă dispăruse, într-adevăr, la început neîncrezător, apoi bucuros, se convinse că mirosul pierise fără urmă. Spuse primul lucru care-i trecu prin minte:

— Aş vrea să vă previn că n-ar fi deloc imposibil să apară vreun vecin şi să vă ceară îngăduinţa să intre în apartamentul dumneavoastră, din cauza unui miros greţos.

Reiner declară că nu pricepe. Ravenna îi repetă, cu alte cuvinte, ceea ce îi spusese mai înainte, lăsând însă neschimbată afirmaţia referitoare la mirosul scârbos.

— Ce vreţi să insinuaţi? Întrebă Reiner, sufocându-se de indignare. Că îmi ţin casa murdară?

Gândul că îi va veni greu să-i explice faptele în chip convingător îl făcu să se simtă dintr-o dată obosit şi-apoi, numaidecât, exasperat, îi spuse:

— Nu vreau să insinuez nimic şi de altfel m-am săturat, aşa că plec.

J Tocmai urca la etajul 7 când o zări prin uşa cu grilaj a ascensorului pe doamna Octavia, care cobora scările.

Şovăi o clipă, apoi ieşi din ascensor şi începu să coboare cu fereală scările, în urma doamnei Octavia. Aceasta însă dispăruse fără urmă. „Timp ca să ajungă până jos n-a avut”, se gândi el. „Probabil că a intrat la 5 A ori la 5 B.” Mânat de curiozitate, se piti într-un ungher, între cele două etaje, şi aşteptă. Când auzea liftul ori vreun zgomot de paşi, urca sau cobora câteva trepte ca să nu fie surprins stând la pândă. Mişcările lui aduceau cu acel du-te-vino al fiarei închise în cuşcă.

În cele din urmă, Octavia ieşi de la 5 A; când dădu cu ochii de el, exclamă:

— Dacă te mai supără încă mirosul, să ştii că singura ta scăpare este doctorul Reiner. Îţi mărturisesc că atunci când ai dat buzna la mine în casă, am crezut că totul nu e decât un pretext. Atâta doar că după o vreme am început să-l simt şi eu. Ce pacoste!

— Şi te mai supără?

— M-a vindecat doctorul Reiner. E un adevărat vrăjitor. Trebuie să te duci la el.

— Sunt sănătos. M-am vindecat molipsindu-te pe tine.

— Foarte urât din partea ta, dar acum nu mai contează, doctorul Reiner m-a vindecat. E vrăjitor. Nu mi-a dat nici un medicament. Tot timpul credeam că mă consultă cu cornetele lui de metal. Mi s-a uitat în nări şi mi-a examinat gura până în cele mai mici amănunte.

— De ce?

— Numai el ştie, de vreme ce e vrăjitor. A fost de ajuns o vizită ca să mă vindece.

Ravenna spuse:

— Bine, o să mă duc.

' Urcă în apartamentul său. Se gândi că ar fi bine să-şi pună în ordine hârtiile de la Facultate, înainte ca acestea să se rătăcească în haosul de pe birou. „De-abia îmi pot ţine ochii deschişi”, murmură el. Se lăsă să cadă în fotoliu, privi pe fereastră la albastrul cerului, iar când să facă gestul de a-şi strânge hârtiile, căzu într-un somn adânc.

Se trezi întremat. Se duse la fereastră şi, dincolo de puzderia de case, atât de diferite unele de altele, i se arătă un splendid apus de soare. Ca şi cum ar fi ajuns la o concluzie, îşi spuse că dacă va şti cum să o ia pe Femanda, cea de la 5 B, cea cu gemenii, va reuşi s-o convingă. Nemaiavând nici o îndoială că sosise clipa să acţioneze, se năpusti pe scări în jos. O întâlni pe Femanda — lucru pe care îl interpretă ca fiind de bun augur — pe când ieşea de la 5 A—ceea ce nu mai era un semn chiar atât de bun.

Fără a-i lăsa răgaz să reacţioneze în vreun fel, Femanda spuse:

— Ce noroc să vă întâlnesc!

„E pentru prima oară că-mi vorbeşte”, s-a gândit Ravenna. Răspunse:

— Şi pentru mine e un noroc.

— Trebuie să mă felicitaţi. Mă căsătoresc cu Hipolito. Doctorul Reiner, ştiţi dumneavoastră. Să mori de râs şi alta nu. A venit la mine scos din minţi, exasperat din pricina mirosului urât şi peste numai câteva minute ne iubeam ca nişte nebuni.

Simţi o mare sfârşeală. Se sili însă să şi-o domine, spre a încerca un ultim argument, în favoarea sa:

— Mirosul este molipsitor.

— Mie-mi spuneţi! E limpede că eu am fost cea care a adus morbul în casă. Acum probabil că sunt imună.

Dialogul fu întrerupt de sosirea ascensorului cu dona Clotilde, care îl anunţă:

— Domnule doctor Ravenna, doctorul Garay vă aşteaptă jos.

— Uitasem! Exclamă el, cu profundă tristeţe.

Spuse la revedere, îşi luă o înfăţişare gravă şi plecă să înfrunte un lung sfârşit de săptămână.

Iubire înfrântă

— Povesteşte, a zis.

— Nu prea mai ştiu cum începe, nici unde ne aflam. Când Virginia mă întreabă: „îţi aminteşti ce mi-ai promis?", eu n-am destul curaj să-i spun iarăşi, ca de atâtea alte ori, că vom lua masa împreună doar săptămâna viitoare, deoarece astăzi mă aşteaptă părinţii. Spre a nu mă lăsa copleşit de tristeţea ce prinde deja să-mi dea târcoale, încep să turui, de parcă aş vrea să mă-mbăt cu cuvinte. Ajung astfel, probabil printr-o asociaţie firească de idei, să-i vorbesc despre un restaurant inaugurat iarna trecută de un bucătar francez, într-un vechi conac de la marginea oraşului — în Sân Isidro? În Sân Femando? —, restaurant care se numeşte „Pierre". Sau poate „Pietre" se află, de fapt, în cartierul de sud? Tot bflbâindu-mă, mă feresc să-i spun numele şi adresa localului — omisiunile acestea riscând să-i sugereze că, numai pentru a-mi da importanţă, aduc laude unui restaurant pe care abia dacă-1 cunosc — şi, ca să-i demonstrez că nu înşir vrute şi nevrute, mă apuc să fac o descriere amănunţită a felurilor de mâncare ce se servesc acolo; descriere pe care, în definitiv, un om cu gusturi nu prea rafinate, cum sunt eu, n-ar trebui să se-ncumete s-o facă. Aşa se-ntâmplă că, din laşitate ori din abulie, nu născocesc nici o scuză, iar din vanitate îi dau de-nţeles că o să-mi tin promisiunea. Sfâşierea pe care o simt imediat după aceea se datorează, presupun, faptului că acţionez împotriva voinţei mele.

Cum nu fac nimic ca să mă descotorosesc de Virginia, trebuie să găsesc o cale de a-mi înştiinţa părinţii că nu voi lua prânzul cu ei. Mai rău e că mama stă şi mă aşteaptă deja în parcul Rosedal. Mi-o închipui aşezată pe o bancă, surâzătoare şi inimoasă, aşa

cum apare într-o fotografie ştearsă, făcută în acelaşi parc, cu câtva timp în urmă, şi care acum îmi pare plină de patetism.

Străbătând coridorul casei de la ţară, ajung în vechiul cabinet cu tencuiala scorojită. Durează destul de mult până reuşesc să-l trezesc pe tata, care se odihneşte, ghemuit într-un fel ciudat, pe divan. „N-am dormit bine astă-noapte”, zice el, ca să se scuze. E nespus de bucuros că mă vede. Îi spun numaidecât: „N-am să iau masa cu voi.” Tatei îi e greu să priceapă, pentru că încă nu s-a trezit de-a binelea, iar eu mă grăbesc să-l rog: „Anunţ-o tu pe mama.” Vreau să plec înainte de a se dezmetici, acum mai e încă bucuros, dar ştiu că foarte curând se va întrista şi el.

Îi provoc această durere şi mi-o provoc şi mie numai ca să nu înşel aşteptările unei femei pentru care ieşirea cu mine (cum s-o spun fără să sune meschin?) înseamnă un prânz şi nimic mai mult.

Interpretând în felul său cele ce-i povestisem, mi-a spus:

— Adevărul e că acum nu mai ai chef să-i vezi.

— Şi când te gândeşti că am fost atât de buni prieteni, i-am spus.

Mi-a lipsit însă curajul să-i explic.

SFÂRŞIT